A BÉKÉSCSABAI ÁG. H. EV. RUDOLF-FŐGIMNÁZIUM XLVIII-DIK ÉRTESÍTŐJE

AZ 1912—1913. ISKOLAI ÉVRŐL

KÖZZÉTESZI
BUKOVSZKY JÁNOS
IGAZGATÓ-TANÁR

BÉKÉSCSABA 1913
NYOMATOTT A BÉKÉSMEGYEI FÜGGETLENSÉG KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

A BÉKÉSCSABAI ÁG. H. EV. RUDOLF-FŐGIMNÁZIUM XLVIII-DIK ÉRTESÍTŐJE

AZ 1912—1913. ISKOLAI ÉVRŐL

KÖZZÉTESZI
BUKOVSZKY JÁNOS
IGAZGATÓ-TANÁR

BÉKÉSCSABA 1913
NYOMATOTT A BÉKÉSMEGYEI FÜGGETLENSÉG KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

REV 98

REV 2010

-E1010/1912/1913

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

1400
1934

I.

Kirándulás a tengerre.

(Fiume, Abbazia, Pola, Brioni.)

Utazás elméletben.

Bizony mi már husvét óta utaztunk, de csak — elméletben. Mikor hazajöttünk öt napos utunkról s alig győztük beszélni, hogy mi mindent láttunk, milyen jól mulattunk, mennyit élveztünk — akárhányan kérdezték csodálkozva: hogy lehetett ennyit megnézni oly rövid időn belül s hogy lehetett olyan kellemesen s kényelmesen megtenni ezt az utat oly kevés költséggel? — De hát épen azért volt szükség az „elméletben“ való utazásra, hogy azt a nehány napot kellemesen, tanulságosan és olcsón tölthessük el. Hogy mi az a theoretikus út, az a vezető tanárok titka (vagy ha tetszik kötelessége). De semmiesetre sem olyan nagy titok, melyet hét pecséttel őriznek s melynek elárulásáért félnem kellene a meglincseléstől. Mert én most fel akarom tárni a nagy titkot s végig akarom vezetni olvasóimat ezen az úton is, persze sokkal rövidebb idő alatt, mint amilyen alatt mi jártuk végig kirándulásunk e rögösebb ösvényét.

Akkor indultunk el az elméleti kirándulásra, amidőn tanári karunk elhatározta, hogy az Adriára küldi ez idén az erre vállalkozó tanúló ifjúságot, akiknek vezetését s az út rendezését *Laurovics* Ferenc, *Lautner* János dr. és *Vidovszky* Kálmán tanárokra bízta. Mi nemsokára összejöttünk s Laurovics Ferenc vezetése mellett azonnal el is indultunk a kirándulásra. Menetrend, Baedecker, térképek voltak útitársaink. Felkutattuk a nekünk legalkalmasabb vasútakat, melyeken eljutottunk Fiuméig. Itt rengeteg látni

való tárult elibünk. Hát még amikor kibontakoztak a homályos ködből Abbazia pompás szállói, tarka nemzetközi fürdőélete, Pola modern erősségei, antik, régi dicsőségről s nagyságról regélő épületei s Brioni fiatal, mosolygós szubtropikus ligetei! Mindezt mi látni akarjuk három nap alatt! Nincs vesztegetni való időnk. Ki kell használni minden percet, úgy kell megcsinálni gondosan a tervet. Sikerült. — Csakhogy mi ez útat olcsón s lehetőleg kényelmesen akarjuk megtenni. Megpróbáljuk. Megindulnak a magyar s német levelezések. Az aradi üzletvezetőségtől fél III. osztályú jegyet kérünk gyorsvonatra és egy kényelmes négy tengelyű Pullmann-kocsit, a Magyar-Horvát Tengerhajózási Társaságtól kedvezményes hajójegyet s olcsó ellátást a hajón. Szállást Fiumében a Tengerészeti Akadémiában, Polában a város valamelyik iskolájában szeretnénk ingyen kapni; az étkezés miatt még mindenfelé írunk a vendéglősöknek, hogy olcsón adjanak jó, tápláló eledelt a mi éhes diák-csapatunknak. Hadihajót is szeretnénk látni, írunk hát Polába a hadi kikötő parancsnokságának.

Szóval, mennek a kérvények, ajánlott és közönséges levelek s egyengetik az útat előttünk. — Jól sikerült az útegyengetés. Kezünkben vannak az engedélyek, kedvező ajánlatok, vendégszerető házigazdák szives meghívásai. — A mi elméleti utazásunk befejeződött. Csak igy menjen minden gyakorlatban is! De olyan csúnya, sötét háborús fellegek tornyosúlnak! Hátha még úton kap a vihar? Ki tudja, tán jobb volna el se indúlni!

Izgalmas napok.

Most már biztosan lesz háború! — „Dehogy lesz, nem megy az olyan könnyen!“ — „Hát nem olvastad Nikita nyilatkozatát, hogy nem hagyja el Skutarit, ha minden embere elpusztúl is?“ — „Ah, nem komoly dolog az, csak nehány milliócskát akar az öreg.“ „De, hiszen a mieink is erősen készűlődnek.“ — „És én még se' hiszem, hogy lesz valami.“ „Majd meglátod, hogy lesz.“ — Ilyen és efféle beszélgetésektől hangos napok óta az iskola folyosója. Erről tárgyal majd minden diák. Az ember azt hinné, hogy ifjúságunkat túlságosan érdeklik a külpo-

litikai események. — Pedig egész más az izgalom rugója. Ha háború lesz, nem lehet kirándulás. Pedig már azt is kiszámítottuk, hogy hány óra múlva indulunk. Nem csoda, ha fanatikus békepárti minden diákunk. — Hiszen egész komoly alapja van az aggodalomnak. Négy nap múlva indulnunk kellene s még azt sem tudjuk biztosan, hogy nem marad-e el teljesen az út.

Végre békésebb hírek! A keddi „Az Est“ már tele van örömhírrel, békés tudósítással. Tehát megyünk. Leírhatatlan az öröm, amidőn tudatjuk az ifjúsággal 7-én, hogy a tanári kar megengedi az elindulást. — Csak most van igazi láz, izgalom. Már csütörtökön bepakkolják az útra szükséges holmikat, hogy valami itthon ne maradjon. Előre megtárgyaljuk az egész útat, boldogan, kacagva, csak olykor szomorodunk el, ha a teljesen beborult vigasztalan égboltra nézünk, melyből rendületlenül húl az apró hideg permet. Még csak az kell, hogy hideg s eső legyen! De sok akadálya van útunknak!

Reánk köszönt a várva várt május 10-dike, hüvösen, felhősen, szomorúan. De nekünk ez mindegy. Boldogságunkat, örömünket nem tudja a köd se megbénítani. Még két óra az iskolában, aztán tetőpontra hág az izgalom. Csak sietve tudunk ebédelni, mert 11 órára kint kell lennünk az állomáson.

Hátzsákos, útrakész diákok sietnek az Andrássy-úton. Első akar lenni mindegyik. Nem is hiányzik tizenegyre egy sem. Ott van mind a 41 diák (négyet: Stern Dezső II. o. t., Karlecsik János, Zvarínyi Miklós III. o. t. és Danielisz János IV. o. tanúlót ingyen viszünk) s a három vezetőtanár. Micsoda boldogság a kirándulók arcán, micsoda szomorúság a bennünket kikísérő diákok szemében! — A szülők egyrészt örülve gyermekeik boldogságán, másrészt meg aggódva értük — hisz' egyik-másik lúrkó még a szomszédban sem volt anyja nélkül, — még az utolsó utasításokkal látják el útrakész fiaikat. Most előáll a szegedi vonat. Pompás 80 üléses Pullmann-kocsi van a végén. Ez a miénk! Hiába a M. Á. V. mindig nagyon figyelmes a kiránduló diákokkal szemben! Előbb 20 liter kristályvizet, aztán 41 diákot raktározunk be. — Egyszerre felhangzik a kalauz sípja, a vonatvezető jel-

zése s lomhán indúl el velünk a sok vasház Szeged-Rókus felé. A peronról egy csapat diák sóvár, irigy tekintete s a szülők szemeiből szeretet és szerencsekivánat súgárzik felénk. Kendőlobogtatás, kalaplengetés, egy csomó összefüggés nélkül való kiáltás: „Jó útat!“ ... „Irjatok!“ ... „Vigyázz magadra!“ ... „Éljen a kirándulás!“ ... „Hozz tengervizet!“ ... „X néninek el ne felejts írni!“ ... „El ne rontsd a gyomrodat!“ ... „Meg ne hülj!“ ... „Ha megérkeztek, mindjárt táviratozd meg, hogy ...“ Többet már nem lehet hallani a nagy zajtól, kerekek csattogásától, éljenzéstől. Azután mind gyorsabban száguldunk kifelé az állomásról. Még nehányat zökken kocsink, átvágódik egy-két váltónál másik sínpárra, aztán teljes gőzzel rohanunk a nyílt pályán.

Vasúton.

Mialatt Békéscsaba házai s a nagy templom tornya elvész a borús távolban, megtörténik az elhelyezkedés. Csak most tapasztaljuk, hogy milyen jót tett velünk a M. Á. V., amikor ily pompás, kényelmes kocsit bocsátott rendelkezésünkre. Az egyik 8 üléses fülkében mi, vezetőtanárok helyezkedünk el. Ide jön *Székely* Vilmos kollegánk, ki Fiuméig elkisér, *Kolozsy* Endre mezőberényi főjegyző úr, *Galli* Károly dr. és *Uhrin* László dr. ügyvéd urak is, akik csatlakoztak kiránduló csapatunkhoz. — A kocsi többi részeit diákjaink szállják meg. Most nagy vígan folyik a dalolás. Lelkes indulók, pajkos diáknóták, bús magyar dalok, ropogós csárdások járják. Különös gondot fordítanak arra, hogy az egyes állomásokon okvetlenül észrevegyék, hogy itt vídám, dalos diákcsapat utazik. Persze az út hosszabb, mint a nótázásban való kitartás. Új mulatság akad. Itt egy csoport anekdótázik. Amott sakkoznak. Roppant érdekes a partí. Gyönyörű kombinációk, izgatott gibicek — egyszerre nagyot zökken a vonat s felborúlnak a figurák. A gibicek komikusan fogják fel a dolgot s jót nevetnek, de a győzelemnek már előre örülő játékos dühbe gurul, ami persze még fokozza a kacagók mulatságát. — A dominóval már nem történik ilyen katasztrófa. De már a kártya minden döccenés nélkül is majdnem kirepül az ablakon. Csak mikor meg-

győzik az egyik vezetőtanárt arról, hogy tisztán szórakozás, nem pedig nyerészkedésből történik a játék, akkor kap kegyelmet a kártya s a játékos. — Van olyan is, akinek elég szórakozást nyújt a pompás zöld mező, ringatódzó búzatáblák szemlélése. Ezek az ablakokat okkupálták. — Szóval mindenki talál mulatságot bőven. Nem csoda, ha nagy az ámulat, mikor azt kiáltja valaki: „itt a *Tisza!*“ „Már a Tisza?“ kérdi sok diák. „Milyen gyorsan telik az idő!“ Ezzel már ott szorongunk mind az ablaknál, élvezve a pompás magyar folyót, s az *algyői* hatalmas *Tisza-hidat.* Nemsokára kibontakozik *Szeged* képe is, de nem gyönyörködhetünk benne sokáig, mert már benn vagyunk az első állomáson, ahol másik vonathoz csatolják kocsinkat. (*Szeged-Rókus* 2 ó. 43.) Itt újra tapasztaljuk a vasuti tisztviselők figyelmességét. Alig hogy megérkezünk, maga az állomásfőnök jön kocsinkhoz s biztosít, hogy azonnal átkapcsoltatja szállásunkat a fiumei vonathoz. Ki se kell szállnunk. Jön egy mozdony, s nehány perc múlva a fiumei vonat utolsó kocsijában ülünk, mely 3 óra 12 perckor rohan már velünk Szabadka felé. — Ahogy száguldunk keresztül a *Bácskán*, először is a talaj változása tünik szemünkbe. A fekete televényt *homokos* terület váltotta fe, melyen gyönyörüen díszlik a szőlő. Persze a bácskai borról, gazdagságról, nagy mulatozásokról most sok szó esik. Beszélgetésünket s más mulatságunkat csak az zavarja meg, ha valaki felhívja figyelmünket a *homokbuckákra,* vagy egy nagyobb város felé való közeledésre. *Szabadka* (4 ó. 29 p.), *Baja* (6 ó. 20 p.), érdemesek arra, hogy az ablakokhoz tolakodjunk megnézni legalább így vonatról e bácskai nagy városokat. Élénkül az érdeklődés Bajánál, hol távolról látjuk a *palicsi tavat*, majd közelről gyönyörködhetünk a *Duna* hömpölygő hatalmas árjában s a nagyszerű *Baja—báttaszéki vasúti hidban.*

Dunántúlon vagyunk. Elmaradtak a homokpuszták. Meszes talajú, dombos, változatosabb vidéken legeltethetjük szemünket. — Már meg is úntuk a társasjátékokat s szívesen gyönyörködünk a kiderült égboltban, a lemenő napban s az erdőkkel borított lankás tájakban. Ujra felhangzik a nóta s dalolva fogadjuk a reánk köszöntő estét.

Kigyúltak a kocsi erősfényű gázlámpái. Kedves képet

világítanak meg. Vacsorázik a csapat. Az első vacsorát magunkkal hoztuk. Mindenki előtt különféle ízletes hazai holmi van. Kínálgatja egyik a másikát, kicserélik egymás vacsoráját s úgy esznek közösen, tréfálkozva, jókedvűen, pompás étvággyal. Nagyszerű kép! Igazi, szeretetteljes kommunista étkezés, amilyen csak jó testvérek, jó barátok, diákok közt lehet.

Vacsora után nem árt még egy kis huncutkodás, viccelődés. Különben is majd csak Ujdombovár után akarunk nyugalomra térni. Nem sokáig kell várnunk ez állomásra sem. Kilenc óra. Hét perc múlva ott kell lennünk.

Már látszanak az *ujdombovári állomás* lámpái. Még egy-két zökkenés s prüszkölve áll meg vasparipánk. Egy félórai időnk van. Megtöltjük kiürült vizes palackjainkat, egyet-mást veszünk az állomási étteremben, aztán minden diák a kocsiban várja, hogy a fiumei gyorsvonathoz kapcsoljanak bennünket. Kilenc óra 38 perckor robog ki vonatunk az állomásról. Már itt az ideje, hogy nyugovóra térjünk. Persze ez nem megy olyan könnyen. Nagy versengés van a jó helyekért. Legjobbnak tartják a pakkok helyét, ott pompásan lehet aludni. De nem megvetendő a padok, sőt a kocsi padlója sem. Mindenki elhelyezkedik. A lámpákat lehúzzuk s végre egy csomó élcelődés után elcsendesedik a kocsi. Nehányan pompásan alszanak, soknak kemény a nyoszolya, ezek fészkelődnek, egyik-másik — nem jutott nekik jó hely — ülve gubbaszt egy-egy lóca sarkán. Van, aki sehogy sem bir aludni. Ez mereven bámúl ki a sötét éjszakába s unalmában számlálgatja a vonat zökkenéseit. Egy-kettő a folyosón álldogál, dalolni, viccelni próbál, míg el nem nyomja az álom. Ekkor aztán keres magának egy kis zugot valahol. Bizony nem az otthoni kedves álommal teli éjszaka ez. Félünk, hogy holnap fáradtak leszünk, mert a legszerencsésebb se fog itt 4—5 óránál többet aludni.

Alig, hogy világosodni kezd, egymásután feltápászkodik mindenki. Álmosan, fáradtan pislogunk ki a ködös, hideg reggelbe. Csak lassan tudunk teljesen magunkhoz jönni. A szép vidék veszi el álmosságunkat. Gyönyörű helyen nyargalunk. A *Karszt* hegyei varázsolnak el. Csodálatos, hogy olykor alig látunk a ködtől, máskor meg

a legpompásabb panoráma tárúl elénk. Alig vesszük észre, mily gyorsan telik az idő. Már a nap is feljött. Ha a ködön átveri sugarait, gyönyörü tájakat világít meg. Pompás völgyek, erdővel borított hegyek, melynek fenségét a világos bükk lombok közül kiemelkedő sötétzöld fenyvesek alkotják. A különböző fenyőkből óriási példányokat látunk. Fenséges kép. A csodálkozás, bámulat zaja teszi hangossá kocsinkat.

Közeledünk a tenger felé. Díjat tűzünk ki annak, aki először látja meg a tengert. — *Buccari.* Itt már nagyon erős az izgalom, hisz tiszta időben már az Adria tükrében kellene gyönyörködnünk. A köd most eltakarja azt előlünk. De azért van mit látnunk. A Karst itt már kopár hegyei, a *Bora ellen épitett kőfalak,* a pompás *szerpentin út,* melyen rohanva ereszkedünk lefelé, mind megkapó látvány. Lassankint a köd is oszlik, nemsokára teljesen megeszi a Nap.

Thalassza! Tenger! *Adria!* Kiáltja egyszerre több torok. S mi ott szorongunk mind az ablakoknál megilletődve, bámulva a tengert, amelyet sokan most látnak először. Milyen gyönyörű, milyen fenséges! Ki tudna betelni ennek látásával?! — Nem is vesszük észre, mily gyorsan közeledünk Fiume felé. S szinte rosszúl esik a felhívás: „szedelődzni, Fiumében vagyunk!“ Lassított menetben, dübörögve robogunk az állomás felé. Egyet vonaglik, nyög, nyöszörög, szuszog a sok vaskocsi, aztán mint egy halálra hajszolt vad, mozdulatlan marad. — (Május 11 reggel 7 ó. 10 p.)

Fiume, Abbázia.

Nagy sürgés-forgás a pályaudvaron. A vonatok csak ugy ontják a sok kirándulót, kik a pünkösdi ünnepeket itt a tenger mellett akarják tölteni. Mi is összepakolódzunk. Kellemes meglepetésben részesülünk. A tengerészeti akadémia két díszbe öltözött hallgatója fogad, kik készségesen ajánlják föl szolgálatukat. Az ő vezetésükkel indulunk neki a városnak. Elsőben is a *Hotel de la Ville* kávéházat keressük fel, ahol a reggelivel várnak (à 44 f.). Elképzelhető, hogy gyorsan eltűnik a kávé az asztalokról, hisz' 1/24 óta talpon vagyunk. Mielőtt tovább indúlnánk, diákjaink a legközelebbi trafikban nagy csomó levelezőlapot vásárolnak, mi

meg örömmel köszöntjük a budapesti fasori ev. gimnázium csapatát s ismerős vezető tanárát, akik már tegnap óta itt vannak s holnap reggel Velencébe indúlnak. Majd összeszedjük a csapatot s szállásunkra, a *Tengerészeti Akadémiára* sietünk. Hegy oldalon, gyönyörű parkban áll ez a hatalmas épület. Már látása is örömmel tölt el. Milyen gyönyörű szállásunk lesz! A földszinten öt termet rendeztek be számunkra. Pompás katonaágyak azzal biztatnak, hogy itt nagyszerűen fogunk aludni. S mi nem is tudjuk, ennek öröljünk-e vagy a festői kilátásnak, mely a tengerre s a városra nyíló ablakainkból fenséges képként integet felénk. — De ki kell használnunk minden percet. Az ablakoktól a folyósóra küldünk mindenkit, ahol már elkészítettek egy csomó mozsdótálat számunkra. Ez az üdítő mozsdás tulajdonképen a mi igazi alvásunk.

Míg teljesen elkészül az útra csapatunk, van még annyi időnk, hogy mi, vezető tanárok felmehetünk az igazgató úrhoz, megköszönni neki az Akadémia szíves vendégszeretetét. Lekötelező szívességgel fogad s mi csak azt sajnáljuk, hogy az ebédet s vacsorát is nem itt rendeltük meg, mert mint az igazgató úr mondja, az intézet internátusában olcsón s bizonyára igen jól étkezhettünk volna. Kedves beszélgetésünket diákjaink zajongása szakítja meg, akik a parkban már türelmetlenül várják az indúlás idejét. Elbúcsúztunk hát figyelmes házigazdánktól, mégegyszer megköszönve vendégszeretetét.

A két akadémista vezetése mellett szép, többnyire új házak sorai közt haladunk. Különösen a *törvényszéki* s *kormányzósági palota* az, mely figyelmünket felhivja. Ez utóbbi előtt meg is állunk s mialatt ennek szépségeiben gyönyörködünk, valaki megtudja, hogy a szomszédságban levő gyönyörü parkot — a József-főherceg tulajdona — szívesen megmutatják nekünk. Kettős, olykor egyes zárt sorokban egy kertész vezetésével járjuk be a nagyszerű ligetet. A szubtropikus növényzet teljes pompájában díszlik. Virágzó, hatalmas pálmák, gyönyörű cédrus- és ciprusfák ragadják ámulatot jelző nyilatkozatokra diákjainkat. Most meg egy valóságos babérerdőn megyünk keresztül s egy kedves kis tó partján nem győzünk eleget gyönyörködni az abban úszkáló aranyhalakban, a partján virágzó színes

vízinövényekben, lótuszokban. Amott egy különös, ritkán látott, szép virágoktól pompázó térség, itt csoda szép mesterséges sziklafalon végig futó repkény, melyből itt is, ott is kikandikál egy-egy kaktusz. Egy rózsalugas előtt vagyunk, millió rózsa bűbájos szépsége, kábító illata csalogat. Kár, hogy ép most szed ott virágot Erzsébet főhercegnő s így mi nem mehetünk át a lugason, mert megzavarnánk bájos foglalkozásában. Azért más, de ép oly buja növényzettel szegélyezett úton sétálunk ki e tündérkertből.

Fiume legrégibb épületei közt, az „*olasz negyed*"-ben járkálunk. Micsoda ellentét! Az imént még széles napsugaras kerti utak, most szűk, sötét, piszkos sikátorok. A rózsaillatot városi bűz, a babérfák kábító kigőzölgését rothadó zöldség s gyümölcs fojtogató szaga váltotta fel. Orrfintoritással nézzük a sötét barlangszerű helyiségeket, melyek mélyebben fekszenek a járda szinvonalánál s melyekből piszkos olasz árusok, kiskereskedők, kisiparosok s kellemetlen tekintetű vásárlók hangos beszéde hallik ki. Érdekes, de nem vonzó kép.

Milyen más itt kinn a *tengerparton*. Jobbra hatalmas paloták, balra a kék tenger, megrakva a vízi közlekedési eszközök minden fajtájával. Itt már sokkal szivesebben legeltetjük szemünket, hiszen a kikötő-élet várva-várt képe most tárul fel először előttünk. De mindezt egyenlőre csak futólag nézzük meg, mert az „*Aquarium*"-hoz sietünk, amelyet most — ünnep lévén — korán bezárnak. Két csapatra oszlunk, mert egyszerre nem tudunk mind bejutni s míg az egyik rész bennt gyönyörködik, addig mi a tengerparti élet tarkaságát élvezzük.

Az „*Aquarium*"-ban nem tudja lekötni figyelmünket a különböző érdekes rajz, meg az a nehány háló, mely a folyosón van, pedig ezt sem volna érdektelen jól szemügyre venni. Csakhogy mi a rendelkezésünkre álló rövid időt inkább az élőknek, mint az élettelen tárgyaknak szenteljük. És talán igazunk van. Mert az Aquarium életének elevensége igazán sok gyönyörűséget nyújt. Különböző csigák, sok színű halak, fantasztikus alakú tengeri állatok s növények nagy hatást gyakorolnak diákjainkra, akik csak kételkedve szemléltek ilyesmit eddig — képes-

könyvekben. Különös megilletődéssel s undorral állnak a polip szűk birodalma előtt s szinte látják, mint viaskodnak a Werne-regények hajósai egy-egy ilyen iszontatóan megnőtt szörnyeteggel. A kellemetlen hatást azonban gyorsan eloszlatja a szivárvány s csikó-halak és egyébb kedves állatkák vidám vickándozásában való gyönyörködés. Igy aztán mégis csak megnyugodva távozunk a tengeri élet házából.

Az Aquariumból a kikötői élet megszemlélésére indúlunk. Rengeteg füstölgő hajó, bárka s vitorlás mellett visz el utunk. Az egyik hajóra fel is megyünk, de amit itt látunk, azt nagyobb arányban vizsgálhatjuk később, legfeljebb azt a nehány szeregati szerecsent, kik itt, mint hajómunkások dolgoznak s épen egy kis majmot adnak el hét koronáért, nem látjuk viszont. Most egy óriási teherszállító gőzös előtt állunk meg, amely Bombayból rengeteg rizst hozott a fiumei rizshántolóba. Nekünk egészen uj, épp azért érdekes a kiraktározás. De sietnünk kell, sokáig ezt sem nézhetjük. Elhaladunk hát a nagy raktárak mellett az idegen hajók kikötőjébe, ahol egy lloyd gőzös, a pompás „*Semiramis*“ fedélzetére juthatunk fel.

Hatalmas hajón vagyunk, mely egyik felében árút, a másikban pedig utasokat szállít Indiába. Mint nagy utat járó alkotmányt, teljes kényelemmel rendezték be. Mindjárt szemünkbe ötlik a szikratávírót felfogó vezeték is, mely a gőzös árbocain nyert elhelyezést. — Először is a parancsnoki hidat nézzük meg, mely tele van műszerekkel. Ezeknek használatáról s szerkezetéről vezetőink tartanak magyarázatot. Majd a több emeletre osztott hajó helyiségein sétálunk végig. Nem győzünk eleget gyönyörködni a szalonokban, a társalgó és étkező termekben, azoknak tisztaságában s fényében. (Minden osztálynak külön ily helyiségei vannak.) Érdekesek a háló fülkék is s nem lehet érdektelen a gyógyszertár, orvosi rendelő, Markoni-szoba, iroda, továbbá a konyha, éléskamra s egyébb szükséges helyiségek sem, amelyek azonban a veszteglő hajón zárva vannak s így nem tekinthetők meg. Még az óriási méretű gépházba megyünk le, melynek hatalmas gépei méltán keltik fel a legnagyobb ámulatot s végül megnézzük a fűtőházat, amelyben — mint mondják —

ha délen jár a hajó, olyan hőség van, hogy ott csak forróövi munkás tud dolgozni. Búcsúzásúl a hajó egy szelídített majmával, a „Markó“-val játszunk, aztán sok értékes tapasztalattal gazdagon köszönünk el a „Semiramis“ személyzetétől.

A hőségtől s fáradtságtól kissé letörve baktatunk végig a kikötőn a *vásárcsarnokokhoz*. Persze az első dolog, hogy mindnyájan megrakjuk magunkat cseresznyével, banánnal — ez ugyan kevés fiúnak ízlik — s egyébb gyümölccsel. Különben a megszokott vásárcsarnoki kép, amelyet már majdnem mindenki látott közülünk. Egészen más a *halpiac*. Kár, hogy egy kissé későn érkeztünk. Már vége a vásárnak s csak a megmaradt portéka, meg a soha el nem múló halbűz fogadnak. Különösen érdekes az apró ezüstös halak tömege, melyet ezerszámra árúlnak. Ebből még van elég. Akad azonban egy-két hatalmas tengeri szörny is, különösebb alakú hal, rák stb., sőt nehány tálban iszonyú undorodással fedezünk fel egy pár polipot. „Hogy még ezt is megeszik!“ Mondogatjuk s már sietünk is onnan.

Egy osztriga-árús köré csoportosúlunk aztán. Az a látvány se túl gusztusos, ami itt tűnik elibünk. Egy olasz áll a piszkos árus előtt, aki alig győzi bontogatni kormos kezével a kagylókat, melynek nyálkás tartalmát — előbb citromot facsarva rá — nagy élvezettel szopogatja ki az éhes vásárló. „Ha éhenhalnék se enném meg“ — mondja a legtöbb. Egyik diákunk azonban másként gondolkozik, s megeszik vagy tízet a „békateknő“-ből, ahogy azt a mi alföldi gyerekeink mondják.

Itt el is tudnánk nézgelődni ebédig, de még a *Baross*-kikötőt kell megnéznünk. Ez ott van a Fiumara öbölben. Csupa vitorlás horgonyozik itt. Milyen ellentét a Semiramis után egy ilyen középkori alkotmányt nézni. Pedig ezeknek lakói az igazi hajósok, akik roppant ügyesen tudják kihasználni a szelet, kényszerítve, hogy arra hajtsa vitorlásaikat, amerre ép menni akarnak. Most ép ebédelnek e tipikus tengerjáró emberek. Bárkáik többnyire a dalmát partokon járnak, ahonnan bort szállítanak ide, vagy erdős helyekről jönnek, ahonnan fát hoznak, hogy leginkább hollandiai kereskedőknek adják el azt, mert a fa kivitel kiváltkép

Hollandia felé irányúl. E vitorla- és árbocerdőből aztán már ebédelni megyünk. Épen ideje. Meg is elégeltük már a járkálást. Fáradtak és éhesek vagyunk.

Egy a kikötőhöz közel levő étteremben, mely a Hotel de la Ville tulajdonosáé, vár ránk az ebéd. Azaz mi várunk az ebédre, mert csak most hagyta el az éttermet egy kiránduló csapat s meg kell várnunk, míg ugyanott nekünk újra terítenek. Jó, tápláló és bőséges ebédet kapunk, melyet erős étvágygyal fogyasztel mindegyikünk (à 2 K.). Azt a kis időt pedig, amely étkezés közben s ebéd után rendelkezésünkre áll, levelező-lapok írásával töltjük el. Igy közeledik a két óra, az Abbáziába való indúlás ideje.

Már csengetnek az „*Almádi*“ gőzösön, mire mi odaérkezünk, de azért még épen felszállhatunk. A fedélzeten aztán gyorsan elhelyezkedünk s mire a hajó csendesen megindúl, akkorra már mindenkinek van jó helye, ahonnan szép kilátás nyílik. Verőfényes nyári nap mosolyog reánk s mi boldogan élvezzük az első tengeren való utazást, melynek szépségét egyrészt a sík tenger kék színe, másrészt az a fenséges panoráma adja meg, amelytől mindinkább távolodunk. Fiume marad el mögöttünk, szép palotáival, kikötőjében veszteglő rengeteg hajójával. Most valami különös alakú építményt látunk a tengeren. Mi lehet ez? A „*Danubius*“ hajógyár mellett haladunk s az a csodabogár nem más, mint egy hatalmas Dread-nougth váza, amely most van épülőfélben. Majd látunk ilyet holnap készen is!

Mind homályosabb a fiumei part, de annál szebben bontakozik ki Abbazia. Már látjuk a nagyszerű hoteleket, melyek a park zöld ligetéből kimeredeznek, barátságosan mosolyogva az érkező felé. A mólót is látjuk. Tele van emberekkel. Kijöttek a fürdővendégek, hátha ismerős jön Fiuméből. Egyszerre erős, kellemetlen dudaszóval jelzi hajónk, hogy megérkeztünk *Abbáziába*.

Lesietünk a hajóról a mólóra, ahol egy-két fotografus irányítja felénk gépének lencséjét. Összegyűjtjük a csapatot s a következő percben már két képet is készítettek rólunk. Mindjárt rendelünk 100 darab lapot, hogy az otthoniaknak bemutathassuk magunkat, mint tengerjáró vándorokat. Aztán megindúlunk a gyönyörű park s a strand megné-

zésére. Csak most érezzük igazán, hogy nem aludtuk ki magunkat. Nagyon erőt vett rajtunk a fáradtság. Alig vánszorgunk, pedig igazán minden lépésért kár, amit meg nem teszünk. Ezért csak biztatjuk fáradt diákjainkat, kik minden padon szívesen pihennének, sőt tán aludnának is. Hiába! Nem aludni s mégis egész délelőtt járkálni, fárasztó a diákokra s tanárokra egyaránt! Pedig milyen szép ez a sok hatalmas szálló, az előttünk elterülő festői park, meg a nyolc méteres magas strand! Itt legszívesebben időzünk. Letelepszünk a tengerparti sétahelyek padjaira s fáradt tekintetünk ott pihen egy-egy palota balkonján, vagy a szürke tenger végtelenségén révedez. Igen, most szürkére festette a gyönyörű kék vizet a hirtelen beborúlt égbolt. Az álmos idő még aléltabbá tesz. Sehogy sem akaródzik tovább menni, sőt még az előszedett levelezőlapok is üresen hevernek előttünk, még az írás sem megy.

Kipp-kopp . . . Kövér esőcsöpp húl az orrunkra. Máskor ez megszalajtana, most még le sem törűljük a vizet arcunkról. Csak mikor már szaporán húl ránk a felhő leve, akkor tápászkodunk fel. De nem fogunk sokáig ázni. Nem messze van a „Hermitage“ pensió s mi oda készűlünk ozsonnára. — „Gyertek fiúk, már forró a kávé, jól fog esni!“ Tán az „enni“ az egyetlen varázsszó, mely lelket tud önteni a csapatba? Hát ha még tudnák, hogy milyen finom ozsonna vár!

Mert el is felejtettem mondani, hogy a Hermitageba vendégként megyünk. Ez a penzió ugyanis a csabaiak kedvenc abbaziai otthona. Sehol annyi előzékenységet, figyelmet, s oly jó ellátást (hozzá olcsón) nem kapnak. Hogy tulajdonosa mily figyelmes, arra jó példa a mi esetünk. A csabaiaknak akar most is kedveskedni Thuryné őnagysága, amidőn gimnáziumunk csapatát vendégűl látja. És milyen kedves velünk szemben! Nem esik kétségbe, amikor közel 50 poros, piszkos gyerek vonúl be a pompás étterembe, a legkomolyabb veszedelembe hozván a fényes parkettet, sőt nagy szeretettel terelgeti be ezt az ilyen előkelő helyhez nem szokott, ép azért félszeg „nyájat“. Mi azonnal megértjük, hogy itt igazán nagyon kellemesen érzi magát mindenki, akit jó sorsa ebbe a pensióba vezetett. A nagy kedvesség, amelylyel a tulajdonosnő s a vendégek fogadnak

(itt úgylátszik az üdülők egy kedves meghitt családi kört alkotnak), eloszlatja álmosságunkat, bátrabbakká teszi diákjainkat. Hát még amikor hozzák a pompás habos kakaót, kuglofot, tortát, narancsot! Igazán urasan ellátott vendégek vagyunk. A pusztítás persze kétségbeejtő, amit jóétvágyú diákjaink rendeznek, de a kedves háziasszony másként gondolkodik, neki csak derűltebb lesz az arca, amint látja, mint ürűlnek ki villámgyorsan a megrakott tálak. Ozsonna után még rengeteg levelező-lapot is kapunk, mely a festőien szép Hermitaget ábrázolja s míg azt mind megírjuk, azalatt jóformán el is felejtjük fáradtságunkat. A szomszédos szalonban ezalatt egy-két diákunk valóságos kis hangversenyt rendez a vendégek kérésére, akik hálásan tapsolnak minden zongora és énekszám után. Diákjaink meg boldogok, hogy legalább valamit tudnak nyujtani azért a sok kitüntető kedvességért. Nagyon bájos, sokáig élő emléket viszünk el az itt töltött időről.

Hálás köszönetnyilvánítás s szívből fakadó éljenzés közt búcsúzunk kedves vendéglátónktól. Elállt az eső. Tán érdemes lesz még egyet sétálni Lovrana felé. Hisz itt olyan szép az út. Egyik oldalon buja növényzet, balra meg a hullámzó tenger gyönyörködtetnek. Ahogy lenézünk a magas partról, elragad a tajtékos hullámnak sziklák közt való nagyszerű bújkálása. Elnéznénk itt estig e pompás hullámverést, de tovább kell mennünk. „Nézd csak, két rák!“ — Valóban ott egy szikla tövében két hatalmas tengeri rák verekszik. Micsoda mulatság! Itt meg le lehet menni a sziklákhoz. Egyszerre ott ugrál az egész csapat a tengerből kiálló köveken. Az egyik kagylót szed, a másik vizet merít, a harmadik nem győz eleget köhögni és köpködni, mert megkóstolta a tengervizet s nagyon rossznak találta. Kár, hogy újra elkezd esni az eső. Hanem most már nem tréfál, szaporán húl reánk, felzavarva bennünket a legközelebbi villamos megállóhoz, ahol bokrok alá rejtőzve, várjuk a móló felé vivő kocsit.

Szerencse, hogy itt nem ismerik a „megtelt“ rendszert, mert különben a fél csapat lenn maradt volna. Igy azonban, ha összepréselve is, de legalább mind fenn vagyunk a villamoson, mely nehány perc múlva a mólónál ontja ki magából a megázott csabai diákokat. Míg a fiumei

hajó megérkezik, addig egy korcsma ponyvával védett „kert“-helyiségében húzódunk meg az eső elől.

Szakadó esőben, meglehetősen háborgó tengeren indúlunk el Fiume felé. A hajón egyszerre megélénkűl csapatunk. Jönnek a viccek, a „bumm“-játék (sorban számlálunk s akire olyan számjegy jön, amelyben akár a hetes szám, akár annak többszöröse megvan, az a számjegy helyett „bumm“-ot mond), sőt a dalolást is megkíséreljük, de erről leintenek bennünket. A hajón nem szabad dalolni. Itt jelentkezik az első kisebbszerű tengeri betegség is, amelyen persze jót mulat az, aki még nem sápadozik. Fiume felé közeledve, előbb a világító-torony nagyszerű fényszórójában, majd a sok lámpával megvilágított kikötőben gyönyörködünk, mígnem elérjük a mólót s zuhogó záporban ugrálunk ki a hajóból.

Szerencsére nincs messze a vendéglő, ahol a vacsora már vár ránk (ugyanitt ebédeltünk). Izletes és bőséges vacsorát kapunk, melyet gyorsan, csaknem mohón fogyasztunk el (à 1 K 60 f.). Búcsút is mondunk vendéglősünknek, akivel teljesen meg volt elégedve a csapat.

Hazamenet megpakkoljuk magunkat egy cukrászdában mentás-cukorral, készűlvén a holnapi tengeri útra (azt mondják, tengeri betegség ellen jó a mentás-cukor) s derék kis matrózunk vezetése mellett csakhamar fent vagyunk a Tengerészeti Akadémián.

Nem kell ringatni senkit. Alighogy elhelyezkedünk katonaágyainkon, mélységes csend borúl az egész épületre, jelezvén, hogy diákjaink a változatos, de fáradtságos nap után hamar a legmélyebb álomba merűltek. Rendes körülmények közt sok bajjal jár egy ilyen csapat lecsendesítése, most semmi áron sem lehetne a fiúkat ébren tartani. Csak reggel fel tudjuk kelteni őket idejében!

A Tenger napja.

Erős dörömbölés... Félálomban, bosszúsan húzódom a takaró alá. Egy kis idő mulva még jobbbn rázzák az ajtót. Hirtelen felülök s csak most veszem észre, hogy nem a megszokott ágyamban s nem az én szobámban alszom. Körülöttem társaim dörzsölgetik álmos szemüket s ép oly kérdőleg merednek rám, mint én ő reájuk. De

hát mi ez?... Ujabb dörömbölés... „Tanár urak, már öt óra van!“ — kiáltja valaki. „Jó!“ — kiáltjuk vissza s lassanként kezdünk tisztába jönni a helyzettel. Tehát 5 óra van és pedig május 12-én, Fiumében. Mi meg a Tengerészeti Akadémián a szolga költögetésére ébredezünk. Első dolgunk kitekinteni az ablakon. Kissé ködös, de jó idővel biztató a reggel. Gyenge bóra fú, amely, mint mondják, nem szokott esőt hozni. Ez tehát rendben van. Hát a fiuk? Ajtó-csapkodás, vizcsobogás, rekedt, álmos beszéd hallik a folyosóról. Ők is fenn vannak. Sőt egyik-másik már fel is öltözött. Félig felöltözve végigjárjuk a szobákat, de csak egy-két álomszuszéknak van szüksége arra, hogy erélyes szóval zavarjuk fel.

Öt óra 30 perc. A kellemes reggelt élvezzük az Akadémia parkjában. Még egy-két lusta fickót kell megvárnunk, a szolgákkal a borravaló-ügyet elintéznünk, azután a figyelmes gondnoktól, ki már felkelt a tiszteletünkre, melegen elbúcsúznunk s gyors léptekben haladunk a tengerpart felé. Jó hogy sietünk, mert ép csenget a Magyar-Horvát Tengerhajózási Társaság „*Grenland*“ nevű gőzöse, amelyen pedig mi is akarunk utazni. (6 óra.) De a végszóra ép odaérkezünk. Boldogan szállunk fel a hajóra, melyhez oly sok szép reményünk fűződik. Kedves, csinos, egészen új kiránduló hajó. Három osztálya van. De rajtunk kívül nem sok ember utazik rajta. Igy mi uralkodunk az egész hajón. Ezt annál inkább megtehetjük, mert első osztályú jegyünk van, melyet tekintélyes kedvezménnyel bocsátott rendelkezésünkre a gavallér társaság. Alig hogy elindulunk, megszálljuk az étkező termet, ahol reggelit szolgálnak fel. Ebben ugyan nincs sok gyönyörűségünk, mert ugyan gyenge a kávé, amit itt kapunk. De azért jó egy kis meleg lé, ha nem is elsőrangú. Különben is, maradt még egy kis nyárikolbász s ez sokat pótol.

A fedélzeten vagyunk mindnyájan. Roppant élvezzük az enyhe tengeri levegőt s a felhők mögül elő-előbukkanó napsugarat. Közeledik Abbazia. Itt egy kedves utassal megszaporodunk. Csatlakozik hozzánk Kolozsy főjegyző úr, aki az éjszakát Abbáziában töltötte.

Milyen fenségesen szép ez az út! Abbazia is mintha szebb volna most a reggeli nap világításában, mint tegnap

volt! Vagy csak hogy frisebb erőben gyönyörködtünk benne? . . . Aztán tovább menve, egymásután maradnak el mögöttünk *Ika, Icici, Lovrana*. Egyik szebb, mint a másik. Nagy vita indul meg, hogy ki hova jönne üdűlni, — ha sok pénze volna. Sokan Abbaziát pártolják, mások ezeket a kisebb, bájosabb, csendesebb fürdőket. És boldogan, szeretettel legeltetjük szemünket mindannyian s csak azon bánkódunk, hogy miért is nem magyar helyek ezek?

Távolodunk a pompás panorámától, az elragadó isztriai partoktól. A nap teljes pompájában ragyog le, sugarai pajkosan játszadoznak a sötétkék tenger apró fodros hullámaival. Mi meg bámulunk a fenséges képre, messzeségbe tünő fürdő-telepekre, fel-felbukkanó zöld szigetekre, napfényben fürdő végtelen tengerre. Örülünk a napnak, mely forró sugarával arcunkat perzseli, örülünk a pompás sós levegőnek, a kékszínű égnek, rengeteg szép víznek, örülünk annak a fehér vitorlájú halászbárkának, mely ott tűnik fel a messzeségben, annak a hajónak, mely közel hozzánk halad el sietve. Örülünk a nagy, fenséges természetnek s annak, hogy gyönyörködhetünk benne. S szívünk mélyén felébred valami kimondhatatlan szent érzelem, tán egy el nem mondott dicsőítő imádság, mely szinte öntudatlan keresi a hatalmas Alkotót. Elfelejtünk játszani, csak nézünk, élvezünk és érzünk.

Gyorsan fut az idő. Part felé közeledünk. Nini, hisz ez már *Cherso*. Érdekes régi olasz város bontakozik ki előttünk. Hajónkra lobogókat húznak s a kikötőkben is lobogók fogadnak. Ez a hajó most köt ki először e szigeten, azért ez ünnepi dísz. Igazi olasz kikötő. Tipikus öreg olaszok s egy csomó gyerek bámulja hajónkat. Egy napbarnította vén embert megkérnek a fiúk, hogy engedje magát lefotografálni. Az öreg szivesen, boldogan áll a kodak elé. A többiek ez alatt narancsot vesznek s a narancs hajával rögtönzött csatát rendeznek az olasz gyerekekkel. Pompás mulatság. Kár, hogy hamar vége van, mert már indulunk tovább.

Hanem mintha most nem éreznénk egészen jól magunkat. Megerősödött a bóra. Tarajas hullámok hömpölyögnek végig a végtelen vizen. Hajónk erősen inog. S ez a ringás, mely az imént oly kellemes volt, most valahogy sehogy

sem tetszik. Lopva nézünk egymásra. Nini, milyen sápadt ott az egyik! A másik meg — az imént pedig nagyon víg volt — feltünően elcsendesedett. Magam is úgy érzem, mintha sokat, vagy keveset ettem volna. Mi ez? Csak nem tengeri betegség? De bizony az. Az egyiken már eltitkolhatatlanul kitört. Szegény gyerek! Rosszul lehet, mert olyan, mint a fal . . . Aztán szótlanul lefekszik egy padra. Hamarosan akad partnere. Már vagy öten gubbasztanak ott a fedélzet közepén. Persze a többiek, akik jól érzik magukat, pompásan mulatnak. Milyen károrvendő is az ember! Szerencsére nem tart sokáig ez az állapot és nincs sok áldozata s mire elhagyjuk az *isztriai fokot*, a betegek is jobban érzik magukat.

„Nini, egy cápa!“ — kiáltja most valaki. Oda nézünk, és tényleg, ha nem is cápa, de két hatalmas delfin követi hajónkat, hatalmas szökéssel vetvén át magát a hullámvölgyeken. Mily gyorsan úszik! De azért nem bir sokáig követni, pedig mi szivesen elnéznénk.

Hát az ott mi? Egy sziklán valami hatalmas épületet veszünk észre. Hajóskapitányunkhoz fordulunk, kinek előzékenységét már ismerjük. Ő most is készségesen magyarázza meg, hogy az egy veszedelmes zátonyra épített világító torony, a *Perikulosa*. Elég közel haladunk el mellette s látjuk körülötte a jeleket, melyek a hajósokat óvják a veszedelmes hegy megközelítésétől.

Szemlélődésünket az ebédre hívó csengő szava zavarja meg. Lemegyünk hát a számunkra megterített asztalokhoz, ahol nemsokára párolgó levest tálalnak elénk. Az ebéd már nem olyan, mint a reggeli; igaz, hogy drága (4 K), de elsőrangú. Izletes, változatos s (ami a fő!) bőséges. Kissé túlelőkelő is egy turistacsapatnak (5 fogás), de egyszerűbb ebédet nem adnak a hajón, nekünk pedig Pólában nincs időnk ebédelni. Aztán meg így a tengeren elbir az ember bővebb étkezést is.

Ebéd után jól esik egy keveset lustálkodni a fedélzeten, míg talpra nem állít mindnyájunkat Póla közeledésének híre. Már látszanak a katonai erősségek. Minden domb, minden szikla egy-egy megerősített hely. Félelmetesen merednek felénk még soha nem látott hatalmas ágyúk, melyek mellett egy-egy katona sétálgat fel-

tűzött szuronnyal. Elborzadva nézzük a rengeteg gyilkoló szerszámot, a sok vastornyot s a hatalmas erődöket. Már sokkal kedvesebb az a kopár tengerpart, amelyről fürdőző katonák ugrálnak be a kék vízbe. Hej, de megirígyli ezeknek mulatságát sok diákunk!

Ezeket is elhagyjuk s most *Pola* látképe köti le figyelmünket. A kikötő hatalmas palotái közül is kiemelkedik az óriási méretű amphitheátrum, amely szinte uralkodik a sok modern épület felett régi, klasszikus szépségével. Gyönyörűen hat az egész város képe s ezt a mély hatást csak fokozza a kikötő mozgalmas elevensége. Persze a sok hajó közül mi a hadihajókat válogatjuk ki s azokra fordítjuk egész érdeklődésünket. A legnagyobbat egész közelről láthatjuk. Ott siklik el hajónk a pompás „*Viribus Unitis*“ előtt. Oly közel vagyunk, hogy látjuk a fedélzeten sorakozó matrózokat is, akiket — tudva, hogy sok magyar fiú van köztük — lelkesen megéljenzünk. Még néhány perc s hajónk ott horgonyzik a pólai mólón, ahova egy teljes órai késéssel futott be. (D. u. 2 óra.)

A kikötőben egy tengerész-hadnagy vár, akit a kikötői parancsnokság mellénk rendelt vezetőül. A hadnagy úr mindjárt értésünkre adja, hogy az egy órai késés miatt nem valósíthatjuk meg teljes programmunkat, ha 3 órakor Brioniba akarunk átmenni. Vagy az arzenál, vagy a hadihajó megtekintéséről le kell mondanunk. Persze mi inkább az utóbbira vagyunk kiváncsiak, amit ő is helyesnek és természetesnek talál, mert az arzenálban most úgy sem látnánk sokat, mivel a legérdekesebb termek úgy sincsenek nyitva.

Azért egyenesen a hadikikötőbe tartunk, ahol az egész új s a most meglevők közt legnagyobb osztrák-magyar dread-nougthra, a *Thegetoff*-ra vezetnek bennünket. Óriási vasszörnyeteg, melyen nem kevesebb, mint 1000 matróz teljesít szolgálatot.

Hat-nyolcas csapatokra oszlunk s egy-egy magyar altiszt vagy matróz (a legénységnek 35—40%-a magyar) vezetésével indúlunk a hatalmas alkotmány megtekintésére. Persze rövid az a $^3/_4$ óra, mely rendelkezésünkre áll. De azért a legfontosabb dolgokat csak megnézzük. Látjuk a hatalmas vasfalú páncélkamrát, ahonnan háború

idején az egész hajót dirigálják, a szabadon álló parancsnoki hídat, melyről csak békés időben osztogatnak parancsot. Elborzadunk a fedélzetről félelmetesen leásító hat óriási ágyú láttára, melynek roppant komplikált, egész gépháznak beillő szerkezetét is megmutatják. Ez ágyúba 35 cm. átmérőjü löveg való, mely maga is egy rafináltan összeállított gépezet s hatása borzalmat keltő. Csak dreadnougthokra szoktak ezekkel lőni. Várostromlásra azokat a kisebb ágyúkat használják, amelyek a hajó oldalán vannak elhelyezve, ezekbe „csak“ 15 cm. átmérőjű golyó jár. Érdekes a hajóóriás több emeletre osztott teste is, amelyet persze nem járhatunk végig. Egynehány műhelyt, raktárt, a matrózok mosdóhelyiségét, hálótermét (függő ágyakban alszanak), nehány előkelőbb helyiséget s a Markóni-szobát mégis, legalább futólag megnézzük. Általában nem győzzük eleget csodálni az óriási körültekintéssel s célszerűséggel berendezett alkotmányt, melynek tüzetes áttanulmányozására azonban legalább egy fél nap kellene. A fedélzeten még mulatunk a matrózok tombola-játékában s megbámúljuk a hatalmas hálózatot, amely torpedó lövegektől védi a hajó testét, aztán megköszönve derék honfitársainknak a kalauzolást, egy csomó ismerettel gazdagabban távozunk az óriás vasalkotmányról.

Mindjárt 3 óra. Sietnünk kell, hogy elérjük a Brioniba indúló hajót. Régi ismerősünkre, a „Grenlandra“ szállunk fel, mely egy félórai kellemes hajózás után ki is köt velünk *Brioniban*. Roppant bájos, szubtropikus növényzettel borított sziget ez. Nehány éve még csaknem lakatlan, magában álló földdarab volt, míg most, az ügyes tulajdonosok, a Kupelwieserek kezében, rohamosan fejlődő világfürdő. Csodálatos szépsége, mely azonnal megragadja az embert, pompás fekvése, fürdőtelepre alkalmas sekély vize nem csoda ha meghódította trónörökösünket is, aki sok ezer emberrel együtt évenként felkeresi e szigetet. Ahogy megérkezünk, mindjárt vezetőt fogadunk, aki a hatalmas szállodák előtt elvezetve, egyenesen a sziget egyik nevezetességéhez, egy tudós orangutang lakásához (mert nem merem ketrecnek mondani) visz bennünket. Ép most produkálja magát ez a csodálatos tökéletességgel idomított majom. Diákjaink nem győznek eleget mulatni rajta. (Villával

eszik, pohárból iszik, dohányzik, kártyázik, majd szépen levetkőzik, ágyba fekszik, mosdik, gyalúl s végre bravúrosan kerékpározik.) Alig lehet őket tovább vinni, hogy a sziget egyébb érdekességeit is megnézzék. Pedig van itt bőven látni való. Itt egy falka struc lépeget nagy kényelmesen, ott egy barlangszerű helyiségben egész sereg majom játszik, amott pedig ausztráliai sünnökben gyönyörködhetnek. A parkot már nem is nagyon nézhetjük meg, mert mindjárt visszamegyünk Pólába.

Azaz, hogy csak mennénk, de nem férünk a hajóra. Kissé bánt a dolog, mert tudjuk, hogy a pólai kikötőben Edmondo Pons, városi könyvtáros, vár reánk, de nem tehetünk egyebet, minthogy a hajóskapitánnyal megizenjük neki, hogy csak másfél óra múlva lehetünk ott, ha majd visszajön e hajó. Addig könnyen eltöltjük az időt.

Elsőbben is ozsonna után vágynak éhes diákjaink, amit jól meg kell fizetnünk egy hatalmas kávéházban. Ezután nehányan csolnakázni mennek — tanári felügyelettel, — vitorláson, a többiek pedig kagylót szedve sétálnak a tengerparton, majd az erdőszerű fenséges parkban. Mire a csolnakázók visszaérkeznek, mi is ott vagyunk a strandon, hol együtt mulatunk a korzón bicikliző tudós majomban.

Nemsokára megjelenik a pólai hajó s mi nehány perc múlva már a fedélzetén tréfálkozva, mulatva megyünk Póla felé. (7 ó. 30 p.) Végtelen csend honol a vizeken. A délelőtti szélnek semmi nyoma. Sima tükröt hasít hajónk. Igazán tükör. A lemenő nap ezer szelíd színű sugarát látjuk benne. Nem is csodáljuk, hogy a régiek a tenger gyermekének gondolták a szivárványt, itt játszik annak valamennyi színe . . . Lassan elsötétűl. Mire a pólai kikötőbe érünk, már a világító-tornyok s különböző színű jelzőlámpák sugarai szaladgálnak a sima vizen. Felejthetetlen bájos volt a tenger, kirándulásunknak kétségkívűl ez a nap volt fénypontja.

A kikötőben vendéglősünk s annak az iskolának szolgája fogad, melyben az előzékeny pólai városi tanács ingyenes éjjeli szállást rendezett be számunkra. Ők adják tudomásunkra, hogy holnap reggel 8 órától *Edmondo Pons*, városi könyvtáros, rendelkezésünkre áll, hogy ezt

az érdekes várost nekünk bemutassa. Sajnos, mi már akkor úton leszünk s nem vehetjük igénybe e nagyfokú előzékenységet.

Diákjaink a „*Pilsener Urquell*“ című vendéglőbe sietnek, mi meg egy társammal elszaladunk megnézni a szállást. Jó, hogy széjjel néztünk. Egy nagy, piszkos tornateremben elszórt szalmán kellene aludnunk ; még takaró sincs elegendő, mosdótálnak meg híre sincs, hanem egy vízvezeték csövénél kellene tisztálkodnunk. Itt nem alhatunk. Diákjainknak szükségük van a pihenésre, mert holnap is erős nap lesz s nem bírják az útat egy kényelmetlen rossz éjszaka után. Nagyon bánt, hogy a tanács vendégszeretetét nem vehetjük igénybe, de diákjaink a fáradságos nap után nem alhatnak zsúpon.

Laurovics kollegánkra hárúl a nehéz feladat, hogy most keressen lakást 50 ember számára, mikor már aludnunk kellene. Míg ő odajár, diákjaink képviselőválasztást játszanak a kerthelyiségben, ahol vacsoráztunk. Csak úgy harsog a kortesbeszéd. Egyszerre egész tömeg magyar katona szorong a kert vaskerítésénél. Az egyik meg is kérdezi, hogy „hát Bokányi is itt van ?“ Mert a szocialista kortes gyakran emlegeti nevét. Pompásan mulatunk honfitársainknak felülésén. Most két rendőr jelenik meg, akik szintén valami népgyűlést sejtenek s maguk is jól mulatnak, amidőn megtudják, hogy játékról van szó. De azért abbahagyjuk e nagy közönséget vonzó mulatságot. Különben is itt van már Laurovics tanár úr, aki jelenti, hogy részben a Hotel Rivierában, részben a Hotel Miramareban kapott nagynehezen szállást. Roppant mozgalmas s mindenféle zenétől hangos, kivilágított utcákon s a még éjszaka is nagyon élénk tengerparton sietünk végig, hogy elfoglaljuk roppant előkelő szállásunkat (a két legjobb szállóban vagyunk). Az elszállásolás gyorsan megy, de az elalvás talán még gyorsabban.

Gyors menetelés.

Május 13, reggel öt óra. Pompás tengeri levegő özönlik be a pólai tengerpartra nyíló ablakainkon. Álmosan nyújtózkodó diákokat köszönt. De jó volna még aludni ! Az egyik szoba lakója nem is akar sehogysem felkelni.

Már-már feltörjük az ajtót, midőn végre sikerűl felébreszteni. De hét óráig mi még sokat akarunk látni. Az öltözködés már sokkal gyorsabban megy, úgy, hogy fél hatkor már ott sétálunk a tengerparton, ahol találkát adtunk a Riviera-szálló lakóinak.

Ragyogó napsugaras reggel van s mi vígan kutatjuk fel a város nevezetességeit. A régi épületek érdekelnek. Gyönyörködve csoportosúlunk az *Augustustemplom* körül, melyben még a rómaiak áldoztak isteneiknek. Az oszlopos homlokzat még egészen úgy áll, ahogyan évszázadokkal ezelőtt odaépítették. Micsoda hatalmas építkezési mód, melyen nem fog az idő sem. Ilyen a római korból való *Cisterna* is, mely még most, 2000 év múlva is épen áll, de fű nőtte be. Már későbbi időből, a renaissance-korból való *Municipale*, melynek oszlopos előcsarnokában Dante szobra áll. Mindezeknél jobban ámulatba ejt az *Amphiteatrum* rengeteg épülete. Falai még ma is csaknem épek s hatalmas íveket alkotva úgy állnak ott, mintha nem is volnának alávetve az időnek. A császári páholyok is büszkén merednek 2000 év óta a már pusztulásnak induló porond felett. A lépcsőzetes ülőhelyeknek is csak a falak felé emelkedő fűvel, gyommal benőtt helye van már meg. De azt már jól látjuk, hol volt a tengeri-csatajátékok helye, a fenevadak ketrece, a gladiátorok bejárata s a vízlevezető-csatornák. Képzeletünk benépesíti a hatalmas cirkuszt a római világ alakjaival. Látjuk a szétmarcangolt keresztyén vértanúkat, az életéért könyörgő elesett gladiátort, a vérszomjas ordító tömeget s a hüvelykujját lefelé tartó kegyetlen császárt, aki a legyőzött halálát kívánja. Mennyivel kedvesebb világba visznek ezek a bejáratnál elhelyezett római korsók, karcsú edények, gyönyörű mozaik padozatrészek, finom díszítések, mindmegannyi egy-egy kedves családi tűzhely emlékei. Régi kor, régi dicsőség! Vajjon elég áhítattal jár-e köveiden a minden régit lenéző s csak a máért lelkesedő huszadik század kiváncsi fia?

Az Amphiteatrum előtt elterűlő parkban, a gyönyörű *Erzsébet királyné szobra* lábánál pihen meg csapatunk s levelezőlapot írva, várja a „*Grenland*“-ot, mely valamivel 7 óra után nem messze tőlünk ki is köt.

Fél nyolc órakor hagyja el hajónk a pólai kikötőt.

A reggeli fényben úszó várostól nagy szeretettel búcsúzunk el. Még egy pillantás az ókori kövekre, modern palotákra, a kikötőben veszteglő kedves vitorlákra s félelmetes hadihajókra, aztán a tengeri erősségek sorfala közt kisiklunk a kék Adriára. Póla sok élvezetet s értékes tapasztalatot nyújtó képét pedig szívünkbe zárjuk, hadd sorakozzék legkedvesebb emlékeink közé.

Reggeli után a fedélzetre megyünk mindannyian. Forrón süt le a nap s mi nagy élvezettel napfürdőzünk. A tenger most is erősen hullámzik, de azért senkit nem ér ma semmi baj. A legnagyobb vígság uralkodik a hajón. Játék, tréfa, képviselőválasztás . . . szóval igazi kellemes utazás. A tenger sötétkék tiszta vizében gyönyörködők most egy sereg delfint vesznek észre, amelyek villámgyors úszással rohannak a hajó után, olykor-olykor hatalmas ívekben vetik át magukat a hullámvölgyeken. Kár, hogy nem követnek végig, mert mi szívesen gyönyörködnénk pompás játékukban akár az egész úton.

Az út hátralevő részét még kellemesebbé teszi az, hogy csapatunk összebarátkozik a hajó magyar utasaival. Klobucsár táborszernagy és kis fia, egy váradi huszárfőhadnagy s egy magyar leány az, akikkel élénk diskurzust folytatunk. Igy aztán nem csoda, ha gyorsan eljön az ebéd ideje is.

Chersot már rég elhagytuk, közeledünk az isztriai partok felé. Egymás után tünnek el Lovrana, Icici, Ika panorámái. Abbázia felé lelkesen megéljenezzük a Hermitaget s nemsokára kiköt hajónk, hogy mégegyszer legeltethessük szemünket e nagyszerű fürdő palotáin s gyönyörű strandján.

Közelg Fiume. A szomorúság egy nemével nézegetjük a mozgalmas várost, melytől néhány óra múlva már búcsút kell vennünk.

A mólón ujra vár a két szimpatikus akadémista, akit diákjaink mint régi jó barátjukat üdvözölnek. Még a Tersattóra kell felmennünk s kirándulásunk minden programmját betöltöttük. Sietünk hát lerakni csomagjainkat s két vezetőnkkel együtt villamoson megyünk egészen a Tersattó aljáig.

Rengeteg meredek lépcsőn visz fel utunk. Eleintę

csak vígan vickándozunk, de a fárasztó út csakhamar kifullaszt mindnyájunkat. Minduntalan megállunk „a kilátást nézni“ (pedig tulajdonképen egy kicsit szuszogni). Nehányan már alig bírnak felvergődni egy-egy lépcső-csoporton, úgy, hogy az első csoport, mely felért, nagyon hiányos része a csapatnak. Pedig igazán érdemes volt feljönnünk. Felejthetetlen a kilátás. De majd onnan, a vár tornyából nézünk széjjel alaposabban. Mert mi az ősrégi Frangepán-várba készülünk.

Ide csak belépő-díjjal lehet bejutni. Isan grófnő őméltósága jóvoltából (aki a vár tulajdonosa) mi csak fél díjat — személyenként 50 fillért — fizetünk s aztán egy öreg kulcsár vezetésével megnézünk minden nevezetességet. Persze már csak egyes részei vannak meg az 1000 éves várnak, amely pedig valamikor bevehetetlen volt — még a nagy Napoleon is sikertelenül ostromolta — ma azonban már nagy része omladozik, romjait az idővel versenyt rágja a rajtuk növő gyom és borostyán gyökérzete. Az alagút is biztosan sok helyt beomlott már, csak fekete torka ásít reánk félelmetesen, de Fiumába nagyon régen mehetett ezen keresztűl az utolsó menenekülő. A kegyetlenségről tanuskodó börtön még ép. Nyílása felé, melyen keresztűl régen az éhhalálra szánt rabokat bocsájtották ide, most kápolnát építettek. A kápolnában nehány régi faragott szék a legérdekesebb látni való.

Most a jókarban tartott vártoronyra, a Tersatto legmagasabb pontjára kapaszkodunk fel. Felejthetetlen pompás innen a kilátás. Előttünk a Quarnero fekszik fenséges szépségében. A tiszta időben elég jól látszik túlsó partja is, melyen még egyszer felkutatjuk azokat a kedves helyeket, melyek mellett elhajóztunk. Amott meg a nyílt tenger végtelenségében vész el tekintetünk. Alattunk Fiume árbócos kikötőjével mosolyog fel reánk, mögöttünk egy pompás hegyszakadék, melyben a *Recsina* folyócska siet zúgó habjaival a tengerbe. Valami szent, magasztos érzelem fog el bennünket, mely hatalmasan jut kifejezésre ötven magyar ember szívből fakadó imádságában. Az ezer éves magyar vár omladozó öreg bástyáján felhangzik a Himnusz. Az ifjú szivek egész lelkesedése, hazaszeretetük minden rajongása ott rezeg énekünkben, hazánk felé fordúlva, úgy imád-

kozunk esdeklő áhitattal: „Isten! Áldd meg a magyart...“ Aztán csendesen haladunk lefelé, kirándulásunk ez utolsó, örökké emlékezetes állomásáról.

De hiszen már elmúlt öt óra. Sietnünk kell, ha még valami emléket is akarunk venni az otthon valóknak. Pedig enélkül nem szeretnénk hazamenni. — Talán még lesz idő benézni egy bazárba?...

Majd ráfizettünk a vásárlásra. Már beszállás is volt, mire rohanva a peronra érünk. Értünk izgul az egész vonat. „Csak nem késnek le?!“ Ó nem. Még van annyi időnk, hogy meg tudjuk váltani jegyünket, összeszedjük gyorsan pakkjainkat. Ugyanaz a Pulmann-kocsi van a gyorsvonat végén, amelyben idejöttünk. Fölpakkolódzunk s alig egy perc múlva már hálásan köszöntgetjük két akadémista vezetőnket s a Fiumében maradt kedves útitársunkat, Kolozsy főjegyző urat a robogó vonatról. (Este 6 óra.)

Hazafelé.

Kimerülten, fáradtan ülünk kocsinkban. Csak most érezzük, milyen sokat jártunk be s hogy különösen a mai délután mily gyors menetelű volt. De hát rövid volt az idő s mi sokat akartunk élvezni... Különben egy sincs, aki csak egy kissé is fájlalná a fáradtságot. Hisz olyan szép volt ez a nehány nap!

Búcsúzásul még feltárúl elénk a Quarnero képe. Fáradt szemünket ott legeltetjük a végtelen vizen, melynek apró hullámain játszadozik a lemenő Nap bágyadt sugára. Lassan alámerűl a nap a tenger vizébe, az Adriát pedig a Karst sziklái takarják el előlünk.

Víg mulatság helyett csendes, fáradt beszélgetés járja. Felidézgetjük az elmúlt napok emlékeit. Igy érünk Kameral-Moravicára, ahol 84 pár virslit s ugyanannyi zsemlét adnak fel vacsorául. (Ezt már előre megrendeltük.) Vacsora után hamar elcsendesül kocsink. Megismétlődik a szombati éjszaka, azzal a különbséggel, hogy most többet alszunk. Persze azért elég korán fenn van mindenki s már jól megéheztünk, mire a báttaszéki állomáson elfogyaszthatjuk előre megrendelt reggelinket.

Az Alföldön száguldunk keresztűl. Előkerülnek a régi tréfák, mulatságok, de a szombatinál valamivel bágyad-

tabb kiadásban. De azért feltünő gyorsan telik az idő. Baja, Szabadka, Szeged, Orosháza . . . — mind elmaradtak már. Most feltűnik a nagytemplom. Egyszerre elevenség támad. Rekedten ugyan, de teljes jókedvvel énekelünk, úgy robogunk be a békéscsabai állomásra. (Május 14, déli 1 óra 18 perc.)

Ölelés, csók, örömteli üdvözlés. Aztán ezer kérdés a bennünket váró szülők, jó barátok ajkán: „Hogy sültél úgy le?“ — „Hogy mulattál?“ „Nem volt rossz idő?“ „Éhes vagy?“ „Mitől lettél ilyen kormos?“ „Fürödtetek?“ „Szép volt a tenger?“ „Nem vagy nagyon fáradt?“ stb. Mintha ellehetne mondani ennek az öt napnak történetét egy-két perc alatt! Hosszú ideig fogunk erről sokat beszélni.

—

Jegyzet: A kirándulás költségeinek fedezésére fejenként 55 koronát fizettek be a fiúk, de az összes bevételből fennmaradt 81 kor. 13 fillér s ezt a befizetők beleegyezésével a „Kirándulási Alap“-hoz csatoltuk.

Vidovszky Kálmán.

II.

Az iskolai év története.

Szerződésünk reviziója végleges megoldást nem nyert, amennyiben az egyházi fórumaink által elfogadott tervezet ezidő szerint is a nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban van. Valószínű, hogy mire ez Értesítőnk megjelenik, a miniszter úr által elfogadott szerződésünk már a birtokunkban lesz. Az államsegély fokozatos emelése évről-évre megtörténik. Igaz, hogy ez az emelkedés intézetünk anyagi erejét nem gyarapítja, mivelhogy azt az összeget, amennyivel többet kapunk, mint az 1911. évben (34.000 K), évről-évre az építési államsegély után fizetendő járuléknak törlesztésére kell fordítanunk. Igy az 1913-ban ezen a címen 4000 koronát von le az adóhivatal a már kiutalt 38.000 K fentartási államsegélyből. A felemelt államsegélynek a teljes összegére pedig igen nagy szükségünk volna, mert főgimnáziumunk berendezése sok pótlásra s új bútorral való kicserélésre szorul, könyvtáraink és szertáraink szintén kiegészítésre várnak. Épületünk tatarozása évről-évre nagyobb összeget követel, pedig erre a célra nincs is külön alapunk. Ez oknál fogva a kormányzó-bizottság elhatározta, hogy nagyobb összegű beruházási államsegélyért folyamodik; a szükségletek összeírását a tanári karra bízta. Miután más intézetek ilyen címen tetemes rendkívüli segélyhez jutottak, mi is reméljük, hogy a magas kormány kérésünket meghallgatja.

Az iskola épületében a szünidőben és az első félév elején többrendbeli átalakítás történt. A tornacsarnok menyezetére parafaszigetelőt alkalmaztunk 1876 K költséggel. Igy sokkal kevesebb fűtés mellett igen kellemes hőmérséket mutat a tornacsarnok. A volt múzeumi helyiségekből

tanári könyvtártermet, ifjúsági termet és vendégszobát létesítettünk. Ez az átalakítás a villanyberendezéssel együtt 478 K-ba került. A vendégszoba teljes berendezése 901 K költséget okozott. A tanári könyvtár részére Vajda—Schlick-rendszerű vasállványokat rendeltünk meg 3000 korona költséggel.

—

A nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ama kijelentésére, hogy hajlandó *Pataki* Sámuel részére 1000 koronás állami személyi pótlékot kiutalványozni, ha a nevezettet rendes tanárrá léptetjük elő; a kormányzóbizottság 1912. aug. 31. tartott ülésén *Pataki* Sámuelt egyhangúlag rendes tanárrá választotta; mire a miniszter úr 118.259—1912. sz. a. kelt leiratával *Pataki* Sámuelt a fizetési kiegészítésben részesülő középiskolai tanszemélyzet VIII-dik státusába felvette s részére 1912. évi szeptember hó elsejétől évi 1000 korona személyi pótlékot engedélyezett.

Draser Gyula lemondásával a magyar—német tanszék újból megüresedvén, a kormányzó bizottság 1912. szept. 9-ikén tartott ülésén a meghirdetett pályázat nyomán egyhangulag dr. *Lautner* János szakvizsgálatot tett tanárjelöltet ajánlotta a nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak kinevezés végett. A miniszter úr 132.161—1912. sz. leiratával elfogadta a bizottság ajánlását s kijelentette, hogy dr. *Lautner* Jánost helyettes tanárul alkalmazza. Mivelhogy az új tanár katonai szolgálatát teljesítette s csak szeptember 29-ikén foglalhatta el a tanszékét, addig, összesen 33 órában, a tanári kar egyes tagjai szakszerüen helyettesítették.

Domanek Pál Henrik távozásával a róm. kath. tanulók hitoktatását *Krajnik* György vette át, akit a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 167.183—1912. számú leiratával hitoktatóul elfogadott.

Grünbaum Miksa távozásával a hitközség az izr. tanulók hitoktatását dr. *Silberfeld* Jakab főrabbira ruházta, akit a miniszter úr 161.443—1912. számú leiratával hitoktatóul elfogadott.

Súlyos helyzetbe került a tanári kar *Jéger* József kartárs hosszas betegsége miatt, amennyiben október 15-től

december 1-ig s december 7-től január 14-ig, összesen 177 órának lehetőleg szakszerű ellátásáról kellett gondoskodnia. Hosszas keresés után végre sikerült kisegitő tanárt találnunk: *Wallner* Ernő alapvizsgálatot tett tanárjelölt személyében, aki január 10-ikén körünkben megjelent, 15-ikén hozzáfogott a tanításhoz s az iskolai év végéig becses szolgálatot tett intézetünknek. Szükségesnek láttuk, hogy munkakörét szűkebbre fogjuk s módot nyújtsunk neki az előadásokra való alapos készülésre, mert a nyilvános tanítás terén ez volt az első szereplése. Ez oknál fogva úgy az eredeti tárgyfelosztáson, mint az órarenden némi módosítást eszközöltünk: dr. *Rell* Lajos szíves volt elvállalni a filozófiát a VIII-ban s szépirási óráját az I-ben *Wallner* Ernő vette át. Igy lett dr. *Rell* Lajosnak heti 18 órája, *Wallner* Ernőnek pedig 16 órája, holott *Jéger* József heti 18 órán tanított.

—

Megdöbbenéssel értesültünk, hogy *Nagy* László VI. oszt. tanulónk április 23-ikán agyhártyagyuladásban elköltözött az élők sorából s 25-ikén Berettyóujfaluban családja temetkezési helyén örök nyugalomra talált. A mélyen lesujtott szülőkhöz a tanári kar igaz részvétével fordult s mérhetetlen fájdalmukban osztozott. A korán letört ifjúban főgimnáziumunk kifogástalan magaviseletű s nagy szorgalmú tanulót veszített.

—

Kormányzó-bizottságunk négy tagjának, *Csepregi* György, *Korosy* László, *Such* Albert és *Uhrin* András urak tisztviselői minőségükben eltöltött 40 s illetőleg 25 éves jubileumain úgy a bizottság, mint a tanári kar kifejezte jókívánatait, hangsúlyozván azokat az érdemeket is, amelyeket a főgimnázium fejlesztése körül szereztek.

Such Albert takarékpénztári igazgató úr korára való hivatkozással lemondott a főgimnáziumi pénztárosi tisztségéről, melyet 1898. évi október 12-ike óta nagy szakértelemmel és nemes buzgalommal viselt. A bizottság a lemondott pénztáros érdemeit jegyzőkönyvében is méltatta s hálás köszönetét fejezte ki hasznos működéséért; a pénztárosi tisztségre — 1912. június 8-ikán tartott ülésén

— *Sailer* Gyula takarékpénztári vezérigazgatót kérte fel, ki a közóhajnak engedve, a tisztséget elvállalta.

A megüresedett ügyészi állásra a bizottság 1912. július 6-án tartott ülésén *Haan* Béla ügyvéd urat választotta meg.

A szeptember 11—13. napjain Budapesten tartott bányakerületi közgyülésen, valamint a november 5—9. napjain tartott egyetemes közgyülésen főgimnáziumunk részéről jelen voltak: dr. *Sailer* Vilmos felügyelő és az igazgató. A december 10-ikén tartott rendkívüli egyházmegyei közgyülésen az intézetet az igazgató képviselte s az ujonnan, egyhangulag megválasztott esperes urat a tanári kar nevében üdvözölte. December 15-ikén, a békéscsabai ref. egyház új templomának felszentelési ünnepélyén a főgimnáziumi kormányzó-bizottsággal együtt a tanári kar is tisztelgett dr. *Balthazár* Dezső püspök úrnál, ki szíves köszönetet mondott a kormányzó-bizottságnak, hogy a főgimnázium épületében éveken át hajlékot adott a ref. híveknek.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület február 1-én és 2-ikán Budapesten tartott közgyülésén a tanári kart *Pataki* Sámuel és *Székely* Vilmos képviselték. Az igazgató jelen volt s előadást tartott a nagyváradi tankerület III. igazgatói értekezletén, mely április 2-ikán és 3-ikán Aradon folyt le. Az Ev. Tanárok és Tanítók Országos Egyesületének május 13-ikán és 14-ikén Szarvason tartott közgyülésén a tanári kar részéről megjelentek: *Babich* Pál, *Balázs* Ádám, *Bukovszky* János és dr. *Rell* Lajos, ez utóbbi előadást is tartott.

Az iskolai év kezdete; javító-, pótló-, felvételi és magánvizsgálatok.

A szeptemberi rendes beiratást megelőzőleg augusztus 26—29. napjain a békéscsabai illetőségű tanulók felvétele történt. Alakuló értekezletünket augusztus 30-ikán s a rendes beiratást szeptember 2—5. napjain tartottuk meg. Az Alföldön lefolyt nagy katonai hadgyakorlatok miatt a tanítás csak szeptember 16-ikán vette kezdetét, amely napon iskolai ünnep keretében az igazgató buzdító beszédet

intézett a tanulókhoz, majd felolvasta és megmagyarázta az iskolai törvényeket. Megjegyzendő, hogy a tanítás elhalasztása miatt a vidéki tanulók felvétele egészen szeptember 16-ig folyamatban volt. Az iskolai évet megnyitó istentisztelet, mely az összes ág. h. ev. tanulóknak szólt, az elemi iskolákra való tekintetből csak szeptember 22-ikén volt megtartható, mely alkalommal más vallású tanulókat is szívesen láttunk a templomunkban.

Augusztus 31-én tartott javítóvizsgálaton *egy tantárgyból* javítottak: Dobra László I. o. t. a latinból, Frischer Lajos I. o. t. a rajzoló mértanból, Kupcsek Tibor I. o. t. a számtanból, Moga Aurél I. o. t. a számtanból; — Fábján Ferenc II. o. t. a számtanból, Horváth Gyula II. o. t. a számtanból, Mészáros László II. o. t. a számtanból, Tóth Dezső II. o. t. a számtanból; — Lischka Frigyes III. o. t. a történelemből, Pozsonyi József III. o. t. a latinból, Vágó Imre III. o. t. a történelemből, Wilim Gábor III. o. t. a latinból; — Buptye János IV. o. t. a történelemből, Krnács Mihály IV. o. t. a latinból, Nemann Gyula IV. o. t. a németből; — Baross Lajos V. o. t. a gp. rajzból, Háber József V. o. t. a németből, Ortutay János V. o. t. a mennyiségtanból, Ostyáni Ferenc V. o. t. a németből, Propper István V. o. t. a görögből; — Balázs Gyula VI. o. t. a mennyiségtanból, Ferenczi Margit VI. o. t. a történelemből, Kovács Gyula VI. o. t. a mennyiségtanból, Maczák Ádám VI. o. t. a mennyiségtanból; — Kaczkó György VII. o. t. a latinból, Klein Ferenc VII. o. t. a latinból, Markély Károly VII. o. t. a mennyiségtanból, Székely Elek VII. o. t. a magyarból. Megjelentek, de nem javítottak: Deutsch Imre VI. o. t. a mennyiségtanból és Kolényi Mladen VII. o. t. a természettanból. Betegségük miatt a rendes javítóvizsgálatról elmaradtak s csak szeptember 9-ikén, illetőleg 16-ikán javítottak: Steiner Károly I. o. t. a rajzoló mértanból és Szmuk Antal VII. o. t. a mennyiségtanból.

Egyházi főhatóságunk engedélyével megjelentek és *két tantárgyból* javítottak: Otáva János I. o. t. a latinból és számtanból; — Neumann Andor II. o. t. a latinból és számtanból, Thury Lajos II. o. t. a latinból és számtanból; — Baráth Pál VI. o. t. a történelemből és mennyiségtanból;

— Kis M. János VII. o. t. a mennyiségtanból és természettanból, Tottál Iván VII. o. t. a történelemből és természettanból. Megjelentek, de nem javítottak: Marhás Ferenc I. o. t. a földrajzból és számtanból; — Kertész József VI. o. t. a latinból és mennyiségtanból; — Áron Géza VII. o. t. a mennyiségtanból és természettanból, Miscutia Miklós VII. o. t. a mennyiségtanból és természettanból, Szimonidesz Gusztáv VII. o. t. a mennyiségtanból és természettanból.

Pótló vizsgálatot tettek: Beliczey Miklós I. o. t. jeles eredménnyel, Faludy Károly III. o. t. két tantárgyból elégtelen jegygyel (egyházi főhatóságunk engedélyével november 4-ikén javítóvizsgálatot tett elégséges eredménnyel), Tóth Mátyás VII. o. t. több tárgyból elégtelen eredménnyel.

Egyházi főhatóságunk engedélyével *magánvizsgálatot* tettek: Novák Béla III. o. t. több tárgyból elégtelen eredménnyel, Orbán János III. o. t. jó eredménnyel és Novák József VI. o. t. egy tantárgyból elégtelen jeggyel (novemben 14-ikén kijavította).

Fölvételi vizsgálatot tettek: Alt Sándor és Antovszki Pál I. polg. osztályt, Fodor László III. polg. osztályt végzett tanulók, továbbá Deutsch Ilona és Lampel Jolán a felsőbb leányiskola IV. osztályát és Rosenvasser Sarolta a felsőbb leányiskola VI. osztályát végzett tanulók.

Egészségi állapot.

Dr. *Badics* József iskolaorvosunk jelentése a lefolyt iskolai évről a következő:

„Egészségügyi szempontból az 1912—13-iki tanév a legkedvezőbben alakult, nemcsak azon három év közül, amióta intézetünknél működöm, hanem egyáltalában a mulasztások száma oly csekély volt, hogy valóban rekordnak mondható. A mulasztott órákról szóló pontos kimutatást, mint rendesen, úgy most is az igazgató úr állítja össze. Én itt a fertőző betegségek miatt való mulasztásokat közlöm, úgymint: 1 roncsoló toroklob, 1 vörheny. Torna alól való felmentés a tanév kezdetén, félévre, 9 esetben történt. A második szemeszerben szintén félévre 7 esetben. Rövi-

debb időre még 2 esetben. Ének alól idült gége-légcsőhurut miatt felmentettünk 2-őt.

Intézetünk egészségi állapotának kedvező voltát természetesen több ok idézte elő. Ezek között első helyen áll az a körülmény, hogy városunkban a hevenyfertőző betegségek a lefolyt tanév alatt csekély mértékben voltak elterjedve s ami volt, az is enyhe lefolyású.

Örömmel konstatálhatom továbbá az apróbb meghüléses betegségeknek lényeges csökkenését és növendékeinknél a kötelességérzet emelkedését, amennyiben hiábavaló ürüggyel igazolványért jóformán senki sem jött. Ezt az 1910—11-ik tanév „Értesítő"-jében közölt és következetesen keresztűlvitt azon álláspontomnak kell tulajdonítanom, hogy utólag látatlanba igazolványt senkinek sem adok s előzőleg sem adom beleegyezésem igaz ok nélkül való mulasztásba.

Súlyos természetű baleset nem fordult elő. Könnyebb természetű baleset volt egy: jobb alkar zárt törése.

A tanév elején a tanulók szemeit megvizsgáltam és trachomását nem találtam.

Ezen vizsgálataim alkalmával nemcsak a tanulók szemeire, hanem általános egészségi állapotukra is tekintettel szoktam lenni. Ez évben újból alkalmam volt megfigyelni azt a körülményt, hogy tanulóink egy része, azok, akik gyengébb szervezetűek, sápadtak, vérszegények: nem igyekeznek kellőkép felhasználni a szünidőt s őszintén mondhatom, hogy ismételten szerzett tapasztalataim alapján egészségi állapotuk a nyár folyamán alig-alig javúlt valamit.

A középiskolának kötelessége, hogy az életre előkészítse a növendékeket. A tanulókra tehát éppen a fejlődés időszakában, bizony elég súlyos feladat hárul. Akik erősebb szervezetűek, azok azt utókövetkezmények nélkül elég jól kibirják. Az iskolának azonban nem áll módjában, hogy a tanulókat testi állapotuk szerint megválassza, mint a katonai nevelő intézetek, mivel a civil-pályákon való boldogúlás eszközeit senkitől sem lehet elzárni. A tehetség pedig nem egyszer, sőt igen gyakran törékeny, gyenge szervezetben lakik.

A gyengébb szervezetű tanulók egy részénél vérszegénység (anaemia), sápkór (chlorosis), idegesség tapasz-

talható. Másoknál a pubertás ideje alatt még meg nem erősödött csontrendszer egyoldalú, helytelen kihasználása miatt a gerincoszlop, oldal- és hátferdülései (scoliosis és gibbus) fejlődik. Sokan pedig már meglevő dispositióval jönnek az iskolába (myopia, neuropathiás terheltség) stb. Ezek a betegségek, mivel részint az iskolázás alatt jelennek meg, részint tagadhatatlanul ott rosszabbodnak, *az ipari megbetegedések analógiájára, iskola-betegségeknek neveztetnek.*

Az iskola igyekszik is tőle telhetőleg ezeknek elejét venni a hygienikus berendezés, lakásviszonyok ellenőrzése és a torna által, de ettől sem lehet mindent várni, miért is nem marad egyéb hátra, mint a szünidő észszerű felhasználása. Nem szabad a szülőknek azt gondolni, hogy a szünidő önmagában elegendő a tanulók egészségi állapotának javítására. Igaz, hogy aki erősebb szervezetű, eleven természetű, az önként cselekszi, ami helyes, de épen a gyenge szervezetűeknél lehet tapasztalni, hogy a szünidő alatt is többnyire a szobában tartózkodnak és a könyvet bújják.

Azon tényezők között, amelyek az egészségi állapot javítására alkalmasak, első helyen áll a levegőváltozás. Intézetünk tanulói ugyanis leginkább innen az Alföldről kerülnek ki, tehát a szünidőben is ugyanazon a vidéken tartózkodnak. Bizonyos szempontból (lakás, élelmezés, játszótér) előnyösebb helyzetben vagyunk, mint a pestiek, de azért azt hiszem, senkinek sem kell részletesebben magyarázni, milyen jótékony hatású volna, ha tanulóink a poros nyári időben nehány hétre hegyes vidékre mehetnének. Én most csak az ugynevezett *„iskola-betegségeket“* említettem, de nagyon jól tudjuk, hogy ettől függetlenül miféle bajok leselkednek alattomosan a fiatal szervezetre, amelyek az iskolától függetlenek lévén, a család gondjait kell, hogy képezzék. Névszerint is megemlítek azonban egyet, amely nálunk, az Alföldön ijesztően terjed és pusztít: *a tüdővészt.*

Hazánk meg van áldva szép vidékekkel, de azért az Alföld lakói a pormentes hegyi levegő jótéteményeiben csak üggyel-bajjal, vagy nagy költség árán részesülhetnek. A középiskolai tanulók nyári üdüléséhez nem szükségesek

nagy költséggel berendezett, haszonra dolgozó parádés fürdők, csak megfelelő vidék, ahol hegyen-völgyön, erdőnmezőn szabad a járkálás, megfelelő ellátás és felügyelet. A pestieket a nagyvárosi élet, különösen a lakásviszonyok, a szabad levegő hiánya stb. rákényszerítik a nyaralásra, mi itt, vidéken, mint említettem, ebben a tekintetben előnyösebb helyzetben vagyunk s ezért a szülők nem is tartják szükségesnek gyermekeik részére a nyaralást. Aki pedig belátja is a szükségét, megfelelő helyet gyermeke számára privát úton nehezen találhat, ha nem áll módjában, hogy két-három családtaggal fürdőre menjen.

Itt, az „Értesítő"-ben veszek magamnak alkalmat, hogy az érdekeltek és az illetékes tényezők elé terjesszem azon javaslatomat, mellyel a középiskolai tanulók szünidei üdülését megkönnyíteni és elősegíteni vélem.

Nézetem szerint ezt a kérdést legkönnyebben és leggyorsabban felvidéki vagy erdélyi középiskoláink segítségével lehetne megoldani a kormány támogatása és ellenőrzése mellett. Én a dolgot úgy képzelem, hogy a kormány segítségéből kapnák a díjazást azok a tanárok, akik a nyaraló-telepek vezetésére és felügyeletére vállalkoznának s a kormány segítségéből történne a legszükségesebb, lehetőleg olcsó berendezés (egyszerű vaságy, mosdók . . . stb.) Ez mindössze aránylag csekélység. Valószínüleg minden, erre felszólított tanintézet szívesen ürítené ki a nyári hónapokra 1—2 tantermét. A fiúk természetesen előzetes számadás alapján megállapított díjat fizetnének ellátásért és takarításért. A takarítást megfelelő díjazásért pedig mindenütt elvégezné az iskolaszolga, az élelmezés előzetes megállapodás alapján a vidéken sehol sem ütközik nehézségbe. Ilyesféle intézményre pedig már példákkal is rendelkezünk: ott van a *„szünidei gyermektelep"*, amely közadakozásból viszi nyaralni ingyen a fővárosi elemi iskolák tanulóit és emlékezetes még a tanulóknak a millenáris kiállítás alkalmával a főváros iskoláiban való mintaszerű elszállásolása és ellátása.

Eleinte természetesen csak kisérletképen kellene 1—2 telepet létesíteni. De amint az igazgatók az alföldi iskolákban kihirdetnék a dolgot, a helyek csakhamar megtelnének és rövid néhány év alatt a felvidék és Erdély

megnépesedne néhány hétre alföldi diákokkal, akik jó egészséget, ujult erőt hoznának haza tanulmányaik folytatására.

Csak futólag és vázlatosan közöltem eszmémet, de ha az illetékes tényezők fontolóra veszik a dolgot, belátják ennek nagy horderejét s nem lehetetlen, hogy rövid idő múlva sokan fogják áldani munkájukat.

Azoknak, akiknek semmiképen sem áll módjukban, hogy gyermeküket néhány hétre erdős-hegyes vidékre vigyék vagy küldjék, gondoskodjanak arról, hogy legalább odahaza ne hiányozzék a kellő testmozgás és szabad levegő. Vérszegény, sápadt, vézna gyermekek részére *egy igen egyszerű, könnyen keresztülvihető gyógymódot ajánlhatok:* reggelenként, reggelizés előtt, nem tulságosan hideg, kb. 16—22° C. vízzel való lemosás vagy ledörzsöléseket, melyeket zárt helyiségekben kell végezni s utána rögtön szárazra törölni. A szabad levegőre csak körülbelül egy fél óra múlva tanácsos menni, különösen hűvösebb időben.

Aki ezt az egyszerű gyógymódot huzamosabb időn át következetesen keresztülviszi, hatását csakhamar látni fogja. A hideg vízgyógyintézetek hatásának titka: nem a parádés berendezésben, hanem a rendszeres keresztülvitelben rejlik.

A hidegvíz, mint általános ideginger, *mechanikai, thermicai és chemiai* tényezők útján fejti ki hatását. A lemosás vagy ledörzsölés amellett, hogy tisztítja a bőrt a reátapadt verejték, faggyú és szennytől (s így különféle bőrbetegségtől megóv), a légvételeket méllyé és kiadóssá teszi s ezen az úton az oxygén felvételt és szénsav kiválasztást is fokozza, úgyszintén káros anyagoknak a veséken át való bővebb kiürülését. Edzi az izmokat, csökkenti meghüléses hajlandóságunkat és érzékenységünket, javítja a gyomoremésztést. Mind oly tapasztalati tények, melyeket s melyeknek physiologikus hatását tudományosan magyarázni itt nem lehet célom.

Nagyon természetes, hogy a szabadfürdőt, melyre fokozottabb mértékben áll mindaz, mit a lemosásról mondottam, szintén mindenkinek ajánlhatom, de itt óvakodni kell a túlzástól, mert könnyen káros hatású lehet.

Ezekben akartam vázolni javaslatomat s bárha azt az

eredményt lehetne vele elérni, amit tőle várunk: a tanulók egészségi állapotának mennél tökéletesebb javítását. *Dr. Badics József* orvos, egészségtantanár."

A tanulók egészségi állapota az első félévben általában kielégítő volt. Fertőző betegségben csak egy tanulónk szenvedett. Súlyos, de nem ragályos, betegségbe esett 13 tanulónk s emiatt 827 órát mulasztott. Könnyű betegségi eset 255 fordult elő. Igazolt mulasztás összesen 2937 óra; egy-egy tanulóra átlag 9·7 óra esett. Nem mulasztott 125 tanuló (41·3%), igazolatlanul mulasztott 9 tanuló 3 órát.

A tanulók egészségi állapota a második félévben szintén kedvező volt. A könnyű betegségi esetek száma 234-re rugott, de súlyosabb eset csak 10 fordult elő. Igazolt mulasztás ebben a félévben: 3153 óra, egy-egy tanulóra átlag 10·5 óra esett; nem igazolt: 1 óra. Nem mulasztott 135 tanuló (45·9%), igazolatlanul mulasztott 1 tanuló.

A mulasztásnak eme, a mult iskolai évekhez képest örvendetes csökkenése egyrészt a községben uralkodott kedvező egészségi viszonyoknak, másrészt ama folytonosan hangoztatott figyelmeztetéseinknek tulajdonítható, hogy a tanuló minden csekély ok miatt ne maradjon otthon, hanem kissé kényelmetlen testi érzéssel is kötelességét teljesítse. Az is bizonyos, hogy tanítványaink nagy része igen edzett; testük ellenálló képességét leginkább onnan nyerik, hogy nagyon megszerették a football-játékot, melynek kedvéért sokat mozogtak a szabad levegőn. Mint mindenütt, úgy minálunk is eme kedvtelés egyeseknél a tanulmányi előmenetel rovására ment s a tanári kar kénytelen volt eme túlságig vitt sportkedvnek gátat vetni.

A tanári kar dr. Lautner János megérkezéséig 33 órát, Jéger József betegsége miatt pedig 177 órát helyettesített. Eme hosszas és elég terhes helyettesítéseken kívül még más esetekben is gondoskodnunk kellett a távol maradt kartársak óráinak ellátásáról. Betegség miatt mulasztott 3 tanár 6 esetben 32 órát, hivatalos kiküldetés miatt 3 tanár 3 esetben 10 órát, családi ügy miatt 2 tanár 2 esetben 11 órát, más ok miatt 4 tanár 5 esetben 13 órát.

A második félévben betegség miatt mulasztott 1 tanár 3 esetben 14 órát, családi ügy miatt 2 tanár 2 esetben 8 órát, más ok miatt 1 tanár 1 esetben 2 órát.

Vallás-erkölcsi állapot.

Az ág. hitv. ev. tanulók a téli hónapok kivételével minden ünnepnapon a főgimnázium épületéből tanárok vezetése mellett jártak templomba. A hiányzókat az osztálytanárok kérdőre vonták s alapos ok nélkűl történt elmaradásnak a magaviseleti osztályzatnak a leszállítása volt a következménye. A téli hónapokban, leszámítva az iskolai szüneteket, minden ünnepnapon az intézet egyik fűtött termében ifjusági istentiszteletet tartottunk.

Más vallású tanulóink is rendesen látogatták a templomot s részt vettek az exhortációkon; ha itt-ott némi panasz merült fel, készséggel állottunk a hitoktatók segítségére.

A reformáció évfordulóján emlékünnepet rendeztünk a következő műsorral:

1. Jövel szentlélek . . . Énekelte a főgimnázium énekkara.
2. Kozma A.: az Agg prédikátor. Szavalta Sándor Lajos VIII. o. t.
3. Ünnepi beszéd. Tartotta Vidovszky Kálmán főgimnáziumi vallástanár.
4. Csengey G.: A reformáció emlékünnepén. Szavalta Maros Jenő VIII. o. t.
5. Jóvoltodért Uram . . . Énekelte a főgimnázium énekkara.

Az iskolai ünnep után testületileg jelentünk meg az istentiszteleten.

Október 19-ikén és április 26-án deprekációt tartottunk. Mindkét alkalommal az ifjúság szószólójának (első esetben Petz Gyula VIII. o., második esetben Járosi Pál VII. o. tanulónak) a tanári kar nevében a vallástanár válaszolt, Isten segedelmét kérve az ifjúság komoly fogadalmára.

A tizenkettedik életévüket betöltött tanulók a konfirmációra gondos oktatásban részesültek s pünkösd másodnapján a szokásos vizsga letétele után az Úr asztalához járultak.

A tanulók magaviseletét szükség esetén rendes havi értekezleteinken is tárgyaltuk; minden egyes tanuló magaviseletével az ellenőrző és osztályozó konferenciákon foglalkoztunk. Az első ellenőrző értekezleten (december 6.) 37 tanuló szüleit figyelmeztettük, hogy komolyabb viselkedésre buzdítsák fiaikat.

Kifogástalan magaviseletet tanusított az első félév folyamán 243 tanuló (80·5%), — apróbb, de ismételten elkövetett botlások miatt szabályszerű jegyet kapott 58 tanuló (19·2%), gyanus mulasztásai miatt kevésbé szabályszerűt 1 tanuló.

A második ellenőrző értekezleten (március 14.) 38 tanuló kapott intőt helytelen magaviselete miatt.

Az egész iskolai évre vonatkozó adatokkal a statisztikai kimutatás szolgál.

Megjegyzendő, hogy úgy az intés, mint a szabályszerű jegy megállapítása inkább csak apróbb, de ismételten előfordult rendetlenkedés és csendzavarás miatt történt. Komolyabb fegyelmi esetek a következők voltak: egy tanulót, aki nem közénk való elemnek bizonyult, eltanácsoltunk, — egyet illetlen magaviselete miatt, — kettőt pedig igazolatlan s illetőleg gyanus mulasztásai miatt tanárkari megrovásban részesítettünk.

A tanulók az iskolán kívül is a fegyelmi szabályzatnak megfelelő magatartást tanusítottak; koruknak meg nem felelő helyeket nem látogattak.

Vidéki tanulóink szállásainak ellenőrzésére nagy gondot fordítottunk s az itt-ott mutatkozott bajokon segítettünk.

Tanulmányi állapot.

A tanítás az országos tanterv és a hozzátartozó utasítások, a félévenkint előre elkészített tanmenet s az autonom Rendtartás szerint történt. Bányakerületünk 1911. évi közgyülésétől nyert engedély alapján a lefolyt iskolai évben is 8 órától 1-ig tartott a tanítás s csak a rendkívüli tárgyak előadása, a játék és a gör. kel. vallású tanulók hitoktatása maradt a délutáni órákra.

Miután Egyházegyetemünk 1912. évi közgyülése „ideiglenesen és próbaképen“ megengedte, hogy bizonyos feltételek mellett „rendes bejáró s az év végén vizsgázó magántanulóknak leányok is felvehetők legyenek“ s miután főgimnáziumunk a kikötött feltételeknek meg tudott felelni, másrészt a leányok szülei a felügyelőnő — *Simon* Ilona — díjazását magukra vállalták, a lefolyt iskolai év második felében a II. osztályban 1, az V-ben 3, a VI-ban 3, a

VII-ben 2 bejáró leány magántanulónk volt. A leányok külön óraközi tartózkodási helyükről a tanárokkal egyidejüleg léptek be a tanterembe s így történt a tanteremből való távozásuk is. Jelenlétük a tanítási órákon semmiféle zavart nem okozott, sőt — mondhatni — jó hatással volt az osztályra úgy magaviselet, mint előmenetel tekintetében.

A tanítás és nevelés egyöntetűségének előmozdítása céljából, valamint a kiszabott tananyagnak kellő feldolgozása s az írásbeli dolgozatok számának és iratásuk idejének megállapítása végett két módszeres értekezletet tartottunk, még pedig október 4-ikén és február 28-ikán. Mindkét alkalommal a Rendtartás idevágó intézkedésének megfelelően a szaktanárok írásba foglalva mutatták be a részükről ajánlott tanmenetet, mely tervezetek közös megbeszélés tárgyává tétettek.

A tanulók magaviseletének, szorgalmának és előmenetelének megbírálása végett két ellenőrző (december 6. és március 14.) és három osztályozó (január 27., május 17. és junius 17.) tanácskozást tartottunk, de a tanulók erkölcsi és tanulmányi állapotát a szükséghez képest a rendes havi értekezleteken is figyelemmel kísértük.

Az első félév végén osztályozás alá került 302 tanuló (8-cal több, mint az előző iskolai évben); két tanulót nem osztályoztunk: egyet mert betegeskedése miatt alig látogathatta az iskolát s egyet, mert a félév vége felé intézetet változtatott. Minden tárgyból megfelelt a követelményeknek 197 tanuló (65·2%), egy vagy több tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott 105 tanuló (34·8%).

Ha tantárgyanként vesszük az elégtelenek számát, feltünő százalékkal sehol sem találkozunk. Legnagyobb százalékkal szerepel a természettan (19·6%), azután következik a latin (18·2%), a matematika (15·6%), a földrajz (15%), a rajzoló mértan (10·5%), a magyar (9·6%), a német (8·9%); a többi tantárgynál még kisebb a százalék.

A decemberi ellenőrző értekezleten 131 tanuló kapott intőt hanyagsága miatt. Ezekből 26 jobb útra tért, a többitől a második félévben több szorgalmat vártunk.

Ámde várakozásunkban csalódtunk, mert a márciusi ellenőrző értekezletünkön újból 111 tanulót meg kellett intenünk.

Az iskolai év végén elért eredményről felvilágosítást nyujt a *statisztikai táblázat*. Kiegészítésül, az első félévi eredménnyel való összehasonlítás végett s mert a statisztikában a magántanulókra vonatkozó adatok is szerepelnek, még a következő kimutatást is közlöm: a követelményeknek az iskolai év végén megfelelt 75·5%, egy vagy több tantárgyból elégtelen jegyet nyert 24·5%. Látni való, hogy az iskolai év vége felé nagyon megjavult a tanulmányi állapot. Ugyanerre az eredményre jutunk, ha tantárgyankint tekintjük az évvégi elégtelenek számát. A mennyiségtan 13·3%-kal szerepel, azután következik a természettan 10·9%-kal, a latin 9·5%-kal, a földrajz 7·6%-kal, a magyar 6·5%-kal, a német 4·6%-kal, a görög 4·3%-kal; a többi tantárgynál még 4-nél is kisebb a százalék.

Mint mult években, úgy most is egy-két, bukás előtt álló tanuló nem várta be az iskolai év befejezését s elmaradt a vizsgálatokról, abban a hiszemben, hogy a jövő iskolai év elején pótló vizsgálatot fog tenni. Ezek megfeledkeztek a Fegyelmi Szabályzat azon intézkedéséről, hogy pótló vizsgálatra csak az jelentkezhetik, aki a vizsgálat elmulasztását kellően tudja igazolni. Azoknak a tanulóknak, akik nagyon sokat betegeskedtek s e miatt alig látogathatták az iskolát, a pótló vizsgálatra szóló engedélyt megadtuk.

A tanári kar a tanítás munkájában felmerült nehézségekkel küzködve, iparkodott eleget tenni mindazoknak a követelményeknek, melyek intézetünk működéséhez fűződnek.

Sajnos, hogy igyekezete a tanulók egy részénél kellő sikerhez nem vezetett. Ezek részint gyenge tehetségüknél, részint kényelemszeretetüknél fogva elmaradtak.

A kikről feltehettük, hogy a szünidőben kitartó munkával mulasztásukat pótolhatják, azoknak a javító vizsgálaton alkalmat nyújtunk, hogy elégtelen jegyüket kijavíthassák s felsőbb osztályba felléphessenek; akiknél pedig a tanulásvágy teljesen hiányzott, azoknak már évközben is ajánlottuk, hogy hagyják el intézetünket s természetüknek megfelelőbb foglalkozás után nézzenek.

El nem mulasztottuk figyelmeztetni a tanuló ifjuságot a tudományos pályák túlzsufoltságára s az ebből folyó

körülményre, hogy ilyen pályákon csak az igazán rátermettek, a legkiválóbbak boldogulhatnak. Felhívtuk figyelmüket az ipari és kereskedelmi pályára, mint amely sokkal gyorsabban és sokkal jobb sikerhez vezet, mint a sok-sok évi tanulással járó tudományos pályák bármelyike. Az arravalóknak ajánlottuk a katonai pályát, mint amely mostanában, a sok állami és magán alapítványi helynél fogva, a szegényebb sorsúak előtt is nyitva áll.

Természetesen nem feledkeztünk meg arról a sajnos jelenségről sem, hogy ág. h. ev. ifjaink közül aránylag kevesen gondolnak a papi pályára. Akit erre a pályára alkalmasnak gondoltunk, azt a tanulót többször figyelmeztettük, hogy tekintve azt a sok kedvezményt, melyben részesülhet, aránylag kisebb anyagi áldozattal juthat lelkészi oklevélhez, amely elég nyugodt s rövid idő alatt tetemesen javúló megélhetést biztosít.

A szülők érdeklődése az iskola munkája iránt a lefolyt iskolai évben elég élénk volt, de még mindig nem teljesen kielégítő. A haladás ezen a téren igen örvendetes s remélhető, hogy nemsokára minden szülő keresni fog alkalmat a tanárokkal való érintkezésre. Mi mindenkit szívesen láttunk s készségesen adtunk útbaigazítást a felmerült kérdésekben.

Bár a vidéki tanulók lakásai erkölcsi és egészségi szempontból a kívánalmaknak megfeleltek, közülök sokan oly tisztességes, de nem iskolázott családoknál laktak, ahol legföljebb arra ügyelhettek, hogy diákjaik könyveikkel foglalkozzanak, de az előmenetelüket ellenőrizni képtelenek voltak. A korrepetitor alkalmazása csak kivételes esetekben volt lehetséges. Bizonyára nagyobb eredményt érnénk el, ha olcsó internátussal rendelkeznénk. De a kérdés ilynemű megoldása ezidőszerint csak: pium desiderium.

Rendkívüli tárgyak gyanánt szerepeltek: az ének, az egészségtan, a szabadkézi rajz, a gyorsírás és a vívás.

A francia nyelvi tanfolyam a jelentkezők csekély száma miatt elmaradt. A céllövészeti tanfolyamot a lefolyt iskolai évben szüneteltettük; a bekövetkezett háborús viszonyok miatt máskülönben is el kellett volna maradnia.

Iskolalátogatás.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 142,678—1912. számú leirata alapján *dr. Vass* Bertalan, nagyváradi tankerületi kir. főigazgató úr, mint miniszteri megbizott, április 14, 15. és 16. napjain hivatalos látogatást végzett intézetünkben s miután hoszpitálásait befejezte, a tanulók dolgozatait és rajzait megtekintette, a könyvtárakat és szertárakat, valamint az igazgató ügykezelését megvizsgálta, szerzett tapasztalatait az e célból összehívott tanári értekezleten előadta; előzetesen a *helyes fegyelmezésről* mélyreható gondolatokban gazdag beszédet tartott. Tapasztalatainak eredményét abban foglalta össze, hogy intézetünk lelkiismeretes és komoly munkát végez. Az igazgató erre hálás köszönetet mondott a miniszteri megbízott úrnak fáradságos, de a tanári karra nézve igen tanulságos látogatásáért.

Koren Pál igazgató-letkész úr, mint egyházmegyénk megbízottja, figyelemmel kisérte az ág. hitv. ev. tanulók vallásoktatását s e végből a vallástanár óráin több alkalommal hoszpitált s a vallástani vizsgálatokon is megjelent.

Iskolai ünnepek, hangverseny.

A szabadság napjának emlékére, március 15-ikén, hazafias ünnepet rendeztünk a következő műsorral:

1. Szent az érzet. Énekelte a főgimnáziumi énekkar.
2. Ábrányi Emil: Március 15-én. Szavalta Maros Jenő VIII. o. t.
3. Ünnepi beszéd. Mondta dr. Lautner János tanár.
4. Farkas Imre: Az utolsó honvéd. Szavalta Sándor Lajos VIII. o. t.
5. Március 15-ikének jelentősége. Pályanyertes dolgozat. Irta és felolvasta Petz Gyula VIII. o. t.
6. Himnusz. Énekelte a főgimnáziumi énekkar.

A 48-as törvények szentesítésének emlékére április 11-én rendezett ünnep műsora a következő volt:

1. Szent az érzet. Énekelte a főgimnáziumi énekkar.
2. Dingha Béla: A zobori oltár. Szavalta Wagner Dániel VII. o. t.
3. Ünnepi beszéd Mondta Balázs Ádám tanár.
4. Lampérth Géza: A nemzetes úr. Szavalta Petz Gyula VIII. o. t.
5. Szózat. Énekelte a főgimn. énekkar.

Április 5-ikén, a „Nádor“ télikertjében tánccal egybekötött hangversenyt rendeztünk a következő műsorral:

1. Székely Imre: Szirén. Zongorán előadta Szamek Lajos VIII. o. t.

2. Szász Károly: Angyal és ördög. Szavalta Maros Jenő VIII. o. t.

3. Haydin: Op. 1. Előadták: Böhm Pál VIII., Fábry Károly VI., Réthy István VI., Vámos Sándor VI., Áchim László I. o. t.

4. Három jelenet az életből. Szereplők: a) Áchim L. Mariska VI. o. t., Hegedüs Károly VIII. o. t.; b) Sándor Lajos VIII. o. t., Propper István VI. o. t.; c) Scheer László VIII. o. t., Novák József VII. o. t.

(Tiz perc szünet.)

5. Tárogatón játszott Scheer László VIII. o. t.

6. Három jelenet az életből. Szereplők: a) Flamm Jenő VIII. o. t., Klein Ferenc VIII. o. t., Réthy Károly VIII. o. t., Sailer Ferenc VIII. o. t., Wagner Dani VII. o. t.; b) Krammer Ella VII. o. t., Mazán Margit VI. o. t., Petz Gyula VIII. o. t.; c) Ádám Piroska, Torkos Béla VII. o. t.

7. Énekelt a főgimnáziumi vegyeskar.

Conferancier: Markély Károly VIII. o. t. volt.

A hangverseny 370 K tiszta jövedelmet eredményezett, mely összegből 100 koronát a zongoraalapra, 100 koronát a kirándulási alapra, 50 koronát az Önképzőkör, 50 koronát a Segítő-egyesület, 50 koronát a Daloskör s 20 koronát a Gyorsírókör céljaira fordítottunk.

A hangverseny erkölcsi és anyagi sikeréért úgy a tanári kar, mint a kormányzó-bizottság jegyzőkönyvi köszönetet mondott a rendezőknek: Laurovics Ferenc, dr. Lautner János és Vidovszky Kálmán tanároknak, valamint Galli János karnagynak.

Jótékonyság, adakozás.

A főgimnáziumi kormányzó-bizottság február 22-ikén tartott ülésén tandíjelengedésben a következő tanulókat részesítette: az I. osztályból Knyihár János 60 K, Köhler József 25 K, Lászik Mihály 50 K, Liffa László 30 K, Marcsek Jenő 15 K, Pongrácz Dezső 50 K; — a II. osztályból: Engel Miklós 15 K, Pusztai Károly 50 K, Schrő-

der Attila 25 K, Tamássy Károly 15 K, Varga K. Pál 30 K; — a III. osztályból: Bella Gyula 20 K, Csöndes János 25 K, Faragó Sándor 25 K, Jelsicz József 15 K, Karlecsik János 25 K, Kirilla Traján 15 K, Rapos János 25 K, Zvarínyi Miklós 60 K; — a IV. osztályból: Csath Béla 15 K, Danielisz János 50 K, Mazán László 25 K, Orbán János 50 K, Varga Béla 60 K, Zsilák János 50 K; — az V. osztályból: Bielik Sándor 50 K, Gajdács Mihály 25 K, Juhász Lajos 15 K, Loyko Erzsébet 20 K, Pólya Ferenc 50 K; — a VI. osztályból: Kurilla Mihály 50 K, Machács Lajos 60 K, Mazán Margit 25 K, Nagy Margit 25 K, Sáfár Pál 25 K; — a VII. osztályból: Péterfi Sándor 25 K, Rapos Mihály 25 K, Szende Pál 25 K, Varga Gyula 60 K, Wilim Tibor 60 K; — a VIII. osztályból: Braun András 50 K, Kvasz György 50 K, Petz Gyula 40 K, Tamássy Emil 15 K. — Április 11-ikén még a következő tanulók részesültek tandíjelengedésben: Tóth Lajos II. o. t. 30 K, Lipták Pál III. o. t. 60 K, Perneczky Géza III. o. t. 20 K, Uhrin Pál III. o. t. 60 K, Eczedi János IV. o. t. 60 K, Juhász Imre IV. o. t. 40 K, Petrás János IV. o. t. 25 K, Kvasz Béla VI. o. t. 40 K és Galli László VII. o. t. 30 K. Az elengedés összege 1885 K.

A Segítő-egyesület részéről 7 tanuló 76 K-t kapott tandíjtörlesztésre.

Az 1909—10. iskolai évben létesült külön segélyalapból 16 tanuló iskolai szükségleteinek fedezésére 184 K 27 f segélyben részesült.

A reformáció négyszázadik évfordulójának megünneplésére rendezett gyűjtés eredménye: I. o. 3·22 K, II. o. 8·06 K, III. o. 5·07 K, IV. o. 9·— K, V. o. 2·03 K, VI. o. 13·— K, VII. o. 2·70 K, VIII. o. 4·60; összesen: 47·68 K.

A „*Zsófia Orsz. Gyermekszanatórium*“ javára rendezett gyűjtés eredménye: I. o. 3 K 13 f., II. o. 4 K 32 f., III. o. 1 K 66 f., IV. o. 4 K, V. o. 1 K 60 f., VI. o. 3 K 83 f., VII. o. 4 K 91 f., VIII. o. 2 K 22 f.; összesen 25 K 67 f.

A Légrádon felállítandó *Zrínyi Miklós*-szoborra 5 K-t gyűjtöttünk.

Böhm Károly emlékének megörökítésére 15 K-t adományoztunk.

Nyilvános összefoglaló osztályvizsgálatok, ösztöndíjazás.

Egyházegyetemünk 1912. évi közgyülése elhatározta, hogy:

„Minden iskolai év végén június havában osztályonként és tantárgyanként nyilvános összefoglaló vizsgálatok tartandók, melyeknek célja: 1. A tanulóknak alkalmat adni, hogy az év folyamán tanultakat a maguk egészében általános szempontból még egyszer áttekinthessék s így a tanítás legfőbb tudnivalóit és eredményeit rendszeresebb összefüggésben láthassák; 2. a szülőknek és a közönségnek is alkalmat adni, hogy az iskola belső életébe, egész éven át folyó munkájába bepillanthassanak. A vizsgálatoknak osztályozó jellegük nincsen. Egy-egy osztálynak naponként legfeljebb három tantárgyból lehet vizsgálat, egy-egy tantárgyra egy órát számítva. A vizsgálatokon az igazgató vagy helyettese elnököl. Ezen nyilvános vizsgálatok után a tanári testület tanácskozást tart a tanulók magaviseletét és előmenetelét jelző érdemjegyeknek végleges megállapítása végett."

A VIII. osztály nyilvános és magántanulói május 15—17. napjain osztályvizsgálatot tettek, a többi osztály vizsgálatai június 14., 16. és 17-ikén s illetőleg — a magánvizsgálatok — június 19—21. napjain folytak le.

Az osztályvizsgálatokra és az ösztöndíjazás tárgyában tartott bizottsági ülésre a békéscsabai Casino-Egyesület, mint a Kazinczy-ösztöndíj alapítója, *Haan* Béla és *Jéger* József urakat küldte ki.

Június 19-ikén d. e. 8 órakor a tornateremben *záróünnepet* tartottunk, mely alkalommal a vallástanár szívhez szóló imája után az igazgató megemlékezett a lefolyt iskolai évről s a szerzett tapasztalatokból a jövőt illető tanácsokkal látta el a tanulókat, — azután kiosztotta az ösztöndíjakat és jutalmakat s köszönetet mondván a megjelent szülőknek és tanügybarátoknak a szíves érdeklődésért, az iskolai évet berekesztette. A vallástanár záróimája után a tanulók bizonyítványaik átvétele végett osztálytermeikbe vonultak.

—

Ösztöndíjban részesültek:

A *gróf Teleky—Róth—Johanna-féle alapitványból* az Egyetemes-egyház pénzügyi és ösztöndíjosztó-bizottságának 1913 május 14-ikén tartott ülésén hozott határozata alapján: Kvasz György és Petz Gyula VIII. o. t. 65—65 K.

A *Németh István tábornok alapitványából:* Varga Gyula VII. o. t. 84 K.

A *bányai ág. hitv. ev. egyházkerület 400 koronás kegyadományából:* Péchy Tibor I. o. t. 15 K, Pusztai Károly II. o. t. 30 K, Süle Ferenc II. o. t. 15 K, Varga K. Lajos II. o. t. 30 K, Wallner János II. o. t. 20 K, Karlecsik János III. o. t. 25 K, Rapos János III. o. t. 20 K, Zvarínyi Miklós III. o. t. 20 K, Danielisz Jenő IV. o. t. 30 K, Trnovszky Jenő IV. o. t. 30 K, Pólya Ferenc V. o. t. 35 K, Szeberényi Lajos V. o. t. 20 K, Jeszenszky Pál VII. o. t. 35 K, Wilim Tibor VII. o. t. 40 K, Petz Gyula VIII. o. t. 35 K.

A *Breznyik János-féle alapitványból:* Braun András VIII. o. t. 300 K.

A *Kazinczy-alapitványból:* Tajthy Ferenc II. o. t. 10 K, Perneczky Géza III. o. t. 15 K, Wilhelm Ferenc VI. o. t. 10 K, Péterfi Sándor VII. o. t. 30 K.

A *Ruttkay—Jancsovics-féle alapitványból:* Machács Lajos VI. o. t. 60 K, Kvasz György VIII. o. t. 40 K.

A *Molnár Miklós-féle alapitványból:* Varga Béla IV. o. t. 50 K.

Az *Ifjúsági-alapitványból:* Gábor József IV. o. t. 20 K.

A *Haan Antal-féle alapitványból:* Hegedűs Károly VIII. o. t. 10 K.

A *Krcsmárik-féle alapitványból:* Zsilák János IV. o. t. 10 K.

A *Jókai-féle alapitványból:* Flamm Jenő VIII. o. t. 10 K.

A *Kossuth-féle alapitványból:* Zahoran Pál I. o. t. 8 K.

A *Schreyer-féle alapitványból:* Blau Vilmos II. o. t. 10 K.

A *Kun-féle alapitványból:* Engel Miklós II. o. t. 10 K.

A *Klein-féle alapitványból:* Schwartz Sándor II. o. t. 10 K.

A *Tevan-féle alapitványból:* Tevan László I. o. t. 10 K.

A *Békés-Csabai takarékpénztár egyesület alapitvá-*

nyából: Hirschmann Tibor I. o. t. 10 K, Pataky Bertalan II. o. t. 10 K, Stern Dezső II. o. t. 20 K.

A *Kliment Z. János-féle alapitványból:* Kliment Z. György VIII. o. t. 10 K.

A *Lipthay—Sztraka-féle alapitványból:* Kolozsi Endre IV. o. t. 20 K.

Az *Achim F. András-féle alapitványból:* Pataj András V. o. t. 10 K.

A *Koren Jenő-féle alapitványból:* Lászik Mihály I. o. t. 25 K.

A *Miklya Z. György-féle alapitványból:* Bielik Sándor V. o. t. 25 K, Filipinyi Lajos V. o. t. 25 K.

A *Molnár György-féle alapitványból:* Vidovszky László III. o. t. 40 K, Kurilla Mihály VI. o. t. 60 K.

A *Rosenthal Adolf és neje Kun Gizella-féle alapitványból:* Friedmann László VI. o. t. 48 K.

Az *1910-ben és 1911-ben érettségizett ifjak alapitványából;* Polgár Ignác IV. o. t. 17 K.

Székely Vilmos főgimn. tanár 10 K adományát Filipinyi Pál IV. o. tanulónak juttattuk, mint jutalomdíjat.

Rajzdíjakra 110 K-t fordítottunk. A megjutalmazott tanulók névsora a „Szabadkézi rajz"-nál fordul elő.

Jutalomkönyvet kaptak: Szabó István, Szeberényi János, Varga Gyula, Wilim Tibor VII. o. t. és Szamek Lajos, Sándor Lajos, Tóth Libor VIII. o. t., még pedig Busbach Péter „Viharos emberöltő" c. két kötetes művének egy-egy példányát. (A budapesti ág. h. ev. főgimnázium ajándéka.)

Mint a „Dalos-Kör" buzgó tagjai *jutalomkönyveket kaptak*: Blau Vilmos, Varga K. Lajos II. o. t., Bella Gyula, Vidovszky László III. o. t., Weisz Lajos, Filipínyi Pál IV. o. t., Filipínyi Lajos V. o. t., Wilhelm Ferenc VI. o. t., Kálmán Henrik, Maczák Ádám és Zupkó Elemér VII. o. t.

—

Idegen ösztöndijakban részesültek: Kiss László IV. o. t. az *Alapy-féle alapitványból* 420 K a VKM : 20439—1910. sz. rendelete alapján.

Viday Ferenc VII. o. t. a *Bibich-féle alapitványból* 420 K a VKM : 51501—1910. sz. rendelete alapján.

III.

A főgimnáziumi kormányzó-bizottság.

Felügyelő: dr. Sailer Vilmos.
Jegyző: dr. Rell Lajos.
Pénztáros: Sailer Gyula.
Gondnok: Uhrin András.
Ügyész: Haan Béla.
Hivataluknál fogva a bizottság tagjai: Csepregi György esperes, Knyihár Károly, Koren Pál, Linder Károly és dr. Szeberényi Lajos Zs. lelkészek; dr. Zsilinszky Endre egyházi felügyelő, Zsiros András másodfelügyelő; Bukovszky János igazgató-tanár, Mockovcsák János eforus.
Választott tagok:
a) *az egyház részéről:* Ádám Gusztáv, Badics Elek, Galli Gyula, Kitka György, Kocziszky Mihály, Korosy László, Kovács L. Mihály, Pfeiffer István, Réthy Béla, Such Albert, Uhrin Károly és Wagner József;
b) *Békéscsaba nagyközség részéről:* Fábry Károly, Haan Béla és Varságh Béla;
c) *a főgimnáziumi tanári kar részéről:* Jéger József és dr. Rell Lajos.

IV.

Tanári kar.

Folyószám	A tanár neve és minősége	Tanári éveinek száma	Mióta tanít ez intézetben	Tantárgyai	Heti óráinak száma
1	Babich Pál rendes tanár, a VII. oszt. főnöke	21	1894. szept. 1.	latin ny. II., VII. német ny. III., VII.	18
2	Balázs Ádám rendes tanár, az V. oszt. főnöke, a tanári könyvtár és a filologiai szertár őre	17	1899. szept. 1.	latin ny. V. görög ny. VI. történelem IV., VII.	17
3	Bukovszky János igazgató	29	1884. szept. 1.	mennyiségtan V., VII.	6
4	Frank Dezső rendes tanár, a természettani szertár őre	8	1910. okt. 8.	mennyiségtan I, IV., VI., VIII. természettan VIII.	17
5	Jéger József rendes tanár, a természetrajzi szertár őre	20	1897. szept. 1.	földrajz III. természetrajz I., II. IV., V., VI. filozófia VIII.	18
6	Laurovics Ferenc rendes tanár, a VIII. oszt. főnöke, a tört. földr. szertár őre	7	1906. okt. 1.	földrajz I., II. történelem III., V., VI., VIII.	18
7	Lautner János dr. helyettes tanár	—	1912. szept. 30.	magyar ny. VI., VIII. német ny. IV., V., VI., VIII.	18

Folyószám	A tanár neve és minősége	Tanári éveinek száma	Mióta tanít ez intézetben	Tantárgyai	Heti óráinak száma
8	Majoros József rendes tanár, a III. oszt. főnöke, a Segítő-Egyesület elnöke	34	1892. szept. 1.	magyar ny. I. III. görögp. irod. olv. VI., VII., VIII.	18
9	Mockovcsák János rendes tanár, az I. oszt. főnöke, a Gyorsíró-Kör elnöke, könyvtáros, eforus	10	1904. szept. 1.	latin ny. I, III. görög ny. V.	17
10	Pataki Sámuel rendes tanár, a II. oszt. főnöke, a folyóiratok őre	4	1909. dec. 17.	magyar II. mennyiségtan II., III. természettan VII. szépírás II.	17
11	Rell Lajos dr. rendes tanár, a VI. oszt. főnöke, az Önképző-Kör elnöke, könyvtáros	16	1898. szept. 1.	magyar ny. V., VII. latin ny. VI., VIII. szépírás I. Január 15-től kezdve a szépírás helyett filozófia VII., 18 heti óraszámmal	16 18
12	Székely Vilmos rendes tanár, a IV. oszt. főnöke, a Dalos-kör elnöke, a tanári értekezletek jegyzője	12	1901. szept. 1.	magyar ny. IV. latin ny. IV. görög ny. VII., VIII.	19
13	Vidovszky Kálmán rendes tanár, az Ifjusági Gyámintézet elnöke, könyvtáros	3	1910. szept. 1.	vallástan I—VIII. görögp. irod. olv. V.	19
14	Wallner Ernő kisegítő-tanár	—	1913. jan. 15.	földrajz III. természetrajz I., II., IV, V., VI. szépírás I.	16
15	Zvarínyi Lajos rendes tanár, a rajzszertár őre	20	1899. szept. 1.	rajzoló mértan I—IV. görögp. rajz V—VIII.	18
16	Achim Károly rendes tornatanár, a Torna-kör elnöke, a tornaszertár őre	17	1897. szept. 1.	torna I—VIII. három játékdélután	22

Folyószám	A tanár neve és minősége	Tanári éveinek száma	Mióta tanít ez intézetben	Tantárgyai	Heti óráinak száma
17	*Bejáró hitoktatók:* Koppányi Gyula ref. hitoktató	—	1908. szept. 1.	vallástan I—VIII.	8 és 1 óra exhortáció
18	Krajnik György r. kath. hitoktató	—	1912. szept. 1.	vallástan I—VIII.	8 és 2 óra exhortáció
19	Morosan Jusztin g. kel. hitoktató	—	1906. febr. 1.	vallástan I—VIII.	4 és 1 óra exhortáció
20	Silberfeld Jakab dr. izr. hitoktató	—	1912. szept. 1.	vallástan I—VIII.	9 és 1 óra exhortáció
21	*Énektanító:* Galli János	—	1881. szept. 1.	egyházi és műének I—VIII.	5
22	*Iskolaorvos:* Badics József dr.	—	1910. okt. 8.	egészségtan VII—VIII.	2

A bányai ág. hitv. evang. egyházkerület 1907. évi közgyülése jegyzőkönyvének 105-ik pontjában elhatározta, hogy *„az évi értesítők a középiskolai tanárok egyházi, társadalmi és irodalmi tevékenységéről is számoljanak be“*.

Eme felhívás folytán itt következnek a kívánt adatok:

Babich Pál: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület és az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja, a Békéscsabai Múzeum-Egyesület pártoló tagja, a Békéscsabai Casinó-egylet rendes, a Békéscsabai Atletikai Klub pártoló tagja.

Balázs Ádám: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület választmányi és az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja, a Luther-Társaság, a Békéscsabai Múzeum-Egyesület, a Békéscsabai Casinó-egylet, a Békéscsabai Nőegylet, a Békéscsabai Iparos Olvasó-Kör tagja, a József Szanatórium-Egyesület ügyvezető alelnöke s a Vörös Kereszt-Egylet jegyzője.

Bukovszky János: az arad-békési ág. hitv. ev. egyházmegye törvényszékének, iskolaszékének, számvevőszékének, számadásokat vizsgáló bizottságának és építészeti bizottságának tagja, az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület, az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a D. M. K. E. tagja; a Békéscsabai Múzeum-Egyesület s a Békéscsabai Casinó-Egylet választmányi tagja.

Frank Dezső: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület és az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja.

Jéger József: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület, az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja, a Kir. Magy. Természettudományi Társulat tagja ; a Békéscsabai Casinó-Egylet választmányi tagja ; a Békéscsabai Múzeum-Egyesület könyvtárosa ; a Vörös Kereszt-Egylet békéscsabai fiókjának pénztárosa.

Laurovics Ferenc: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület, az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a Békéscsabai Casinó-Egylet tagja.

Dr. Lautner János: a Békéscsabai Auróra zenei, irodalmi és képzőművészeti kör titkára.

Majoros József: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület, az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja, a Békéscsabai Casinó-Egylet, a Békéscsabai Iparos Olvasó-Kör, a Békéscsabai Iparos-Daloskör tagja.

Mockovcsák János: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület és az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja.

Pataki Sámuel: a Csabai Atletikai Klub pénztárosa, a Békéscsabai Lawn-Tennis-Club választmányi tagja.

Dr. Rell Lajos: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület főjegyzője, a Békéscsabai Múzeum-Egyesület titkára, a Békéscsabai Nőegylet jegyzője, a Békéscsabai Auróra zenei, irodalmi és képzőművészeti kör alelnöke, a békéscsabai Márc.-bizottság egyik elnöke, a Békéscsabai Függetlenségi Kör alelnöke ; az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a Budapesti Phil. Társaság, a Gyermektanulmányi Társaság, az Uránia Magy. Tudom. Egyesület, a Magyar Irodalomtört. Társaság, a Békéscsabai Casinó-Egylet, a Békés-

csabai Vörös Kereszt-Egylet tagja; tanulmányai az Urániában és a Nemzeti Kulturában jelentek meg.

Székely Vilmos: az Országos Ág H. Ev. Tanáregyesület tagja, az Auróra zenei, irodalmi és képzőművészeti kör választmányi tagja; a József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület békéscsabai bizottságának alelnöke; a Békéscsabai Nőegylet titkára.

Vidovszky Kálmán: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület, az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a Luther-Társaság, a Békéscsabai Casinó tagja; a Békéscsabai Nőegylet jegyzője; a József-főherceg Szanatórium Egyesület békéscsabai bizottságának titkára; az Auróra zenei, irodalmi és képzőművészeti kör háznagya; a Békéscsabai Lawn-Tennis-Club választmányi tagja.

Zvarínyi Lajos: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület, az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja; a Soproni Ág. H. Ev. Főgimn. Gyorsírókörének tiszteletbeli tagja.

Achim Károly: az Országos Ág. H. Ev. Tanáregyesület, az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja; a Békéscsabai Atletikai Klub ügyvezető-igazgatója; a Békéscsabai függetlenségi és 48-as kör ellenőre.

A Békéscsabai Nőegyletben dr. Lautner János felolvasást tartott „*A feminizmusról.*“

V.

Az elvégzett tananyag és a heti óraszám kimutatása osztályonkint és tantárgyankint.

a) Rendes tantárgyak.

I. OSZTÁLY.

Vallástan, hetenkint 2 órában. Ó-testámentomi bibliai történetek a teremtéstől a babyloni fogságból való visszatérésig. Kézikönyv: Bereczky S.: Bibliai ismertetés bibliai történetekkel. (3. kiad.) Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 5 órában. *Olvasmányok.* Elbeszélő szemelvények a hún és magyar nemzeti mondából s az Árpádok történetéből; rajzok a magyar földről és népének életéből; válogatott darabok a klasszikus hősi mithosz köréből. *Nyelvtan.* Mondattani alapon: a hangtan elemei; az egyszerű mondat és részei; a fő- és mellékmondat megkülönböztetése; helyesírás. Arany, Petőfi, Tompa és Gyulai könnyebb leíró és elbeszélő költeményei. Az olvasmányok nyelvi és tartalmi megbeszélése, meg szabad elmondása; költemények tanulása. Havonkint két iskolai dolgozat a nyelvtan és helyesírás begyakorlására. Kézikönyvek: Szinnyei J.: Magyar nyelvtan. I. r. (12. kiadás.) Császár E. és Váczy I. Magyar olvasókönyv. I. r. Tanár: Majoros József.

Latin nyelv, hetenkint 6 órában. Az olvasókönyv megfelelő szakaszainak fordítása alapján a névragozás, a melléknevek fokozása, határozók, számnevek, elöljárók, névmások, *sum* és a négy mintaige cselekvő ragozása; retroverziók, közmondások. Kéthetenkint iskolai irásbeli dolgozat. Kézikönyv: Schuster A.: Elemi latin nyelvtan induktiv alapon. I. r. Tanár: Mockovcsák János.

Földrajz, hetenkint 3 órában. Tájékozódás a földgömbön és térképen; térképolvasás. Földrajzi alapismeretek. Magyarország hegységeinek, síkságainak, vizeinek, éghajlatának, termányeinek és főbb helységeinek ismertetése, kapcsolatban a lakosság foglalkozásával és életmódjával. Térkép-vázlatok készítése. Kézikönyvek: Lasz S.: Földrajz I. k., Kogutovitz M.: Atlasz. Tanár: Laurovics Ferenc.

Természetrajz, hetenkint 2 órában. A fontosabb gyümölcsformák. A házi állatok. A fenyők. A ház körül, az erdőn és mezőn élő emlős állatok. Néhány közönséges, könnyen elemezhető tavaszi virágos növény. A házi szárnyasok. Kézikönyv: Paszlavszky J.: Kis természetrajz. I. rész. Tanárok: Jéger József és Wallner Ernő.

Mennyiségtan, hetenkint 4 órában. A számok írása és olvasása. Az összeadás, a kivonás fejben és írásban; a nyereség és veszteség kiszámítása. A sokszorozás. Az osztás és mértékrendszerek; a pénzrendszer. A tizedes törtek fogalma. Alapműveletek tizedes számokkal. Időszámítás. A törtszámokra vonatkozó műveletek. A közönséges tört fogalma, áltört és vegyes szám. Osztható-ság. A legnagyobb közös osztó, a legkisebb közös többes. Alapműveletek közönséges törtekkel. Iskolai közös munka és házi dolgozatok. Havonkint egy iskolai írásbeli dolgozat az elvégzett anyag köréből. Kézikönyv: Mérey Gy.: Számtan. Tanár: Frank Dezső.

Rajzoló mértan, hetenkint 3 órában. Bevezetésül a rajzszerek ismertetése és használatukra vonatkozó utasítások. A) *Planimetriai alaktan:* a pontok, vonalak és szögek. Műveletek távolságokkal és szögekkel. Az idomok bemutatása testeken, osztályozása, főbb tulajdonságai, kerülete és területe, egybevágósága, hasonlósága és symmetriája. B) *Rajz:* a fentebbiek rajzoltatásán kívül egyszerű görög maeanderek és csillag-idomok rajzoltatása s az ügyesebbekkel azok egyszerű színeztetése. Kézikönyv: dr. Gerevich E. és Király L.: Rajzoló geometria. I. rész: Planimetria. Tanár: Zvarínyi Lajos.

Szépírás, hetenkint 1 órában. A magyar kis és nagy betűk. Kézikönyv: Vajda P.: Szépírási minták. Tanárok: Jéger József és Wallner Ernő.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában. *Katonai rendgyakorlatok:* Állás, igazodás, fordulatok, szakasz alakítás, szakadozás, menetelés arc- és oldalsorban, fordulás menet közben, megállás, visszakozás, kettősrendek helyben, kanyarodás oldalsorban és kettősrendekben. Sorbontások; négy nyitott sorban előre és hátra, fejlődések előre-hátra 2—6-os sorokba egyenként és egyszerre, kanyarodással balra és jobbra. *Szabadgyakorlatok*: lépő, terpesz, guggoló, támadó, védő

állások, törzshajlítás és forgatás, karütések, lendítések, hajlítások, összekötve a lábgyakorlatokkal, mint könnyebb összetett gyakorlatok kettő s később négy ütemig. Légzési gyakorlatok. *Futás:* 60 m.-es pályán s kitartó futás 4 percig. *Ugrás:* magasba 50 cm.-től fokozva a magasságot. *Mászórúd:* előgyakorlatok, függések, átfordulás, mászás rúdon után- és túlfogással, versenymászás. *Nyújtó:* függések és függés cserék, átfordulások, lefüggés, térd fellendülések, leugrások az alacsony nyújtón. *Korlát*: (alacsony) támasz, támlázás, felülések és üléscserék, lengés, függések. *Kápás támfa:* felugrás támaszba, kanyarlati lovag-ülések, feltérdelések, leugrások, egyenoldalú ívfeszítések előre, támaszok. *Játék*: Farkas és bárány. Kotló és kánya. Futó róta. Kalapos dominó. Üsd a harmadikat. Hosszú méta. Füleslabda. Tornatanár: Achim Károly.

II. OSZTÁLY.

Vallástan, hetenként 2 órában. Az új-szövetségi bibliai történet: Jézus élete, az apostoli kor története Pál apostol római fogságáig. Az új-szövetségi bibliai könyvek áttekintése. Kézikönyv: Bereczky S.: Bibliaismertetés bibliai történetekkel. (3 kiadás.) Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 5 órában. Az első osztály anyagának átismétlése után a ragos határozók; a szórend; a mellé- és alárendelt mondatok; a többtagú összetett mondatok. A nyelvtanban és az olvasókönyvben előforduló olvasmányoknak alaki és tartalmi magyarázása, tartalmuk elmondása. Mondattani elemzés. Költemények betanulása és elszavalása. Havonkint két iskolai irásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Szinnyei J.: Magyar nyelvtan. Császár E. és Váczy J.: Magyar olvasókönyv II. r. Tanár: Pataki Sámuel.

Latin nyelv, hetenkint 6 órában. Induktiv alapon: Az ige passivuma és az álszenvedő igék. Az igék áttekintése főalakjaik képzése szerint. A rendhagyó, hiányos és személytelen igék. *A mondattanból*: a helyhatározó, a város nevek szerkezete, a kettős nom. és acc., az acc. és nom. cum infinitivo, iubeo ige szerkezete, a conjunctivus használata. Kézikönyv: Schuster A.: Elemi latin nyelvtan inductiv alapon. II. rész. Tanár: Babich Pál.

Földrajz, hetenkint 3 órában. Európa államainak részletes leírása. Ázsia és Afrika általában, a fontosabb államok részletesebben. Térképvázlatok. Kézikönyv: Lasz S.: Földrajz. II. k. Tanár: Laurovics Ferenc.

Természetrajz, hetenkint 2 órában. Néhány ősszel virágzó növény leírása. A majmok, tengeri emlősök, erszényesek. A ház környékén, a mezőn, az erdőn tartózkodó és vízi madarak közűl a nevezetesebbek. Csúszó-mászók, kétéltűek, halak, csigák, kagylók. Az izeltlábúak főbb csoportjainak egy-egy képviselője. A földi giliszta. Néhány tavaszi növény. Gyümölcsfáink, erdei fáink és bokraink közűl a legközönségesebbek. Kézikönyv: Paszlavszky J.: Kis természetrajz: II. k. Tanárok: Jéger József és Wallner Ernő.

Mennyiségtan, hetenkint 4 órában. Az I. oszt. anyagának átismétlése közben a számításban kínálkozó előnyök. A közönséges és tizedes törtek kölcsönös átváltoztatása. Rövidített szorzás és osztás s ezzel kapcsolatban a régi és új mértékek. Az arányosság. A következtetések; az olasz gyakorlat. Arányok és aránypárok; a hármasszabály. A százalék- és ezrelékszámítás. Iskolai közös munka és házi dolgozatok. Havonkint egy iskolai zárthelyi dolgozat. Kézikönyv: Mérey Gyula: Számtan II. rész. Tanár: Pataki Sámuel.

Rajzoló geometria, hetenkint 3 órában. A) *A stereometriai alaktan.* A geometriai testek: A kocka, hasáb, gúla, szabályos testek, kúp, henger, gömb leírása, tulajdonságai, felszíne, köbtartalma, összeillősége, hasonlósága, egyenlősége, symmetriája és symmetrikus fekvése. A szögletes testek tárgyalásánál azok élei, lap-, él- és testszögei számának meghatározása határoló lapjainak oldalaiból, illetőleg szögeiből. A térbeli pontok, egyenesek és síkok relatív helyzetei. B) *Rajz:* az ismertetett testek nagyobb részének s a kocka s hasábokból összetett néhány egyszerű testek (kereszt, lépcső stb.) axonometrikus rajzoltatása, azoknak famintákon való szemléltetése után. Az egyszerűbb testeknek lemezpapírból való készítése. Kézikönyv: Dr. Gerevich E. és Király L.: Rajzoló geometria, II. rész. Tanár: Zvarínyi Lajos.

Szépírás, hetenkint 1 órában. A német kis és nagy betűk. Kézikönyv: Vajda F.: Szépírási minták. Tanár: Pataki Sámuel.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában, mint az I. osztályban. Tornatanár: Achim Károly.

III. OSZTÁLY.

Vallástan, hetenkint 2 órában. A keresztyén egyház története az egyház alapításától a jelen korig. A hazai evang. egyház története. Kézikönyv: Bereczky S.: A keresztyén egyház rövid története, (4. kiadás.) Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 4 órában. Olvasmányok alapján a hangtan, szótan és mondattan. Az olvasmányoknak alaki és tartalmi értelmezése, tartalmuk elmondása. Költemények betanulása és elszavalása. Kéthetenkint írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Szinnyey J.: Rendszeres magyar nyelvtan. Császár—Váczy: Magyar olvasókönyv. Tanár: Majoros József.

Latin nyelv, heti 6 órában. A) *Nyelvtan.* Az esetek, igenevek, idők és módok használata. B) *Olvasmányok.*Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias és Alcibiades. Phaedrus meséiből 12 darab. A megfelelő magyar olvasmányok latinra fordítása. A metrika elemei. Kézikönyvek: Pirchala I.: Latin nyelvtan és latin olvasókönyv. Tanár: Mockovcsák János.

Német nyelv, hetenkint 4 órában. A német kis- és nagybetűk írása és olvasása. A névelő, a főnév ejtegetése és az igeragozás cselekvő alakja. A praepositiók. Névmások. A szórend. Mindezt a kézikönyv beszédgyakorlatainak és olvasmányainak alapján, szótanulással kapcsolatban végeztük. Kéthetenkint írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Schuster A.: Német nyelvtan direct módszer alapján. I. r. (3. kiadás.) Tanár: Babich Pál.

Történelem, hetenkint 3 órában. Hazánk története 1526-ig. A fontosabb évszámok chronologikus összeállítása. Kézikönyv: Dr. Szigethy L.: A magyarok története. I. rész. Tanár: Laurovics Ferenc.

Földrajz, hetenkint 2 órában. Amerika és Ausztrália fekvése, tagoltsága, hegy- és vízrajza, lakói, államai és gyarmatai. A föld szárazulata, vize és légköre. A föld belseje: tűzhányók, földrengések. A föld mint világtest. Kézikönyv: Lasz S.: Földrajz II. k és dr. Schmidt L.: Fizikai és mathematikai földrajz. Tanárok: Jéger József és Wallner Ernő.

Mennyiségtan, hetenkint 3 órában. Összetett feladatok megoldása következtetésekkel, továbbá az egyszerű és összetett hármas szabály alapján. Az egyszerű kamatszámítás esetei. Értékpapirszámítás, váltódiszkontálás. Az arányos osztáshoz tartozó feladatok megfejtése. Keverésre vonatkozó számítások. Az arany- és ezüstötvények. A hazai arany- és ezüstpénzek ismertetése után nehány legfontosabb külföldi érme. A láncszabály, mint a következtetések egyik gyakorlati formája. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kézikönyv: Mérey Gyula: Számtan. II. kötet. Tanár: Pataki Sámuel.

Rajzoló mértan, hetenkint 2 órában. A) *Constructiv planimetria:* merőleges és párhuzamos egyenesek szerkesztése, távol-

ságok egyenlő részekre való osztása s más alapvető planimetriai szerkesztések. A háromszögek, négyszögek és sokszögek tulajdonságai, szerkesztése, összeillősége, symmetriája, hasonlósága, egyenlősége. Az idomok átalakítása, nagyságuk megtartásával (alkalmazva Pythagoras tételének levezetésénél). B) *Rajz:* Síkdíszítmények rajzolása és egyszerű színezése Várdai és mások fali s kézi lapmintái után. Kézikönyv: Horti H.: Rajzoló geometria. III. rész. Tanár: Zvarínyi Lajos.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában. *Katonai rendgyakorlatok*: sorakozás, szakaszalakítás, kettős rendek helyben, kanyarodás oldalsorban és kettősrendekben. *Sorbontás:* négy nyitott sorba, kanyarodással, fejlődésekkel, ellenvonulással. *Szabadgyakorlatok:* két és négy ütemes egyszerű összetett szabadgyakorlatok kar- és lábmozgással egyoldaluan, fűzérgyakorlatok. Légzési gyakorlatok. *Futás:* 60 m.-es pályán s kitartó futás 3—6 percig. *Ugrás:* magasba 60 cm.-től fokozatosan, távolugrás. *Mászórúd:* átfordulások, függések, mászás egy rúdon után- és túlfogással, vándormászás, versenymászás. *Nyújtó:* (alacsony és félmagas) térdfellendülések, forgások, átfordulások, kelep felvetődés s húzódás, lengések. *Korlát:* (alacsony) támlázás, ülések és üléscserék, átugrások, ollózás, egyenoldalú lábfeszítések, lengés. *Ló:* támasz, ívfeszítések, lovagülések, üléscserék, felguggolások és térdelések, átugrások és leugrások. *Játék:* Futó róta. Üsd a harmadikat. Labdakergető. Labdahajsza. Hosszú méta. Füleslabda. Tornatanár: Achim Károly.

IV. OSZTÁLY.

Vallástan, hetenkint 2 órában. Luther kiskátéjának magyarázata; a tiz parancsolat, az apostoli hitvallás, a miatyánk, a keresztség és az úrvacsora szentsége. Kézikönyv: Koren P.: Dr. Luther Márton kis kátéjának magyarázata. (3. kiadás.) Magyarázat után: a magyar evang. egyház alkotmánya, szervezete. Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 4 órában. A) *Arany Toldija.* A költemény tárgyi, nyelvtani, poetikai és verstani elemezése; az egyes énekek tartalmi összefoglalása; könyvnélkül az Előhang és I—IV. ének. B) *A stilisztikai olvasókönyv* olvasmányainak nyomán a stílus törvényeinek ismertetése. C) *Verstan.* Könyv nélkül Berzsenyi: A magyarokhoz, Az én osztályrészem, Közelítő tél. D) *Polgári ügyiratok.* Két hetenkint iskolai írásbeli dolgozat. Kézikönyv:

Góbi I.: Stilisztika és verstan; Arany János Toldija, magyarázta Lehr A. Tanár: Székely Vilmos.

Latin nyelv, hetenkint 6 órában. A) *Nyelvtan.* A mellé és alárendelt mondatok. Oratio recta et obliqua. Metrika. A római naptár. Az egész nyelvtan rendszeres ismétlése és begyakorlása az olvasmányokon. B) *Olvasmányok.* 1. Curtius Rufus „Historiae Alexandri Magni"-ből: A gordiumi csomó. Alexander betegsége. Babylon bevétele. Persepolis fölégetése. Alexander Indiában. 2. C. Julius Ceasarnak Bellum Gallicumából: A helvetiusok kivándorlása. A gallok és germánok szokásai. 3. Ovidius Metamorphoseis-éből: A világ négy kora. Az özönvíz. Daedalus és Ikaros. Philemon és Baucis. Magyarról a következő olvasmányokat fordítottuk latinra: Themistokles számkivetése. A plataeai csata. Pausanias árulása. A gordiumi csomó. Alexander megbetegedése. A helvetiusok kivándorlása, A gallok és germánok szokásai. Julius Caesarral kapcsolatban a fontosabb állami régiségek s Ovidius kapcsán a görög s római mythologia főbb vonásaiban. Kézikönyvek: Pirchala J.: Latin nyelvtan és Latin olvasókönyv I. II. rész. Tanár: Székely Vilmos.

Német nyelv, hetenkint 3 órában. A harmadik osztály tananyagának tüzetes ismétlése és az alaktani ismeretek kiegészítése. Az ige teljes ragozása a cselekvő és szenvedő alakban, az igenév használata. Az összetett személytelen, visszaható igék; a módbeli segédigék. A praepositiók. Szórend. A gyakorlókönyv beszédgyakorlatainak elvégzése és válogatott olvasmányainak fordítása. Közmondások betanulása, figyelemmel a kiejtés helyességére. Havonkint két írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Schuster A.: Német nyelvtan II. rész. Tanár: dr. Lautner János.

Történelem, hetenkint 3 órában. A magyarok története a mohácsi veszedelemtől a legujabb korig. A magyar birodalom általános ismertetése, tekintettel a közös ügyekre és Ausztriára. Kézikönyv: Dr. Szigethy L.: Magyarok története. II. rész. Kogutovicz M.: Történelmi atlasz. Tanár: Balázs Ádám.

Természetrajz, hetenkint 3 órában. A virágos növények tagjai, néhány őszi növény leírása alapján. Chemiai előismeretek: a levegő és a víz vizsgálatából kiindulva, a főbb elemek és fontosabb vegyületeik. A növények belső szerkezetei. A növények táplálkozása, szaporodása; a növekedés és a mozgás-tünemények. A növények osztályozása. A főbb rendek és azon fajok, melyek alaktanilag feltünők, vagy pedig ipari, gazdasági és orvosi szempontból fontosak. A növények földrajzi elterjedése. Kézikönyv: Dr.

Róth-Tőkés: Növénytan. Tanárok: Jéger József és Wallner Ernő.

Mennyiségtan, hetenkint 3 órában. A természetes számok összeadása, kivonása, szorzása, hatványozása és osztása. Ellentett mennyiségek. A relativ számok. A relativ számok s az algebrai összegek összevonása, szorzása, hatványozása és osztása. A számok oszthatósága. A legnagyobb közös osztó és a törtek egyszerűsítése. A legkisebb közös többszörös és az egyenlő nevezőjű törtek. Műveletek törtszámokkal. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel, kiterjeszkedve az arányok tanára. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kézikönyv: Dr. Sárkány L.: Algebra. Tanár: Frank Dezső.

Rajzoló mértan, hetenkint 2 órában. A) *Constructiv planimetria:* A körre vonatkozó egyszerű szerkesztések. Az ellipsis, parabola és hyperbola és azok érintőinek szerkesztése. B) *Rajz:* síkdiszítmények rajzolása és egyszerű színezése Várdai s mások fali s kézi lapmintái után. Kézikönyv: Dr. Horti H.: Rajzoló geometria IV. r. Tanár: Zvarinyi Lajos.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában, mint a III. osztályban. Tornatanár: Achim Károly.

V. OSZTÁLY.

Vallástan, heti 2 órában. Bibliaismertetés: az ó- és ujszövetség történeti, oktató és prófétai könyveinek ismertetése tartalmi áttekintés alapján. A fontosabb részek olvasása. Kézikönyv: Batizfalvy—Bereczky: Bibliaismertetés. (4. kiadás.) Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 3 órában. A retorika ismertetése. I. *Szerkesztéstan.* Olvasmányok: Megfigyelések a Halley-üstökös átvonulása alkalmával. A Röntgen-sugarak hatása a növényekre, Hunyady János. Ezek alapján 1. *az anyaggyűjtés,* 2. *az elrendezés,* elvei; a szerkezet. 3. Az előadás általános formái. II. *A prózai írásművek elmélete.* 1. A történetírás. Olvasmányok; Anonymusból, Kézaiból, Márk, Székely és Heltai krónikájából szemelvények; Tinódi: Szondi halála; Istvánffy: ugyanaz; Szalárdi: Bethlen Gábor; Cserei: Zrínyi összeesk. és halála, a zernyesti ütközet; Bethlen Miklós: Zrínyi halála; Apor: Metam. Transsilv c. művéből a vendégségről, ebédről, táncról, címekről szóló részek; Salamon: Zrínyi ifjúsága; Pauler: Zrínyi, a költő utolsó évei; Tollius: Látogatás. Zrínyi Miklósnál. Ezek alapján a történetírás; forrásai, segédtudo-

mányai, kapcsolatban a fontosabb ásatások s nevezetesebb gyűjtemények ismertetésével; képek bemutatása. A történetírás fajai és fejlődése. 2. *A beszéd.* Olvasmányok: Kossuth Lajos beszéde a haderő megajánlása ügyében, Deák első felirati beszéde részletesen tárgyalva, továbbá: Perikles, Mirabeau egy-egy beszéde; a H. B., Rákóczy Ferenc b. a gyömrei táborban, F. Nagy Pál: A szólásszabadságról; Széchenyi: A közteherviselésről; Kölcsey: Berzsenyi Dániel felett. Az olvasmányok alapján a beszéd elmélete, fajai, fejlődése. 3. *Az értekezés.* Olvasmányok: Csengery: Deák Ferenc; Kemény: A két Wesselényi; Greguss Gyula természettud. értekezéseiből; Kölcsey Parainesiséből; Arany: Szász Gerő költem.; H. Viktor: Az elszabadult ágyú; Platon Gorgiasaból. Ezek alapján az értekezés, fajai, formái. 4. Mikes levelei alapján *a levél.* Magánolvasmányok. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Kézikönyv: dr. Riedl F.: Retorika. Tanár: dr. Rell Lajos.

Latin nyelv, hetenkint 6 órában. a) *Olvasmányok: Ovidius* Metamorphoseis-éből: Az emberiség korszakai. Phaëthon (193 sor.) Niobe. Orpheus és Eurydike. Midas. A *Fasti*-ból: Romulus és Remus kitétele. Róma alapítása. A sabin nők elrablása. Romulus halála. Fabiusok. 2. *Cicerónak* „De imperio Gn. Pompei" c. beszédje és Pro Archia c. beszédjéből szemelvények (összesen hét szakasz). b) *Nyelvtan.* Folytonos ismétlése és gyakorlása az olvasmányokkal kapcsolatban. c) *Római régiségtan.* Róma topografiája és fejlődése. A római állam fejlődése. Patricii, plebs, nobilitas, equites, Civitas. Clientes, servi. Servius alkotmánya. Királyság. Senatus. Comitia. Magistratus. d) *Stílusgyakorlatokból* a szerzők műveinek tartalmát összefoglaló szakaszok (összesen nyolc) fordítása magyarról latinra. Kézikönyvek: Cicero: De imperio Pompei, magy. Dr. Kont I. Kapossy: Ciceronis Oratio pro Archia. Dr. Cserép J.: Szemelvények Ovidius műveiből. Cserny—Dávid: Latin stílusgyakorlatok. Dr. Hittrich Ö.: Római régiségek. Tanár: Balázs Ádám.

Görög nyelv, hetenkint 5 órában. A) *Nyelvtan:* Betűk, hehezet, hangjelzés, névragozás. Fokozás, névmás, számnév. Igeragozás. A magán- és mássalhangzós tövű igék ragozása a — mi végű igékig. B) *Olvasmányok:* Az olvasókönyvből gyakorlatok fordítása. A régi hellén világ társadalmi s műveltségi állapotai. Kézikönyvek: Maywald J.: Görög nyelvtan és Görög gyakorló- és olvasókönyv. I. rész. Tanár: Mockovcsák János.

Görögpótló irodalmi olvasmányok, hetenkint 3 órában.

1. *Homeros Iliasa* és *Odysseiája*. Homeros élete, époszainak története és jellemzése. A homerosi kérdés. A trójai mondakör. A görög mitologia elemei. 2. Szemelvények *Herodotos* történeti művéből. Herodotos élete és művének célja. 3. *Magyar irodalmi olvasmányok*. Tinódi Sebestyén: Buda veszéséről s Terek Bálint fogságáról. Gyöngyösi István: Porából megéledett Phoenix, avagy Kemény János emlékezete. A kuruc költészet. Arany János: Buda halála. Heltai Gáspár: II. Lajos király és a mohácsi viadalom. Kemény János: Bethlen Gábor. Bethlen Miklós gróf: Zrínyi Miklós halála. Cserei Mihály: A magyarországi bujdosók Erdélyben. Teleki Mihály politikája. Apafi halála a zernyeszti ütközet. Apor Péter báró: A vendégségről és mulatságokról. A régi erdélyiek köntöséről. A régi erdélyiek nyájasságáról. Irodalomtörténeti magyarázatok. Félévenkint egy írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Dr. Csengeri J.: Homeros Iliasa. Dr. Gyomlay Zs.: Homeros Odysseiája. Dr. Geréb J.: Szemelvények Herodotos történeti művéből. Dr. Badics F.: Magyar irodalmi olvasókönyv, I. k. Tanár: Vidovszky Kálmán.

Görögpótló rajz, hetenkint 2 órában. Fából készült egyszerű stereometriai testeknek és ezek összetételeinek (kereszt, lépcső stb.) szemlélet alapján való rajzolása árnyékolással. Ókori jellegzetes műalkotások bemutatása. Tanár: Zvarínyi Lajos.

Német nyelv, hetenkint 3 órában. *Az alaktan* ismétlése és kiegészítése. A szórend. A magyartól eltérő mondattani jelenségek. A szóbőség fejlesztése. *Olvasmány:* 14 prózai olvasmány. Stílusgyakorlatok. *Beszédgyakorlatok* az olvasmányok alapján és a mindennapi élet köréből. Havonkint 2 írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Kemény F.: Rendszeres német nyelvtan. Timár P.: Német olvasókönyv II. r. Orosz Alajos: Német stílusgyakorlatok. Tanár: dr. Lautner János.

Történelem, hetenkint 3 órában. Az ó-kor története a nyugat-római császárság bukásáig. Kézikönyv: Dr. Szigethy L.: Egyetemes történet I-ső rész. Kogutovicz: Történelmi atlasz. Tanár: Laurovics Ferenc.

Természetrajz, hetenkint 3 órában. Az állat életműködései általában; az állatok és növények közti különbség. A szervek. A fő állattípusok. A kültakaró. Az izomrendszer és a helyváltoztatás. Az idegrendszer. Az érzékszervek. A táplálkozás és vérkeringés szerve. A lélekzés szervei és a hangképzés. A kiválasztás szervei. Az állati test melege. A szaporodás és nemei. Az állatok fejlődése, átalakúlása. A gerincesek és rovarok részletesebben, a többi cso-

portok általános jellemzése a fontosabb fajok felemlítésével. Kézikönyv: Dr. Róth S.: Állattan. Tanárok: Jéger József és Wallner Ernő.

Mennyiségtan, hetenkint 3 órában. A) *Algebra.* Az alapműveletek átismétlése után az elsőfokú egyenletek két és több ismeretlennel. Négyzetgyök és a másodfokú egyenlet megoldása, kapcsolatban a geometriában előforduló számításokkal. Az irracionális és imaginárius számok. Köbgyök. Számolás gyökmennyiségekkel. B) *Geometria.* Az egyenesek kölcsönös helyzete. Az összeillő és hasonló háromszögek és sokszögek. A terület kiszámítása és átalakítása. A kör. A szög és a kör. Arányos távolságok a körben. A körök kölcsönös helyzete és hasonlóságpontjai. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kézikönyvek: Dr. Sárkány L.: Algebra és dr. Sárkány L.: Mértan. (3. kiadás.) Tanár: Bukovszky János.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában. *Katonai rendgyakorlatok*: sorakozás, szakaszalakítás, kettős rendek helyben s menet alatt, kanyarodás arc- és oldalsorban, húzódás. *Sorban:* négy nyitott sorba, kanyarodással, fejlődéssel, szögvonúlással, ellenvonúlással. *Szabadgyakorlatok:* 2—8 ütemes összetett szabadgyakorlatok botokkal és súlyzókkal is, fűzérgyakorlatok, társasgyakorlatok, gúlák, fűzérek. *Futás:* 80—100 m.-es rövid távfutás gyakorlása, testtartás futás közben, startolás gyakorlása, kitartó futás 4—8 percig. *Ugrás:* 70 cm.-től magasba fokozatosan és távolugrás földről. *Mászás:* rúdon és kötélen, páros rúd-mászás, később a függeszkedés gyakorlása. *Nyújtó:* (alacsony és magas) lengés, térdfellendűlések és forgások, kelepbillenések. *Korlát:* (alacsony és magas) be- és kiugrások, lábfeszítések és csúsztatások, ülések és üléscserék, billenések gyakorlása, átugrások. *Ló:* ülések és üléscserék, előlengés, ívfeszítések, körzések egy lábbal, ollózások, átugrások. *Súlydobás*: négyzetből $7^1/_2$ kg-os golyóval. *Játék:* Hosszú méta. Füles labda. Határvédő. Futó róta. Tornatanár: Achim Károly.

VI. OSZTÁLY.

Vallástan, heti 2 órában. A keresztyén egyház egyetemes története, az egyház megalapításától a westfáliai békéig. Kézikönyv: Bereczky S.: A keresztyén egyház története. Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 3 órában. A *poétika* ismertetése. A) *A művészetek* fogalma, felosztása; képek alapján a művészetek fejlődésének ismertetése. A szép és fajai. B) Olvasmányok alapján

a költői műfajok ismertetése és történeti fejlődése, főtekintettel a magyar irodalomra. Iskolai olvasmányok: az olvasókönyv példái, kiegészítve a költészet kincsesházából vett szemelvényekkel; a Zrínyiász; Shakspere Coriolanusa; Kisfaludy Károly Csalódásai; Petőfi leíró költeményei; részben Jókainak Uj földesura is. Magánolvasmányúl több mű. Havonkint 1 írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Dr. Riedl F.: Poetika; segédkönyvek: Endrődi: A magyar költ. kincsesháza; Szász: A világirod. nagy époszai. Tanár: Dr. Lautner János.

Latin nyelv, hetenkint 5 órában. A) *Olvasmányok:* Titi Livii Ab urbe condita lib. XXI. cap. 1—15., 18., 32—38., 45., 53—58., 62.; XXII. 1., 4—7. P. Vergilii Maronis Aeneidos lib. I. 1—180; II. 1—560., 634. — végig. B) *Irodalomtörténet:* Livius élete és művei, a mű szerk., stílusa, forrásai. Vergilius élete és művei; Az Aen. I—V. énekének tartalma. C) *Régiségtan:* Liviussal kapcsolatban főleg a római hadsereg, fegyverei, vonulása, táborozása; várvívás és várvédelem; katonai jut. és büntet.; papi testületek. Vergiliussal kapcsolatban vallásos régiségek. D) *Stílusgyakorlatok:* Hannibal mint fővezér, Saguntum ostroma, Hannibal átkelése az Alpokon, Hannibal a rómaiakat a Trébiánál csatára bírja, Verg. élete, az Aen. II. én. tart., Juno Aeolusnál viharért könyörög c. olvasmányokból válogatott részletek részben írásbeli dolgozatul. Kéthetenkint iskolai írásbeli dolgozat. E) *A mondattan* ismétlése: az összetett mondat. Kézikönyvek: Bartal—Malmosi: Livius Ab urbe cond. lib. XXI., XXII., Pirchala: P. Vergilii Maronis Aeneidos, lib. XII. I. köt., a megfelelő jegyzetek; dr. Hittrich Ö.: Római régiségek; Cserny—Dávid: Latin stílusgyakorlatok. Tanár: Dr. Rell Lajos.

Görög nyelv, hetenkint 5 órában. A) *Nyelvtan*: a —mi végű s a rendhagyó igék. Szóképzés. A mondattan főbb jelenségei az olvasmányokkal kapcsolatban s összehasonlításban a latin nyelvvel. B) *Olvasmányok:* Az olvasókönyv gyakorlatainak magyarra, illetve görögre fordítása; szemelvények Xenophon Anabasis-ából; az Apomnemoneumatá-ból: Sokrates nézete az istenekről; A gyermeki szeretetről s az Előképzettség szükségessége. A görög lirikusok költeményei. Az attikai, ión és aiolos nyelvjárások sajátságai. C) Dolgozatok kéthetenkint. Kézikönyvek: Maywald J.: Görög nyelvtan és Olvasókönyv II. rész. Tanár: Balázs Ádám.

Görögpótló irod. olvasmányok, hetenkint 3 órában. A) *A görög lírai költészet:* Szemelvények Kallinos, Tyrtaios, Solon, Xenophanes, Theognis, Mimnermos és Jon elegiai töredékeiből. Az

aeol lira Alkaios, Sappho, Anakreon és az anakreoni dalok nyomán. A dór karénekköltészet Bacchylidesnek Thesusa és Pindarosnak a rhodosi Diagoras című költeménye alapján. Az epigramma a keosi Simonides és az Anthologia epigrammái nyomán. Sophokles Oedipus királya. Oedipus Kolonosban. Antigone. Oedipus mondája. Antigone tragikuma. A görög dráma története. B) *A magyar klasszikus líra:* Erdősi János, gróf Ráday Gedeon, Baróti Szabó Dávid, Révai Miklós, Rajnis József, Bacsányi János, Dayka Gábor, Verseghy Ferenc, Csokonai Vitéz Mihály, Virág Benedek, Kazinczy Ferenc, Berzsenyi Dániel, Kisfaludy Károly és Vörösmarty Mihálytól vett szemelvények alapján. Félévenkint egy-egy írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Dr. Badics F.: Magyar irodalmi olvasmányok. II. kötet. Sophokles Antigone, fordította Csiky G. Tanár: Majoros József.

Görögpótló rajz, hetenkint 2 órában. Testcsoportok és egyszerűbb használati tárgyak rajzolása valóság után. Középkori jellegzetes műalkotások bemutatása. Tanár: Zvarínyi Lajos.

Német nyelv, hetenkint 3 órában. Prózai olvasmányok, stílusgyakorlatok és Goethe, Schiller, Uhland és Lenau válogatott balladái. Az olvasmányok alapján beszédgyakorlatok. A költemények könyvnélküli betanulása és a fordított rész tartalma német nyelven. Nyelvtani és mondattani ismétlések. Havonkint két írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Tímár P.: Német olvasókönyv. II. r. Orosz Alajos: Német stílusgyakorlatok, a középiskolák V—VIII. osztályai számára. (2. kiadás.) Tanár: Dr. Lautner János.

Történelem, hetenkint 3 órában. Egyetemes történet a nyugatrómai birodalom bukásától, a magyar nemzet történetével kapcsolatban, a westfáliai békéig. Kézikönyv: Dr. Szigethy L.: Egyetemes történet. II. rész. Középkor. Ujkor (1648-ig). Kogutowicz: Történelmi atlasz. Tanár: Laurovics Ferenc.

Természetrajz, hetenkint 3 órában. Chemiai és ásványtani alapfogalmak néhány közönségesebb ásvány tulajdonságai alapján; elem, keverék, elegy, vegyület; sav, bázis, só; iparilag vagy egyéb tekintetből fontos vegyületek; kristályok és kristályrendszerek. Az ásványok közül azok, melyek iparilag, kőzettanilag, vagy más szempontból fontosak. Egyszerű és összetett kőzetek. A föld belső melege és belsejének állapota, a víz és szél működése, mint a föld kérgének megváltoztatásában résztvevő tényezők. A föld története korszakok szerint. Kézikönyv: Dr. Róth—Hankó—Melczer: Ásványtan és chemia. Tanárok: Jéger József és Wallner Ernő.

Mennyiségtan, hetenkint 4 órában. A) *Algebra.* A hatványozás

általánosítása. A számrendszerek. A gyökmennyiségek. Az irracionális egyenlet. A logaritmus. A közönséges logaritmusok. Az exponenciális egyenletek. Az aritmetikai és geometriai sorok. B) *Geometria.* A húr- és érintősokszögek, a Ludolf-féle szám meghatározása. A kör és a körív hosszúsága, a kör területe. A körtan összefoglalása. Síkháromszögtan: a hegyes szög függvényei, kapcsolatban a derékszögű háromszög, az egyenlőszárú háromszög és a szabályos sokszög megoldásával. A szögfüggvények általános értelmezése. A szögfüggvények kölcsönös összefüggése. A szögfüggvények értékének kiszámítása. A sinus-, cosinus- és tangens-tétel s alkalmazásuk az általános háromszög meghatározására. Néhány egyszerűbb földmérési és magasságmérési feladat megoldása. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kézikönyvek: Dr. Sárkány L.: Algebra és Mértan; dr. Sárkány L.: Négyszámjegyű logaritmus táblák. Tanár: Frank Dezső.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában, mint az V. osztályban. Tornatanár: Achim Károly.

VII. OSZTÁLY.

Vallástan, hetenkint 2 órában. A magyarhoni evang. és ref. egyházak története. Kézikönyv: Bereczky S.: A magyar protestáns egyház története. Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 3 órában. A magyar nemzeti irodalom fejlődésének történeti ismertetése Kisfaludy Károlyig. Bevezetőül: az irodalom fogalma és tényezői, az irodalomtörténet fogalma és segédtudományai. Pogánykorunk keretében: nemzetünk és nyelvünk rokonsága; ősi vallásunk és művelődésünk: irodalmi maradványaink. Művelődéstörténeti alapon nemzeti irodalmunk fejlődésének korszakok szerint való ismertetése 1820-ig, főtekintettel a magyar nemzeti szellem kiváló képviselőire s azok fontosabb irodalmi műveire. Magánolvasmányok. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Dr. Váczy János: A magyar nemzeti irodalom története. I. kötet. Dr. Szinnyei J.: A magyar nyelv. Segédkönyvek: Beöthy képes irodalomtörténete; az Iskolai könyvtár, a Jelesírók isk. tára, az Olcsó könyvtár, a Magyar könyvtár, a Segédkönyvek a magyar irodalom tanításához c. gyűjtemények megfelelő füzetei. Vende E.: Szemléltető képek. Tanár: Dr. Rell Lajos.

Latin nyelv, hetenkint 5 órában. 1. *Olvasmányok: a)* P. Vergilius Maro Aeneisének VI. éneke; *b)* M. Tullii Ciceronis in Catilinam oratio I. és IV.; *c)* C. Sallustius Crispus De bello Jugurthino

16 fejezete. 2. *Irodalomtörténet*: Vergilius élete és művei, az Aeneas-monda, az Aeneis tartalma és költői méltatása; Cicero élete, bevezetés a Catilina elleni beszédekhez; Sallustius élete és művei. 3. *Régiségtan:* Az olvasmányokkal kapcsolatos szakaszok s a régiségtan átismétlése. 4. *A nyelvtani* ismeretek ébrentartása. Könyvnélküliek az olvasmányokból. Kéthetenkint iskolai írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Pirchala J.: Vergilii Maronis Aeneidos I—XII.; Köpesdy: Ciceronis in Catilinam Orationes IV.; dr. Hittrich: Sallustii Bellum Jugurthinum; dr. Hittrich: Római régiségek és irodalomtörténet; Cserny—Dávid: Latin stílusgyakorlatok III. Tanár: Babich Pál.

Görög nyelv, hetenkint 5 órában. A *Homeros* eposzaival összefüggő irodalmi és történeti kérdések. A Homeros korabeli társadalom az eposzok megvilágításában. Az *Iliasból* fordítottuk a következő részeket: I. 1—365., 413—535. II. 1—47. VI. 369—502. XIX. 1—75., 137—153. XXII. 337—515. *Herodotossal* kapcsolatban a görög történetírás. Herodotos szövegéből a következő szemelvények: Kroisos és Solon. Polykrates története. A marathoni, thermopylaii és salamisi ütközet. Az attikai és ión nyelvjárás folytonos egybevetése. A görög költői irodalom áttekintése. Havonkint egy dolgozat. Kézikönyvek: Maywald J.: Görög nyelvtan. Kempf J.: Szemelvények az Iliasból. Dávid J.: Szemelvények Herodotos művéből. Tanár: Székely Vilmos.

Görögpótló irodalmi olvasmányok, hetenkint 3 órában. *Szemelvények* Thukydides műveiből. Thukydides módszere és méltatása. Demosthenes élete és szereplése, olynthosi beszédei és philippikái. Az olvasmányok kapcsán az illető kornak és állami régiségeknek ismertetése. Az ó-kori görög irodalom történetének áttekintése. II. *A magyar történetírás és szónoklás* története. Olvasmányok: Kazinczy F.: Pályám emlékezete. Gróf Teleki József: A vaskapui diadal. Horváth M.: A Pragmatica Sanctio története. Szalay L.: Magyar néposztályok I. István idejében. Salamon F.: A török hódoltság Magyarországon. Kölcsey és Wesselényi Miklós beszédei a magyar nyelv ügyében. Gróf Széchenyi István beszéde a szólásszabadságról és a közteherviselésről. Kossuth Lajos: Erdély és az unió, beszéde az országgyülési teendőkről. Deák Ferenc húsvéti cikke. Beöthy Zsolt, Gyulai Pál emlékbeszédei. Az egyes írók és szónokok jellemzése. Félévenkint egy házi írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Dr. Szilasi M.: Szemelvények Thukydidesből. Dr. Földi J.: Demosthenes válogatott beszédei. Badics F.: Magyar irodalmi

olvasmányok. III. kötet. Schill S.: Görög irodalomtörténet. Schill S.: Görög régiségek. Tanár: Majoros József.

Görögpótló rajz, hetenkint 2 órában. Használati tárgyak rajzolása valóság után. (Az ügyesebb tanulók lepkéket, madarakat, emlősöket festettek.) Újkori jellegzetes műalkotások bemutatása. Tanár: Zvarínyi Lajos.

Német nyelv, hetenkint 3 órában. A) *Irodalomtörténet:* az irodalomtörténet felosztása; a német nyelv eredete és rokonai; a középkori virágzás okai és irányai; az udvari epika. Artus-, Grál- és Károlymonda; a hősmonda; a Nibelungének; a második virágzás áttekintése; Lessing élete és irod. működése. Mindezek németül. B) *Olvasmányok:* Az irodalomtörténet tárgyalásával kapcsolatos prózai és költői olvasmányok. Összefüggő olvasmány: Goethe: Hermann und Dorothea, 2 ének. Stílusgyakorlatok. Beszédgyakorlatok és a nyelvtan folytonos ismétlése. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Heinrich G.: Német tan- és olvasókönyv. III. r. Wéber R.: Goethe Hermann u. Dorothea. Endrei Á.: Német stílusgyakorlatok. Tanár: Babich Pál.

Történelem, hetenkint 3 órában. Az újkor története 1648-tól napjainkig, tekintettel a legújabb kor politikai és társadalmi alakulásaira. Ezenkívül az európai s amerikai államok mai állapotának ismertetése. Kézikönyv: Dr. Szigethy L.: Egyetemes történet III. r. Tanár: Balázs Ádám.

Természettan, hetenkint 4 órában. Erőműtan, hangtan és fénytan. Kézikönyv: Szijjártó Miklós: Kisérleti természettan. Tanár: Pataki Sámuel.

Mennyiségtan, hetenkint 3 órában. A) *Algebra.* A kamatos kamat- és járadékszámítás; a kölcsönök törlesztése, az államkölcsönök. A végtelen geometriai haladvány, kapcsolatban a szakaszos tizedes törtekkel; a végtelen sorokról általában. A másodfokú egyenlet elmélete. A redukálható felsőfokú egyenletek; a reciprok-egyenletek. Két egyenlet közös gyöke. A másodfokú függvény szélső értékei. A complex számok elmélete és a gyök többértékűsége. B) *Geometria.* A stereometria legfontosabb tételei. A geometriai testek tulajdonságai. Felszín- és köbtartalom-számolás. Összefoglaló ismétlésül: a derékszögű és sark-coordinata-rendszer. Két pont távolságának kiszámítása. A háromszög területe. A vonalak egyenletei. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kézikönyv: Dr. Sárkány L.: Algebra, Dr. Sárkány L.: Mértan. (2. kiadás.), Dr. Sárkány L.: Négyszámjegyű Logaritmus Táblák. Tanár: Bukovszky János.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában. *Katonai rendgyakorlatok:* szakasz és kettős rendek alakítása helyben és menetközben, kanyarodás-, arc- és oldalsorba húzódás. *Sorbontás:* négy nyitott sorba, kanyarodással, szögvonúlással, fejlődésekkel és ellenvonúlásokkal. *Szabadgyakorlatok:* 2—8 ütemes egyszerű és összetett szabadgyakorlatok egyoldalú és ellentétes kar- és lábmozgással, botokkal és súlyzókkal, társasgyakorlatok, gúlák. *Futás:* 100 m.-es rövid távfutás rendszeres gyakorlása, törzs- és karmozgás, gátfutás, startolás, kitartó futás 5—10 percig. *Ugrás:* magasba 80 cm.-től fokozatosan, távolugrás és rúdugrás a földről. *Mászás:* egy és páros rúdon, kötélen, függeszkedés *Nyújtó*: (alacsony és magas) térdfellendűlések, átülések, átugrások, forgások, kelep, lendűlések, billenések. *Korlát:* (alacsony és magas) be- és kiugrások, átugrások, ülések és üléscserék, billenések, hengerek. *Ló:* felülések és üléscserék, ívfeszítések, egy és páros lábkörzések, előlengés, csavarfelülések, ollózások, átugrások. *Súlydobás*: $7^1/_4$ kgos golyóval négyzetből. *Játék*: Futó róta. Hosszú méta. Füleslabda. Rugólabda. Tornatanár: Achim Károly.

VIII. OSZTÁLY.

Vallástan, hetenkint 2 órában. Keresztyén hittan és erkölcstan. Kézikönyv: Bancsó Antal: Keresztyén hittan és erkölcstan. (2-ik javított kiadás.) Tanár: Vidovszky Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkint 3 órában. A magyar *nemzeti irodalom* történeti ismertetése *Kisfaludy Károlytól napjainkig*, főtekintettel a magyar nemzeti szellem kiválóbb képviselőire. Az ismertetés mindig a tárgyalt író műveinek bemutatása vagy feleleventése alapján történik. A magyar irodalomnak műfajok szerint való átnézete. Magánolvasmányok; tárgyalás alkalmával a nagyobb műveknek tartalmi ismertetését magánolvasmány alapján a tanulók adták. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Dr. Váczy J.: A magyar nemzeti irodalom története; Dr. Szinnyei J.: Magyar nyelv. Segédkönyvek: Beöthy Zs.: A magyar nemzeti irodalom története (képes díszmunka); Vende E.: Szemléltető képek. Tanár: dr. Lautner János.

Latin nyelv, hetenkint 4 órában. A) *Olvasmányok:* a) Hor. Carm. I. 1, 3, 4, 9, 10, 11, 14, 18, 20, 22, 31, 34, 37; II. 3, 7, 10, 14, 16, 17, 18; III. 1, 2, 9, 13, 23, 30; IV. 3, 7.; Carmen saeculare; Epod. 2, 7, 10; Sat. I. 6, 9; Sat. II. 8; Epist. I. 4, 10, 20; Epist. II. 3. 1—195 és 295—376. b) Tacitus Annal. I.

1—10. fejezet. c) Szemelvények más írók műveiből. B) *Irodalomtörténet:* a tárgyalt írók élete és művei; az irodalomtört. összefoglaló átismétlése. C) *Állam- és magánéleti régiségek.* D) *A nyelvtani ismeretek ébrentartása.* Kéthetenkint írásbeli dolgozat, fölváltva latin és magyar szöveg fordítása. Kézikönyvek: Bartal—Malmosi—Csengeri: Horatii Opera I. et II., Dr. Schmidt A.: Szemelvények Tacitus Annaleseiből, Cserny—Dávid: Latin stílusgyakorlatok III. r., Cserép J.: Római régiségek és irodalomtörténet, Pirchala J.: Latin nyelvtan. Tanár: dr. Rell Lajos.

Görög nyelv, hetenkint 4 órában. A nyelvtan folytonos ismétlése mellett *Homeros Odysseiájá*-ból I. 1—305. VI. 1—331. XI. 1—224. XXII. 1—209. sorának fordítása. A homerosi reáliák. *Platon Kritonja.* Attikai és ión dialektus. A hellén irodalom története. A hellének, főleg Platon filozofiája. Kézikönyvek: Maywald J.: Görög nyelvtan. Kempf J.: Homeros Odysseiája. Dr. Simon J.: Szemelvények Platonból. Tanár: Székely Vilmos.

Görögpótló irodalmi olvasmányok, hetenkint 2 órában. *Olvasmányok:* Platon: Apologia, Kriton. Állam. *Irodalomtörténet:* a görög bölcselet és fejlődése, kivált Sokrates, Platon és Aristoteles. *Művészettörténet:* a görög építészet, szobrászat és festészet történeti ismertetése szemlélés alapján. Kézikönyvek: Alexander B.: Szemelvények Platon és Aristoteles műveiből. Schill S.: Görög irodalomtörténet, görög régiségek és a görög művészet története. Tanár: Majoros József.

Görögpótló rajz, hetenkint 2 órában. A) *Szabadkézi rajz:* Használati tárgyak és állatok rajzolása és festése valóság után. B) *Magyar jellegzetes műalkotások* bemutatása. Tanár: Zvarínyi Lajos.

Német nyelv, hetenkint 3 órában. *A német irodalom fénykora:* Goethe és Schiller élete, irodalmi működése, műveinek jellemzése és tartalmuk német nyelven. *Prózai és költői olvasmányok* fordítása és rövid tartalmuk német nyelven, ezekkel kapcsolatosan német beszédgyakorlatok a nyelv gyakorlati elsajátítása végett. A XIX. századbeli költők közül Heine, Uhland, Lenau és Grillparzer. Összefüggő olvasmány Schillertől „Wilh. Tell", ennek tartalma és jellemzése német nyelven. Ford. az első felvonás egészen, a másodikból az 1. és 2. jelenet. Goethe: Dichtung und Wahrheit c. művéből szemelvények. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Heinrich G.: Német tan- és olvasókönyv. IV. k. Heinrich G.: Wilh. Tell. (5. kiadás.) Goethe: Dichtung u. Wahrheit. Magy.: Tibor Ágost. (Német könyvtár.). Tanár: dr. Lautner János.

Történelem, hetenkint 3 órában. Magyarország története, összefüggésben az egyetemes történelemmel, a legrégibb időktől napjainkig. Hazánk jelen korának politikai, gazdasági s műveltségi állapota, összehasonlításban a külfölddel. Kézikönyv: Dr. Szigethy L.: A magyar nemzet története. Tanár: Laurovics Ferenc.

Természettan, heti 4 órában. Hőtan. Mágnesség. Elektromosság. Kozmografia elemei. Kézikönyv: Szijjártó Miklós. Kisérleti természettan. Tanár: Frank Dezső.

Mennyiségtan, heti 2 órában. A) *Algebra.* A kapcsolástan. A kéttagúak pozitiv egész hatványai és a Newton-féle sor előszámai. Az algebra összefoglaló áttekintése. B) *Geometria.* A gömbháromszögtan sinustétele, cosinustétele és alkalmazása a geografiai helyek távolságának meghatározása. A geometria összefoglaló áttekintése. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kézikönyvek: Dr. Sárkány L.: Algebra. Dr. Sárkány L.: Mértan és dr. Sárkány L.: Négyszámjegyű Logaritmus Táblák. Tanár: Frank Dezső.

Bölcsészeti előtan, hetenkint 3 órában. A) *Lélektan.* Az emberi érzékszervek ismertetése. A megismerés, érzés, akarás jelenségei. A lelki élet betegségei. B) *Logika.* A fogalom, itélet, következtetés, indukció. Meghatározás, felosztás és bizonyítás. Módszerek. A tudományok áttekintése. Kézikönyv: Szitnyai E.: Lélektan és Logika. (6. kiadás.) Tanárok: Jéger József és dr. Rell Lajos.

Testgyakorlás, hetenkint 2 órában, mint a VII. osztályban. Tornatanár: Achim Károly.

Magyar írásbeli dolgozatok az 1912—13. iskolai évben.

V. OSZTÁLY.

Mire valók a növény levelei? A kovács-műhelyben v. Az asztalos-műhelyben v. népszokások. — Életem legérdekesebb eseménye. — A diák téli mulatságai. — Zrínyi Miklós otthonában. — A bizonyítás Kossuth Lajosnak 1848. júl. 11-i beszédében. — A diák vasárnapja. — Egy öreg honvéd sírjánál (beszéd). — Idei olvasmányaim (levél a tanuló barátjához).

VI. OSZTÁLY.

A hasznos olvasás. — Milyen érzelmek jutnak kifejezésre a dalban? — Petőfi élete költészetében? — Karácsonyi örömek. — A kőszén és ipari alkalmazása. — A Szigeti veszedelem hősei. — Rövid párhuzam az éposz és a regény között. — A tragikum lényege (Coriolanus alapján). — Szabadon választott tétel.

VII. OSZTÁLY.

Élvezzünk-e alkoholos italokat? Mátyás király korának irodalmában. — A reformáció kora költészetében. — Mit tartok napjaink legfontosabb eseményének? A költői alakítás módja Zrínyinél és Gyöngyösinél. — A nő a régibb magyar irodalomban. — Mikes Törökországi Levelei. — A magyar pusztai élet a XVIII. század végén (Gvadányi Fal. Nót. alapján). — Idei olvasmányaim közűl mely ragadta meg legjobban figyelmemet?

VIII. OSZTÁLY.

A széppprózai elbeszélés régibb irodalmunkban. — A kor Fáy meséiben. — A klasszikai éposz fejlődése irodalmunkban. — A háboru és a kultura. — Szabadon választott tétel. — A Toldi-trilógia. — A magyar mondaköltészet ismertetése. — Bajza kritikai munkássága.

b) Rendkívüli tárgyak.

1. **Egészségtan.** Kötelező rendkívüli tárgy a VII—VIII-ik osztály tanulói számára, heti 1—1 órában.

Betegség és egészség fogalma. Orvoslás. Betegápolás. A fertőző betegségek mibenléte, természete, terjedési módjai, különös tekintettel az óvintézkedésekre. A fertőző betegségek részletes tárgyalása. Járványok (kolera, pestis) és tájbetegségek. Fertőtlenítés és köztisztaság. Az élet véletlen veszedelme és az élet mentése. Rögtön támadó veszedelmek: sérülések, önkéntes vérzések, eszméletveszítés, fulladás. Mérgezések (maró savak, lúgók és sók, foszfor, ólom, réz, borszesz, kéksav, mérges növények és gombák). Nemi betegségek mibenléte, terjedési módjai és óvintézkedések: gonorrhoea, syphilis (szerzett és öröklött). Tankönyv: Fodor József egészségtana Gerlóczy Zsigmond dr. átdolgozásában. IV. kiadás. Előadó: Dr. Badics József egészségtantanár.

2. **Ének.** I. osztály. Hetenkint 1 órában. A hangról általában, hét törzshang, hangjegyek alakja, vonalrendszer. G kulcs. Ütem. Egész, fél, negyed, nyolcad, tizenhatod, harmincketted hangjegyek és megfelelő szűnjelek ismertetése és írása. Hangtávolság, hangköz. Kötő ív, pont a hangjegy után. Ütemezés. Hangeltalálási gyakorlatok egy nyolcad közben. A „c" kemény hangsor. Crescendo, decrescendo. Megfelelő dalocskák.

Az evangelikus tanulók I—IV. osztályai egy csoportban hetenkint 1 órában a békéscsabai énekeskönyv 127 dallamát tanulták.

A „*Daloskör*", mely 98 II—VIII. oszt. tanulóból vegyeskarrá alakult, hetenkint 3 órában a következő karokat tanulta és az ünnepélyeken, hangversenyen előadta: Hymnus, Szózat, Jó voltodért Uram, Jövel szent lélek, Jelige, Járjatok be, Éji ima, Eltűnt az alkony, Szent az érzet.

Megjegyzendő, hogy intézetünkben az ének tanulása minden I. oszt. tanulóra s az egyházi ének tanulása minden ág. hitv. ev. tanulóra kötelező. Galli János ének-tanító.

3. **Szabadkézi rajz,** heti 2 órában. A kezdők lapminták után stilizált leveleket, diszítményeket, később tájképeket, virágokat, állatokat; — a haladók természet után mértani testeket, használati tárgyakat rajzoltak. — Egyesek festőlapok és természet után festettek virágokat, használati tárgyakat és tájképeket.

Május hó 25., 26. és 27-én *rajzkiállítást* rendeztünk. — A rajzterem falain tanmenet szerint voltak rendezve a rajzok, festmények, míg a magánszorgalomból aquarell- és olajjal festett képeket a rajzteremben felállitott két deszkafalon helyeztük el. A kiállítást a közönség szivesen látogatta. — Igen sok tanuló ezidén kiváló szorgalommal dolgozott, s igen szép eredményt ért el. Ezek jutalmazására, illetőleg a további kitartó szorgalom ösztönzésére azonban csak egy 10 koronás ösztöndíjjal rendelkezünk. Hogy több tanuló részesüljön némi jutalomban, 10—20 filléres belépődíjakat szedtünk a rajzkiállítást látogató közönségtől. A belépődíjakból és felülfizetésekből befolyt 107 92 korona, kiadás (meghivó, stb.) volt 27·92 korona s így ösztöndíjazásra maradt 80 korona. A mult tanévben tartott maturabál jövedelméből szintén erre e célra kaptunk 30 koronát. Ezen 110 koronát a következőképen osztottuk ki: VIII. osztályból kapott Kvasz György 10 K, VII. osztályból Papp József 10 K, Ternyey Géza 5 K, Magyar László 5 K, Klein Géza 5 K, VI. osztályból Nagy Béla 10 K, Maczák András 10 K, V. osztályból Áchim Mihály 10 K, IV. osztályból Mazán László 5 K, III. osz-

tályból Bukovics Vilmos 10 K, Hajdú László 10 K, Zvarínyi Miklós 10 K, Perneczky Géza 5 K, II. osztályból Mészáros János 5 koronát. A Haan Antal-féle 10 koronás díjat Hegedüs Károly VIII. o. tanuló kapta.*)

Beiratkozott az I. osztályból 11, II. 13, III. 16, IV. 12, V. 3, VI. 7, VII. 1, VIII. 3, összesen 66.

Tandíj egész évre 10 korona. Tanár: Zvarínyi Lajos.

4. **Gyorsírás,** hetenkint 1 órában. A levelező gyorsírás a Gabelsberger-Markovits rendszer szerint. Beiratkozott a III. osztályból 15, a VI.-ból 6, összesen 21 tanuló. Tandíj: egész évre 8 K. Tankönyv: Bódogh J.: A magyar gyorsírás kimerítő tankönyve. I. r. Tanár: Mockovcsák János.

A f. isk. évben létesült Gyorsírókörről külön fejezet szól. Az alapszabályokat a Függelék közli.

---

*) **Jegyzet.** Ösztöndíjat olyanok is kaptak, kik nem jártak a rendkívüli rajzórákra, de magánszorgalomból otthon dolgoztak s a görögpótlórajzban kiváló eredményt tanusítottak.

VI.

Tornaügyek.

A testgyakorlás alól fel volt mentve iskolaorvosi bizonyítvány alapján főhatósági engedéllyel az I.-ben 2, a III.-ban 1, a IV-ben 3, a VII.-ben 1, összesen 7 tanuló (2·3%), akik azonban a tornaórákon tartoztak megjelenni s az iskolaorvostól külön előírt gyakorlatokban részt venni. Kötelező játékórái voltak az I—II. osztálynak csütörtökön, a III—IV. osztálynak kedden, az V—VIII. osztálynak hétfőn délután az őszi két s a tavaszi három hónapban. Külön játéktere az iskolának nem lévén, a játékokat és atletikai gyakorlatokat a vásártér egyik elkerített helyén kultiváltuk, mely közelségénél és sima, fűves talajánál fogva elég alkalmas helynek bizonyult. A céllövési tanfolyamot és katonai kiképzést a folyó tanévben a tanári kar a főgimn. bizottság jóváhagyásával beszüntette.

Tornakör.

A főgimnáziumi Tornakör 1912 november hó 18-án alakúlt meg s ez iskolai évben elérte 12 éves fennállását. Tisztikarát a tanári kartól kiküldött tanár elnökön kívül a következőleg választotta meg. Alelnök: Sándor Lajos VIII. Titkár: Tóth Tibor VIII. Pénztáros: Járosi Pál VII. Előtornázók: Flamm Jenő, Torkos Béla VIII. Franciszci Lajos, Szabó István VII. Zászlótartó: Szimonidesz Gusztáv VII. Választmányi tagok: Bányai Zoltán, Réthy Károly VIII., Barát Pál, Kovács Gyula VII., Aradi Elek, Baros Lajos, Vámos Sándor VI., Filipinyi Lajos, Pataj András, Simon Andor V.

A téli hónapokban a főgimn. tornatermében tartotta a kör gyakorló óráit hétfőn és csütörtökön délután, melyeket a tagok szorgalmasan és nagy kedvvel látogattak. Az őszi és tavaszi évadban a játszótéren az athletika különféle nemeiben gyakorolták magukat a tagok rendszeres és mértékletes tréninggel, az iskolaorvos

felügyelete s a tornatanár folytonos, személyes vezetése mellett. Ez iskolai évben kezdtük először intenzivebben gyakorolni a rugólabda játékot, amelyben a tagok már ezideig is szép eredményeket értek el. A főgimn. Tornaköre kiírta az iskolai football bajnokságot, amelyben körmérkőzéssel a felső négy osztály egy-egy válogatott csapata vett részt. Győztes ez első alkalommal a VII. osztály csapata volt 6 ponttal, második az V. osztály 4 ponttal, harmadik a VI. osztály 2 ponttal, negyedik a VIII. osztály 0 ponttal.

Február 9-én délután 4 órakor tartotta a Tornakör szokásos félévi dísztornáját a tornateremben a közönség igen nagy érdeklődése mellett a következő programmal:

1. Felvonulás és szabadgyakorlatok zenére.
2. Kötélmászás és függeszkedés-verseny.
3. Buzogánygyakorlatok zenére.
4. Nyujtótornázás.
5. Svédszabadgyakorlatok zenére.
6. Korláttornázás.
7. Támfa-, szabad-, fabot-, buzogánygyakorlatok zenére.
8. Társas szabadgyakorlatok.
9. Díjosztás, elvonulás.

A gyakorlatokat Vidovszky László III. oszt. tanuló kísérte zongorán.

Kötélmászó versenyben az V.-ben első volt: Linder Pál, a második: Simon Andor.

A VI. osztályban első: Schmidt Elek, második: Maczák András.

Függeszkedés versenyben a VII.-ben első volt: Zupkó Elemér, a második: Járosi Pál.

A VIII. osztályban első: Torkos Béla, a második: Tamássy Emil.

A *nyujtó és korlát* csapattornázásban részt vettek: Bányai Zoltán, Flamm Jenő, Kliment György, Torkos Béla VIII., Franciszci Lajos, Szabó István, Zupkó Elemér VII oszt. tanulók.

A zenés szabadgyakorlatokban 20-as csapatok vettek részt, melyeknek precíz, összevágó munkáját, valamint a szertornázók szép gyakorlatait a nagyközönség szűnni nem akaró lelkes tapsai honorálták.

A dísztorna befejeztével Bukovszky János igazgató mondott tartalmas, szép beszédet, kiemelvén a testi kultúra szükségességét és fontosságát, megemlítvén, hogy a mulasztások ez évben való feltünő csökkenése, tehát az egészségi állapotok meglepő javulása a tanuló ifjúság között nem tudható be másnak, mint annak, hogy

az ifjúság a játékokat, az athletikát, szóval a szabad levegőn való mozgást intenzívebben gyakorolta. Buzdította végül a tanulókat a szorgalmas, kitartó munkára s kiosztotta a győzteseknek díjaikat, az iskola ezüst- és bronzérmeit.

Junius 1-én, vasárnap délután Békésen voltunk tornaversenyen, amelyen még a gyulai róm. kath. és a nagyszalontai áll. főgimn. vettek részt. Iskolánk 36 tagú csapatát Békéscsabáról óriási érdeklődő közönség kisérte át külön motorvonattal. A versenyek nagy érdeklődés mellett, elég jó időben folytak le, részünkről a következő eredménnyel.

80 m. síkfutásban első volt az V.-ben Simon Andor.

100 m. síkfutásban a VI.-ban második Wilhelm Ferenc.

120 m. síkfutásban a VII.-ben első volt Járosi Pál.

Magasugrásban első volt Torkos Béla VIII. (160 cm.), harmadik Barát Pál VII. (150 cm.)

Távolugrásban az V.-ben harmadik volt Simon Andor (480 cm.)

Szertornaversenyben a Torkos Béla VIII, Franciszci Lajos, Szabó István, Zupkó Elemér VII. oszt. tanulókból álló csapat a második helyre került.

Füleslabdaversenyben, mely a két iskola között évenként eldöntendő ezüst serlegért folyik, ez évben a békési főgimn. csapata győzött, amely 2 : 1 arányban győzte le csapatunkat s így az 1906-ban alapított ezüst serleg örökös vándordíj ez alkalommal először került birtokukba.

A Tornakör pénztári állapota a következő:

folyó tanévi összes bevétel :	402·20 K
folyó tanévi összes kiadás :	198·59 K
maradvány :	203·61 K

Achim Károly
a Tornakör elnöke.

VII.

A tanulók névsora.

(Név, vallás, születés éve és helye.)

I. OSZTÁLY.

Ardeleán János g. k., 1901., Less, Bihar vm.
Achim László ág. h. ev., 1902., Békéscsaba.
Botyánszki Pál ág. h. ev., 1902., Békéscsaba.
Brhlik György ism., ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.
5 Buder László r. k., 1902, Brád, Hunyad vm.
Deutsch Sámuel izr., 1902., Ujkigyós, Békés vm.
Farkas Antal r. k., 1901., Magyarbánhegyes, Csanád vm.
Fekete János r. k., 1902., Békéscsaba.
Fischer Miklós izr., 1902., Békéscsaba.
10 Gubicza Gyula ism., r. k., 1901., Gyula, Békés vm.
Halász Hugó izr., 1902., Gyoma, Békés vm., *kimaradt.*
Hirschmann Tibor izr., 1902., Békéscsaba.
Horváth Géza ref., 1901., Szeghalom, Békés vm.
Jadrony Mátyás r. k., 1901., Tyapesó, Árva vm.
15 Kaczkó János ág. h. ev., 1902. Békéscsaba.
Knyihár János ág. h. ev., 1902., Ottlaka, Arad vm.
Kohn Ferenc izr., 1901., Körösladány, Békés vm.
Kovács F. György ism., ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.
Kovács József r. k., 1902., Endrőd, Békés vm.
20 Kovács Mátyás r. k., 1902., Endrőd, Békés vm.
Köhler József ism., ág. h. ev., 1900., Szepesremete, Szepes vm.

Rövidítések: ág. h. ev. = ágostai hitvallású evangélikus, ref. = református, r. k. = római katholikus, g. kath. = görög katholikus, g. k. = görög keleti, izr. = izraelita, ism. = ismétlő.

Lászik Mihály ág. h. ev., 1900., Tenkegörbed, Bihar vm.
Liffa László ág. h. ev., 1903., Szemlak, Arad vm.
Lipták G. Pál ism., ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.
25 Lőwy Sándor izr., 1901., Wien.
Marcsek Jenő ág. h. ev., 1902., Doboz, Békés vm.
Marhás Ferenc ism., ref., 1900., Vésztő, Békés vm.
Müller Jenő ág. h. ev., 1901., Budapest.
Nagy Antal izr., 1902., Szeghalom, Békés vm.
30 Nemann Géza ág. h. ev., 1901., Kisbánya, Hont vm.
Nyámcz Dénes g. k., 1901., Székudvar, Arad vm.
Pepa Péter g. k., 1901., Keszincz, Temes vm.
Péchy Tibor ág. h. ev., 1901., Csökmő, Bihar vm.
Piros György r. k., 1897., Kunágota, Csanád vm.
35 Pongrácz Dezső ág. h. ev., 1902., Nagybánhegyes, Csanád vm.
Richweis József ism., r. k., 1901., Mezőhegyes, Csanád vm.
Sarkadi Elek izr., 1902., Elek, Arad vm.
Szák György ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.
Szeberényi Andor ág. h. ev., 1902., Békéscsaba.
40 Szellner Mihály r. k., 1902., Békéscsaba.
Szerető János ref., 1901., Gyoma, Békés vm.
Szilberreisz József r. k., 1901., Almáskamarás, Arad vm.
Szűsz István r. k., 1902., Berettyóujfalu, Bihar vm.
Tabajdi József ref., 1901., Nagyzerénd, Arad vm.
45 Tevan László izr., 1902., Békéscsaba.
Thury Zoltán r. k., 1902., Békéscsaba.
Vas László izr., 1903., Békéscsaba.
Weisz István izr., 1902., Pankota, Arad vm.
Wejsicky János ism., 1901., Doboz, Békés vm.
50 Zahorán Pál r. k., 1903., Zalaszentgrót, Zala vm.
Zsibrita János ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.

Magántanulók:

Balogh László izr., 1903, Varsánypuszta, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
Fischer Dezső izr., 1902., Békéscsaba.

II. OSZTÁLY.

Alt Sándor r. k., 1900., Endrőd, Békés vm.
Antovszky Pál ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.
Ádám Gusztáv ág. h. ev., 1900., Békéscsaba, *vizsgálatot nem tett.*
Bakai Sándor ág. h. ev., 1900., Ottlaka, Arad vm.
5 Bazsó Imre r. k., 1900., Mezőkovácsháza, Csanád vm.
Berkovics György izr., 1901., Dévaványa, Jász-Nagykun-Szolnok vm.
Blau Vilmos izr., 1901., Békéscsaba.
Borbély Dénes r. k., 1901., Kétegyháza, Békés vm.
Brüll Ferenc izr., 1901., Ujkigyós, Békés vm.
10 Csatlós József r. k., 1901., Ujkigyós, Békés vm.
Dispiter Pál ág. h. ev., 1899., Kondoros, Békés vm.
Dobra László ref., 1901., Sarkad, Bihar vm.
Engel Miklós izr., 1901., Békéscsaba.
Frischer Lajos izr., 1901., Vésztő, Békés vm.
15 Godán Tibor ref., 1900., Doboz, Békés vm.
Juhász Károly r. k., 1901., Dombiratos, Csanád vm.
Kelemen Géza izr., 1901., Szeghalom, Békés vm.
Kitka György ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.
Kohn László izr., 1901., Békéscsaba.
20 Lepény András ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.
Macák Pál ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.
Maczák András ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
Marsieu György g. k., 1899., Székudvar, Arad vm.
Mészáros János ref., 1900., Szeghalom, Békés vm.
25 Moga Aurél g. k., 1900., Csigér-Gyarmat, Arad vm.
Nagy Bálint ref., 1899., Körösladány, Békés vm.
Otáva János g. k., 1899., Székudvar, Arad vm.
Paróczai Ferenc r. k., 1900., Békéscsaba.
Pataky Bertalan r. k., 1901., Nagysurány, Nyitra vm.
30 Pollák Imre izr., 1901., Csanádapácza, Csanád vm.
Pusztai Károly ág. h. ev., 1898., Ujvarsánd, Arad vm.
Radó László izr., 1901., Páczin, Zemplén vm.
Reichmann József izr., 1900., Magyarbánhegyes, Csanád vm.
Richweisz József r. k., 1899., Végegyháza, Csanád vm.
35 Sailer Endre ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.
Schröder Attila r. k., 1901., Budapest.
Schvartz Sándor izr., 1901., Békéscsaba.

Schvézner József r. k., 1898., Arad, Arad vm.
Steiner Károly izr., 1901., Békéscsaba, *vizsgálatot nem tett.*
40 Stern Dezső izr., 1901., Békéscsaba.
Süle Ferenc ág. h. ev., 1899., Orosháza, Békés vm.
Szondi László ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.
Tajthy Ferenc r. k., 1900., Jászkarajenő, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
Tamássy Károly r. k., 1900., Ujkigyós, Békés vm.
45 Tóth Lajos ref., 1901., Békéscsaba.
Tóth László r. k., 1899., Magyarbánhegyes, Csanád vm.
Varga K. Lajos ág. h. ev., 1900., Rimaszombat, Gömör vm.
Wallner János ág. h. ev., 1899., Mezőberény, Békés vm.
Walthier József r. k., 1900., Elek, Arad vm.

Magántanulók:

50 Beliczey Miklós r. k., 1901., Gerendás-puszta, Békés vm.
Bukta Imre r. k., 1901., Ókigyós, Békés vm.
Kovács Erzsébet r. k., 1896., Csanádapácza, Csanád vm.

III. OSZTÁLY.

Achim József ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.
Bella Gyula ág. h. ev., 1901., Szentpéter, Liptó vm.
Beöthy Tibor r. k., 1901., Bályok, Bihar vm.
Berkovics Miklós izr., 1900., Dévaványa, Jász-Nagykun-Szolnok vm.
5 Bukovics Vilmos r. k., 1898., Czegléd, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
Csanádi János r. k., 1900., Békéscsaba.
Csöndes János r. k., 1900., Brünn, Morvaország.
Deák János r. k., 1900., Budapest.
Dengjel Ede ág. h. ev., 1900., Petrozsény, Hunyad vm.
10 Faragó Sándor izr., 1901., Békéscsaba.
Fábján Ferenc ág. h. ev., 1899., Békés, Békés vm.
Fekete Sándor ism., r. k., 1899., Békéscsaba.
Ferenczi Jenő r. k., 1900., Makó, Csanád vm.
Fischer László izr., 1900., Békéscsaba.
15 Galli Imre ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
Hajdu László ref., 1898., Szeghalom, Békés vm.
Hanzeli Ferenc r. k., 1900., Mezőberény, Békés vm.
Hirschmann Pál izr., 1900., Békéscsaba-Erzsébethely.
Horváth Gyula ref., 1899., Szeghalom, Békés vm.
20 Jelsicz József r. k., 1898., Pusztacseltic, Trencsén vm.
Juhász Gábor r. k., 1898., Dombiratos, Csanád vm.
Juhász István r. k., 1899., Dombiratos, Csanád vm.
Karlecsik János ág. h. ev., 1898., Antalfalva, Torontál vm.
Kirilla Traján g. k., 1899., Székudvar, Arad vm.
25 Kis M. Ferenc ref., 1897., Szeghalom, Békés vm.
Kiss G. Károly ref., 1898., Vésztő, Békés vm.
Koos Mihály ism., g. k., 1898., Kávásd, Bihar vm., *kimaradt.*
Lepény Pál ág. h. ev., 1901., Békéscsaba.
Lipták Pál ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
30 Markovics Fülöp izr., 1898., Békéscsaba.
Máthé József r. k., 1900., Oraviczabánya, Krassó-Szörény vm.
Neumann Andor izr., 1899., Békéscsaba.
Neumann Elek izr., 1900., Békéscsaba.
Oláh Zsigmond ref., 1897., Vésztő, Békés vm.
35 Olenyik Géza r. k., 1898., Gyoma, Békés vm.
Perneczki Géza r. k., 1899., Doboz, Békés vm.
Pongrácz Géza ism., ág. h. ev., 1899., Nagybánhegyes, Csanád vm.

Preisinger Andor r. k., 1900., Nagyszeben, Szeben vm.
Rapos János ág. h. ev., 1900., Antalfalva, Torontál vm.
40 Roxin János g. k., 1899., Tamásda, Bihar vm., *kimaradt.*
Schwarcz László izr., 1900., Békéscsaba.
Singer Miklós izr., 1900., Békéscsaba.
Thury Lajos r. k., 1899., Békéscsaba.
Tóth Dezső r. k., 1899., Kiskunfélegyháza, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., *kimaradt.*
45 Uhrin Pál ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.
Vadászi Béla ref., 1900., Árpádhalma, Csongrád vm.
Varga Géza izr., 1900., Békéscsaba.
Varga Zsigmond ref, 1899., Vésztő, Békés vm.
Vidovszky László ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.
50 Winkler Sándor r. k., 1899., Nagykőrös, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
Zvarínyi Miklós ág. h. ev., 1900., Békéscsaba.

Magántanuló:

Beliczey János r. k, 1899., Békéscsaba.

IV. OSZTÁLY.

Adler Imre izr., 1899., Békéscsaba.
Ambrus Ferenc ref., 1895, Szeghalom, Békés vm.
Achim L. András ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
M. Balogh Ferenc ref., 1899., Békéscsaba.
5 Bencze László ref., 1898., Szeghalom, Békés vm.
Benjamin Márton izr., 1898., Békéscsaba, *vizsgálatot nem tett.*
Branyiczky Dezső r. k., 1897., Végegyháza, Csanád vm.
Csath Béla ref., 1898., Kunágota, Csanád vm.
Csörföly Mihály ág. h. ev., 1898., Medgyesegyháza, Arad vm.
10 Danielisz János ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
Eczedi János ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
Fejér György ref., 1898., Füzesgyarmat, Békés vm.
Filipinyi Pál ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
Flamm István izr., 1899., Tiszacsöge, Hajdu vm.
15 Fodor László izr., 1899., Vésztő, Békés vm.
Francziszczi Dániel ág. h. ev., 1898., Békéscsaba.
Gábor József izr., 1898., Kétegyháza, Békés vm.
Husszerl István izr., 1899., Szarvas, Békés vm.
Juhász Imre ref., 1898., Komádi, Bihar vm.
20 Kádár László izr., 1899., Békéscsaba.
Kiss László r. k., 1899., Gyula, Békés vm.
Kolozsi Endre ref., 1899., Mezőberény, Békés vm.
Laczó András ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
Lischka Frigyes r. k., 1899., Nagybecskerek, Torontál vm.
25 Mazán László ág. h. ev., 1899., Békéscsaba.
Mladin Péter g. k., 1896., Kurtakér, Arad vm.
Orbán János ág. h. ev., 1896., Tótkomlós, Békés vm.
Pap Pál g. k., 1897., Tagadómedgyes, Bihar vm.
Pártos József izr., 1899., Békéscsaba.
30 Petrás József ág. h. ev., 1897., Nagylajosfalva, Torontál vm.
Polgár Ignác izr., 1899., Temesvár, Temes vm.
Pozsonyi József r. k., 1899., Éradony, Bihar vm.
Reichmann Ferenc izr., 1899., Magyarbánhegyes, Csanád vm.
Reisz Gábor izr., 1899., Békéscsaba.
35 Roxin Sándor g. k., 1897., Méhkerék, Bihar vm.
Steiner Endre izr., 1899., Sarkad, Bihar vm.
Trnovszky Jenő ág. h. ev., 1898., Tótkomlós, Békés vm.
Varga Béla ág. h. ev., 1898., Orosháza, Békés vm.

Vágó Imre izr., 1899., Békéscsaba.
40 Vigyázó László izr., 1899., Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok vm.
Weisz Lajos izr., 1899., Békéscsaba.
Wilim Gábor ág. h. ev., 1898., Békéscsaba.
Zsilák János ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.

Magántanulók:

Faludy Károly r. k., 1898., Csanádapácza, Csanád vm.
45 Kalmár Rózsi izr., 1898., Nagyvárad, Bihar vm.
Tóth István ism., r. k., 1897., Endrőd, Békés vm.

V. OSZTÁLY.

Achim Mihály ág. h. ev., 1898., Békéscsaba.
Bielik Sándor ág. h. ev., 1897., Dobozmegyer, Békés vm.
Buptye János g. k., 1896., Moroda, Arad vm.
Csicsely K. György ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
5 Dispiter János ág. h. ev., 1897., Kondoros, Békés vm.
Filipinyi Lajos ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
Gajdács Mihály ág. h. ev., 1898., Békéscsaba.
Gremsperger Pál r. k., 1898., Csorvás, Békés vm.
Gurka László r. k., 1897., Tenke, Bihar vm.
10 Juhász Lajos r. k., 1898., Békéscsaba.
Kirschbaum Jenő izr., 1898., Békéscsaba.
Linder Pál ág. h. ev., 1897., Nagybánhegyes, Csanád vm.
Lőrinczy-Stacho Loránd r. k., 1899., Csákova, Temes vm.
Maros Dezső ág. h. ev., 1897., Nagybecskerek, Torontál vm.
15 Mittl Jenő r. k., 1897., Lapincs-Ujtelep, Vas vm.
Molnár Béla izr., 1898., Gyoma, Békés vm.
Nemann Gyula ág. h. ev., 1898., Jakabfalva, Zólyom vm.
Ozsgyán Béla ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
Pataj András ág. h. ev., 1898., Békéscsaba.
20 Pfeiffer István ág. h. ev., 1898., Békés, Békés vm.
Pólya Ferenc ág. h. ev., 1898., Békéscsaba.
Rauch Lajos r. k., 1896., Szeged, Csongrád vm.
Rovács Andor ref., 1897., Kötegyán, Bihar vm.
Simon Andor r. k., 1895., Kalocsa, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
25 Szeberényi Lajos ág. h. ev., 1898., Békéscsaba.
Tóth István r. k., 1896., Csorvás, Békés vm.

Magántanulók:

Deutsch Ilona izr., 1897., Szeghalom, Békés vm.
Lampel Jolán izr., 1898., Sámson, Békés vm.
Loyko Erzsébet ág. h. ev., 1898., Kula, Bács-Bodrog vm.

VI. OSZTÁLY.

Áchim András ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
Aradi Elek ref., 1896., Körösnagyharsány, Bihar vm.
Baross Lajos r. k., 1898., Bánkút, Arad vm.
Deutsch László izr., 1897., Békéscsaba.
5 Farkas József r. k., 1895., Magyarbánhegyes, Csanád vm.
Fábry Károly ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
Friedmann László izr., 1897., Sarkad, Bihar vm.
Harsányi György ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
Háber József izr., 1897., Szapáryliget, Arad vm.
10 Hrabovszky Mihály ág. h. ev., 1895., Békéscsaba.
Kalmár Miklós izr., 1897., Nagyvárad, Bihar vm.
Korcsok Béla r. k., 1896., Békéscsaba.
Kurilla Mihály r. k., 1895., Békéscsaba.
Kvasz Béla ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
15 Liffa Endre ág. h. ev., 1896., Szemlak, Arad vm.
Maczák András ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
Machács Lajos ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
Nagy Béla r. k., 1897., Bormász, Moson vm.
Nagy László izr., 1897., Berettyóujfalu, Bihar vm., *meghalt.*
20 Ortutay János g. kath., 1895., Hegygombás, Ung vm., *vizsgálatot nem tett.*
Ostyáni Ferenc r. k., 1894., Budapest, *vizsgálatot nem tett.*
Pozsonyi Ferenc r. k., 1897., Mohács, Baranya vm.
Propper István r. k., 1897., Békéscsaba.
Réthy István ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
25. Sáfár Pál ref., 1896., Vésztő, Békés vm.
Schmidt Elek r. k., 1895., Gyula, Békés vm.
Br. Solymosy Árpád ág. h. ev., 1896., Apatelek, Arad vm.
Székely Gyula r. k., 1897., Konca, Alsófehér vm.
Vámos Sándor ref., 1895., Köröstarcsa, Békés vm.
30 Wilhelm Ferenc r. k., 1897., Békéscsaba.

Magántanulók:

Áchim L. Mária ág. h. ev., 1897., Békéscsaba.
Kertész József ism., ág. h. ev., 1894., Békéscsaba.
Mazán Margit ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
Nagy Margit r. k., 1896., Békéscsaba.
35 Popper Helén izr., 1895., Békéscsaba.

VII. OSZTÁLY.

Áron Géza ism.. r. k., 1894., Rézbánya, Bihar vm.
Baráth Pál r. k., 1896., Gyula, Békés vm.
Francziszczi Lajos ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
Galli László ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
5 Göllner Frigyes r. k., 1897., Nagyvárad, Bihar vm.
Járosi Pál ág. h. ev., 1893., Felső-Aradi, Torontál vm.
Jeszenszky Pál ág. h. ev., 1896., Mezőberény, Békés vm.
Kálmán Henrik izr., 1896., Békéscsaba.
Klein Géza ág. h. ev., 1896., Mezőkovácsháza, Csanád vm.
10 Kolényi Mladen g. k. ism., 1893., Felső-Aradi, Torontál vm.
Kovács Gyula ág. h. ev., 1895. Békéscsaba.
Laciak Mihály ág. h. ev., 1894., Zsibritó, Hont vm., *eltanácsoltatott.*
Maczák Ádám ág. h. ev., 1895., Békéscsaba.
Magyar László ref., 1896., Szentes, Csongrád vm.
15 Novák József r. k., 1897., Budapest.
Orbán Emil ref., 1896., Békés, Békés vm.
Pap József ref., 1895., Mezőberény, Békés vm.
Pepa Mózes g. k., 1896., Hodony, Temes vm.
Péterfi Sándor izr., 1896., Békéscsaba.
20 Rapos Mihály ág. h. ev., 1896., Antalfalva, Torontál vm.
Szabó István r. k., 1896., Endrőd, Békés vm.
Szeberényi János ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
Szeberényi Zoltán ág. h. ev., 1895., Fóth, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
Szende Pál ág. h. ev., 1895., Szinobánya, Nógrád vm.
25 Szilágyi Béla ref., 1895., Gyula, Békés vm.
Szimonidesz Gusztáv ism., 1892., Sofronya, Arad vm.
Ternyey Géza r. k., 1895., Nagykároly, Szatmár vm.
Varga Gyula ág. h. ev., 1895., Orosháza, Békés vm.
Viday Ferenc r. k., 1895., Borosjenő, Arad vm.
30 Wagner Béla r. k., 1897., Puszta-Eperjes, Békés vm.
Wagner Dániel ág. h. ev., 1897., Tápiószele, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
Wilim Tibor ág. h. ev., 1896., Békéscsaba.
Zupkó Elemér r. k., 1897., Losoncz, Nógrád vm.

Magántanulók:

Ferenczi Margit izr., 1896., Udvard, Komárom vm.
35 Krammer Gabriella r. k., 1896., Békéscsaba.
Máté Imre r. k., 1894., Nagyvárad, Bihar vm.
Rosenvasser Sarolta izr., 1892., Kunágota, Csanád vm.
Tóth Mátyás r. k., 1895., Endrőd, Békés vm.

VIII. OSZTÁLY.

Bányai Zoltán ref., 1896., Kovászi, Arad vm.
Böhm Pál izr., 1895., Brád, Hunyad vm.
Braun András ág. h. ev., 1893., Mezőberény, Békés vm.
Flamm Jenő izr., 1896., Tiszacsege, Hajdú vm.
5 Gruber József izr., 1895., Békéscsaba.
Hegedüs Károly ág. h. ev., 1895., Mezőberény, Békés vm.
Kaczkó György ág. h. ev., 1894., Békéscsaba.
Kis M. János ref., 1892., Szeghalom, Békés vm.
Klein Ferenc izr., 1895., Békéscsaba.
10 Kliment Z. György, ág. h. ev., 1895., Békéscsaba.
Kvasz György ág. h. ev., 1895., Békéscsaba.
Markely Károly ág. h. ev., 1895., Nagyvárad, Bihar vm.
Maros Jenő ág. h. ev., 1894., Nagybecskerek, Torontál vm.
Petz Gyula ág. h. ev., 1894., Apostag, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.
15 Réthy Károly ág. h. ev., 1895., Békéscsaba.
Sailer Ferenc ág. h. ev., 1895., Békéscsaba.
Sándor Lajos ref., 1895., Nagyzerénd, Arad vm.
Scheer László izr., 1895., Borosjenő, Arad vm.
Szamek Lajos izr., 1895., Békéscsaba.
20 Székely Elek r. k., 1895., Alvincz, Alsó-Fehér vm.
Szmuk Antal izr., 1896., Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok vm., *kimaradt.*
Tamássy Emil r. k., 1894., Ujkigyós, Békés vm.
Torkos Béla ág. h. ev., 1895., Nagyszénás, Békés vm.
Tóth Libor r. k., 1893., Endrőd, Békés vm.

Magántanulók:

25 Nagy Lajos ref., 1895., Vértes, Bihar vm.
Tottál Iván r. k., 1893., Füzesgyarmat, Békés vm.

B) Statisztikai adatok.

A tanulók statisztikája	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I—VIII összes.
	osztályban								
I. *Nyilv. tanuló felvétetett:*	52	49	51	43	26	30	33	24	308
Magántanuló lett	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Nyilv. tanuló kimaradt	1	—	3	—	1	—	1	1	7
„ „ meghalt	—	—	—	—	—	1	—	—	1
„ „ vizsgálatot tett	50	47	48	42	25	27	32	23	294
„ „ vizsgálatot nem tett	—	2	—	1	—	2	—	—	5
II. *Magántanuló fiu felvétetett:*	1	2	1	2	—	1	2	2	11
„ fiu vizsgálatot tett	2	2	1	2	—	1	2	2	12
„ leány felvétetett	—	1	—	1	3	4	3	—	12
„ „ vizsgálatot tett	—	1	—	1	3	4	3	—	12
Felv. nyilv. és magántanuló	53	52	52	46	29	35	38	26	331
Vizsgálatot tett ny. és magánt.	52	50	49	45	28	32	37	25	318
III. *A felvett nyilvános tanulók között volt:*									
Könnyű nem fertőző megbeteged.	74	88	40	88	32	88	62	37	509
Súlyos „ „ „	3	7	5	2	4	2	—	3	26
Fertőző vagy járványos „	—	1	—	1	—	—	—	—	2
Igazgatói megrovás	—	—	—	—	—	—	3	—	3
Tanárkari megrovás	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Eltanácsolás	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Kizárás	—	—	—	—	—	—	—	—	—

A tanulók statisztikája	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I—VIII összes.
	osztályban								
IV. *A nyilvános és magántanulók dec. 31-én:*	52	51	49	45	29	35	38	26	325
Ezek között betöltötte 9. évét	4	—	—	—	—	—	—	—	4
10. „	22	—	—	—	—	—	—	—	22
11. „	21	23	4	—	—	—	—	—	48
12. „	4	17	21	—	—	—	—	—	42
13. „	—	10	14	24	1	—	—	—	49
14. „	—	1	8	11	13	1	—	—	34
15. „	1	—	2	6	10	15	4	—	38
16. „	—	—	—	4	5	10	16	3	38
17. „	—	—	—	—	—	7	10	15	32
18. „	—	—	—	—	—	2	4	4	10
19. „	—	—	—	—	—	—	2	3	5
20. „	—	—	—	—	—	—	2	1	3
21. „									
22. „									
23. „									
V. *A vizsgálatot tett nyilv. és magántanulók megoszlása szülőik (gyámjaik) állandó lakóhelye szerint:*									
Magyarországi illetős. magy. honos	52	50	49	45	28	32	37	25	318
Külföldi honos	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Helyben lakott	25	23	27	25	17	17	16	11	161
A megyében lakott	12	14	11	8	6	5	10	7	73
A magyar anyaorsz. más törvh.-ban	15	13	11	12	5	10	11	7	84
Ausztriában	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. *A vizsgálatot tett tanulók szülei (gyámjai) laknak:*									
a) *anyaországi vármegyék:*									
Arad vármegye	5	5	1	1	2	3	1	2	20
Békés vármegye	37	37	38	33	23	22	26	18	234

A tanulók statisztikája	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I—VIII összes.
	osztályban								
Bihar vármegye	2	—	2	4	1	2	1	2	14
Borsod vármegye	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Csanád vármegye	3	5	2	5	—	1	2	—	18
Csongrád vármegye	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Hunyad vármegye	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Jász-Nagykun-Szolnok vármegye	1	1	1	—	—	—	—	—	3
Liptó vármegye	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Nógrád vármegye	1	1	—	—	—	—	1	—	3
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	—	1	1	—	1	1	1	—	5
Temes vármegye	1	—	—	—	—	—	1	—	2
Torontál vármegye	—	—	2	2	—	—	3	—	7
Ugocsa vármegye	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Vas vármegye	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Zemplén vármegye	—	—	—	—	—	1	—	—	1
A. a) együtt:	52	50	49	45	28	30	36	23	313
b) *Városok*									
Arad	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Budapest	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Nagyvárad	—	—	—	—	—	1	—	2	3
A b) együtt	—	—	—	—	—	2	1	2	5
A. a + b együtt	52	50	49	45	28	32	37	25	318
VII. *Az osztályvizsgálatot tett tanulók megoszlása szülők (gyámjaik) foglalkozása szerint:*									
Nagybirtokos és nagybérlő	1	1	3	—	—	1	—	1	7
Középbirtokos és bérlő	2	6	5	1	3	8	4	4	33
Kisbirtokos és kisbérlő	9	3	—	6	—	1	2	4	25
Kisbirtokos-napszámos	—	—	1	1	—	—	1	—	3
Egyéb őstermelő	—	1	2	1	—	—	—	—	4
Gazdasági tisztviselő	2	1	1	—	1	2	3	—	10
Egyéb gazdasági segédszemély	—	1	—	—	1	—	—	—	2
Nagyiparos, bányanagyvállalkozó	1	—	—	3	—	—	—	1	5
Kisiparos, bányakisvállalkozó	6	4	8	5	5	5	2	—	35
Ipari vagy bányászati tisztviselő	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb ipari v. bányászati s. személy	1	2	—	—	—	—	—	—	3

A tanulók statisztikája	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I—VIII összes.
	osztályban								
Nagykereskedő, nagyvállalkozó	2	1	—	1	—	1	—	2	7
Kiskereskedő, kisvállalkozó	9	11	5	7	5	3	3	2	45
Keresk. vagy közleked. tisztviselő	4	—	2	1	1	1	1	1	11
Egyéb keresk. v. közlek. s.-személy	—	3	—	2	—	2	—	—	7
Köztisztviselő és közhivatali dijnok	6	2	5	6	1	3	3	2	28
Pap	3	1	—	1	1	1	2	—	9
Tanár, tanitó	2	2	4	3	7	1	5	1	25
Másféle értelmiségi s ilyenek segédje, irnoka	2	5	—	—	2	1	1	6	17
Közhivatalban alkallmazott vagy másféle értelmiségi	—	—	—	—	—	1	2	—	3
Katonaaltiszt	—	—	1	—	—	—	1	—	2
Nyugdijas vagy jövedelméből élő	2	1	5	1	1	1	4	1	16
Magánzó, eltartásos	—	4	4	5	—	—	3	—	16
Egyéb és ismeretlen foglalkozású	—	1	3	1	—	—	—	—	5
Össszesen	52	50	49	45	28	32	37	25	318
VIII. *Az osztályvizsgálatot tett tanulók megoszlása :*									
a) Vallás szerint :									
ág. hitv. ev.	18	13	13	14	15	13	16	11	113
református	4	5	7	7	1	3	4	4	35
róm. kath.	15	17	18	6	7	11	12	4	90
görög kath.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
görök keleti	3	3	1	3	1	—	1	—	12
izraelita	12	12	10	15	4	5	4	6	68
b) anyanyelv szerint :									
magyar	45	43	41	44	26	32	35	25	291
német	—	—	1	—	—	—	—	—	1
tót	6	4	6	—	1	—	2	—	19
oláh	1	3	1	1	1	—	—	—	7

A tanulók statisztikája	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I—VIII összes.
	osztályban								
c) A magyar anyanyelvűek közül									
csak magyarul tudott	36	30	38	28	13	18	26	18	207
más hazai nyelven is tudott	9	13	3	16	13	14	9	7	84
és pedig németül	3	7	3	2	2	5	1	3	26
tótul	4	6	—	13	11	9	4	3	50
oláhul	2	2	—	3	—	—	3	1	11
szerbűl	—	—	—	1	—	—	1	—	2
ruthénűl	—	1	—	—	—	1	—	—	2
d) A nem magyar anyanyelvűek									
közűl csak anyanyelvén tudott	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Más hazai nyelven is tudott	7	7	8	1	2	—	2	—	27
e) Magyarul is tudott német	—	—	1	—	—	—	—	—	1
tót	6	4	6	—	1	—	2	—	19
oláh	1	3	1	1	1	—	—	—	7
Összesen tudott magyarul	52	50	49	45	28	32	37	25	318
IX. *A vizsgálatot tett tanulók közül:*									
Ismétlő volt:	8	—	5	1	1	2	3	—	20
A görögpótló tárgyakat tanulta	—	—	—	—	13	21	19	12	65
A viseletből kapott jót	40	40	41	37	23	24	29	21	255
szabályszerűt	10	6	7	5	2	3	3	2	38
kev. szabályszerűt	—	1	—	—	—	—	—	—	1
rosszat	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egy órát sem mulasztott	13	10	14	14	12	2	6	3	74
Csak igazoltan mulasztott	36	36	34	28	13	25	26	19	217
Igazolatlanúl mulasztott	1	1	—	—	—	—	—	1	3
Igazoltan mulasztott órák	937	1060	977	546	485	804	525	474	5808
Igazolatlanúl mulasztott órák	2	1	—	—	—	—	—	1	4
X. *Előmenetel:*									
Jeles	7	10	5	3	3	4	2	3	37
Jó	11	5	7	17	6	5	3	9	63
Elégséges	17	24	21	19	13	15	19	9	137
Elégtelen egy tárgyból	4	6	9	3	4	6	8	3	43
két „	6	3	5	2	2	1	5	1	25
több „	7	2	2	1	—	1	—	—	13

A tanulók statisztikája	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I–VIII összes.
	osztályban								
A vizsgálatot tett tanulók közül tanult:									
egészségtant	—	—	—	—	—	—	32	23	55
éneket	50	25	23	21	7	8	20	12	166
gyorsírást	—	—	14	—	—	3	—	—	17
szabadkézi rajzot	9	10	14	10	3	5	1	1	53
vívást	2	—	—	1	1	3	1	4	12
XI. *A vizsgálatot tett tanuólk közül:*									
Az egész tandíjat megfizette	46	44	38	36	23	27	31	21	266
Részben tandíjmentes volt	5	6	8	7	5	4	4	4	43
Egészben „ „	1	—	3	2	—	1	2	—	9

VIII.

Értesítés az érettségi vizsgálatokról.

Az érettségi vizsgálat írásbeli része május hó 19., 20. és 21. napjain folyt le.

Ezekre a vizsgálatokra a bányakerületi püspök úr a következő tételeket tűzte ki:

1. A magyar nyelv és irodalom köréből:

Eötvös költészetének alapmotivumai.

2. Fordítás latinból magyarra:

C. Salustii Crispi: Bellum Catilinae cap. 26 és 27.

3. Az algebra és geometria köréből:

a) Valaki 19,500 koronát vesz kölcsön valamely év elején úgy, hogy minden félév végén — tehát már a legközelebbi június 30-án is 1150·5 koronát tartozik befizetni az adósság letörlesztéseig. A kölcsönvétel napjától számított hány év alatt törleszti le az egész adósságot, feltéve, hogy a bank 6%-os évi kamatot számít és félévenkint tőkésít?

b) Egy vasuti töltés vízszintes alapzaton, egyenes irányban létesítendő új töltés által 315 m. hosszúságban meghosszabbítandó. Hány m^3 föld szükséges ehhez, ha a töltés szélessége fent 3·1 m., lent 11·5 m. és ha a töltés mindkét oldali lejtője 36·8° alatt hajlik a vízszinteshez?

A szóbeli érettségi vizsgálatok *Csepregi* György esperes úr elnöklete mellett *Mikola* Sándor budapesti ág. hitv. ev. főgimnáziumi tanár úr, mint kormányképviselő jelenlétében június 23., 24. és 25. napjain folytak le. A főgimnáziumi kormányzó-bizottságot ezeken a vizsgálatokon dr. *Sailer* Vilmos főgimnáziumi felügyelő úr és *Pfeiffer* István bizottsági tag úr képviselték.

Jelesen érettek: Braun András, Flamm Jenő, Kvasz György, Petz Gyula és Sailer Ferenc.

Jól érettek: Bányai Zoltán, Böhm Pál, Hegedüs Károly, Kliment Z. György, Maros Jenő, Sándor Lajos és Szamek Lajos.

Érettek: 9-en.

—

Azok az ifjak, kik 1902-ben főgimnáziumunkban érettségiztek, július 20-ikán találkoztak Békéscsabán. A találkozót d. e. 10 órára tűzték ki a főgimnázium tanácstermében, d. u. elhúnyt tanáraiknak: *Groó* Vilmosnak és *Kabós* Bálintnak sírját keresték fel s dr. *Uhrin* László és dr. *Vértes* Andor megható beszéde kiséretében koszorút helyeztek reá. Elhatározták, hogy 1922. pünkösd vasárnapján újból megjelennek a 20 éves találkozóra.

Az érettségizett és találkozón megjelent volt tanítványaik életpályája a következő: 5 ügyvéd, 2 tanár, 1 festőművész, 1 tanitó, 3 mérnök, 1 erdész, 1 főszolgabiró, 1 árvaszéki ülnök, 1 községi tisztviselő.

Statisztikai kimutatás az érettségi vizsgálatokról.

Az érettségire jelentkezettek nem szerint	Hányan tettek írásbeli vizsgálatot?	Az írásbelin: hány utasíttatott írásbeli alapján egy-egy tantárgyból szigorított szóbelire?	Az írásbelin: hány utasíttatott írásbeli alapján ismétlő vizsgálatra?	Hányan bocsáttattak összesen szóbelire?	A szóbeli vizsgálat elől betegség vagy egyéb ok miatt visszalépett	A szóbelin: hány lett jelesen érett?	A szóbelin: hány jól érett?	A szóbelin: hány egyszerűen érett?	hány utasíttatott javítóvizsgálatra?	hány utasíttatott ismétlő vizsgálatra a szóbeli alapon?	Az érettségit végzett ifjak pályaválasztása: pályára készül: Theologiai	Bölcsészeti	Jogi	Orvosi	Mérnöki	Rajztanári	Gyógyszerészi	Gazdasági	Építészeti	Vasuti	Tornatanítói	Kereskedelmi	Jegyzői	Katonai	Még nem bizonyos
Ifjú	21	2	—	21	—	5	7	9	—	—	—	2	3	3	5	1	2	—	—	2	—	2	1	—	—

Megjegyzendő, hogy a bányakerületi püspök úr 1913 május 13-ikán 2861. szám alatt kelt leiratával úgy intézkedett, hogy az őszi pótló- és javító érettségi vizsgálatok ez idén a békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf-főgimnáziumban fognak megtartatni, még pedig az írásbeliek szeptember 2., 3. és 4. napjain, a szóbeliek szeptember hó 6-ikán.

IX.

A könyvtárak és szertárak gyarapodása és állománya.

A) Könyvtárak.

a) Tanári könyvtár.

Folyóiratok: 1. Akadémiai Értesítő. 2. Állattani Közlemények. 3. Archeologiai értesítő. 4. Uj Élet. 5. A rajzoktatás. 6 Athenaeum. 7. Budapesti Szemle. 8. Egyetemes Philologiai Közlöny. 9. Emlékbeszédek (Magyar Tudományos Akadémia). 10. Ösvény. 11. Evangelikus Őrálló. 12. (Magyar Tudományos Akadémiai) Értekezések a philosophiai, társadalmi, a történeti, nyelv- és széptudományok köréből. 13. Földrajzi közlemények. 14. Herkules. 15. Hivatalos közlöny. 16. Irodalomtörténeti közlemények. 17. Középiskolai Matematikai Lapok. 18. Magyar Chémiai Folyóirat. 19. Magyar philos. Társaság közleményei. 20. Magyar nyelv. 21. Magyar Nyelvőr. 22. Magyar paedagógia. 23. Mathematikai és Physikai Lapok. 24. Mathematikai és Természettudományi Értesítő. 25. Néptanítók Lapja. 26. Művészet. 27. Gyámintézet. 28. Növénytani Közlemények. 29. Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. 30. Századok. 31. Természettudományi Közlöny. 32. Theológiai szaklap. 33. Tornaügy. 34. Uránia. 35. Zoologiai Lapok. 36. Magyar Társadalomtudományi Szemle. 37. Evangelikus Lap. 38. Irodalomtörténet. 39. Nemzeti Kultura.

A folyóiratok beszerzésére fordított összeg: 320 K.

Pataki Sámuel
laptáros.

A tanári könyvtár gyarapodása 1912. jún. 1-től 1913. május 31-ig.

a) *Ajándék útján:* 1. Dr. Berkes Sándor: Békésvármegye közkórházának 1911-iki működése. — 2. Mikszáth Kálmán: Almanach az 1894., 1895., 1896., 1897. és 1907. évre. öt kt. — 3. Természettudományi Közlöny 1888., 1889. 1891., 1892. 1893. évfolyama. 5 kt. — 4. Budapesti Szemle. 1—17., 19., 21—24., összesen 22 kt. — 5. Szabó—Szathmáry: Hunyadi album. (A 2., 3., 4. és 5. szám alattiak, összesen 33 kt. Varságh Béla úr ajándéka.) — 6. Dr. Schönherr Gyula emlékezete (özv. Schönherr Antalné úrnő ajándéka). — 7. Sándor József: Dózsa indítványa az Emke-legelő ügyében. — (Az Emke ajándéka.) — 8. Békefi — Emlékkönyv. Irták: Tanítványai (ezek ajándéka.) — 9. Révai Nagy Lexikona I—VI. kt. (A V. K. Miniszterium ajándéka.) — 10. Zempléni Árpád: Turáni dalok. (A V. K. Miniszt. ajándéka.) 11. P. Sándor József: Az E. M. K. E. megalapítása és negyedszázados működése. 1885—1910. (Az Emke ajándéka.) — 12. P. Sándor József: Az E. M. K. E. negyedszázados ünnepének s kongresszusának leírása. (Az Emke ajándéka.) — 13. Berczik Árpád: Színművei. 5 kt. (Berczik Árpádné úrnő ajándéka).

Összesen: 13 mű 51 kötetben és 406 K értékben.

b) *Vétel útján:* 1. Hübner Otto: Geogr.—statist. Tabellen aller Länder pro 1912.—2 pl. — 2. Pascal—dr. Nagy József: Gondolatok. — 3. Havas—Bogyó: Kereskedelmi Számtan. 2 kt. — 4. Bogyó-Havas: Politikai Számtan. — 5. Trautmann H.: Kereskedelmi ismeretek. — 6. Dr. Bárczy—dr. Wildner: Közgazdasági ismeretek. — 7. Klupathy J.: Physikai mérések. 1. rész. — 8. Dr. Junker Fr.: Aufgabensammlung zur Differentialrechnung. — 9. Dr. Junker: Aufgabensammlung zur Integralrechnung. — 10. Farkas Pál a francia forradalom. 2 kt. — 11. Dr. Márkus D.: Magyar Törvénytár 1911. és 1912. évi t. c. 2 kt. — 12. Bain—dr. Szemere S.: Neveléstudomány. 2 kt. — 13. Gardner—dr. Schmidt M.: A régi Athén. — 14. Goldziher—Heller: Előadások az Iszlámról. — 15. Dr. Aujeszky A.: A baktériumok természetrajza. — 16. Rudnyánszky Gy.: Napszállat felé. — 17. Dr. Hoernes M. Die Urgeschichte des Menschen. — 18. Székács—Emlékkönyv. — 19. Schillings: Mit Blitzlicht u. Bühse. — 20. Pintér Jenő: A magyar irodalom történet Bessenyeitől Kazinczy haláláig. 2 kt. — 21. Soddy: A rádium (for. Salamon G.) — 22. Dr Veress Endre: Basta György levelezése és iratai (1597—1607). 2-ik kt. — 23. Ferenczi Zoltán szerk.: A magyar irodalom története 1900-ig. (A Műveltség könyv-

tára.) — 24. Dr. Cserey A.: Növényhatározó. — 25. Erdélyi János: Tanúlmányok. — 26. Mailand O.: Székelyföldi gyűjtés. — 27. Dr. Bleyer I.: A magyar-hún monda germán elemei. — 28. Dr. Schmehl: Sphärische Astronomie.

Összesen: 28 mű 34 kötetben 278 K 80 f. értékben.

Összes szaporodás ajándék és vétel útján: 41 mű 85 kötetben és 684 K 80 f értékben.

Balázs Ádám
a tanári könyvtár őre.

b) Ifjúsági könyvtár.

I. CSOPORT.

A négy alsó osztály könyvtára.

A könyvtár heti két órában, szeptember közepétől május végéig két csoportban (I. és II. oszt., III. és IV. oszt. együtt) állott a tanulók rendelkezésére. Az alsó négy osztály 191 tanulója 1693 esetben vette igénybe a könyvtárt. A könyvállomány vétel útján a következő művekkel szaporodott:

IV. oszt. Hoffmann: Jó emberek. Hoffmann: A nevelőnő. Ujfalusi Amadil: Küzdelem a dicsőségért. Győri L.: Tamás bátya kunyhója. Kövér Ilona: Zrínyi Ilona Munkács-vár asszonya. Kis Gereben: Rákóczi csillaga. Jókai Mór: Rab Rábi. De Amícis: A szív. Bársony I.: Erdőn-mezőn. Bársony I.: Mulattató vadászkalandok. Twain M.: Hucklebery Finn kalandjai. Domány F.: Őserdőkön tengereken. Abonyi Á.: A havasok ura. Jókai M.: A rózsák szigete. Rákossy V.: Egy tutaj története. Rákossy V.: Korhadt fakeresztek. Molnár F.: A Pál-utcai fiúk. Lőrinczy Gy.: Hűséges szívek. May K.: A fekete táltos.

III. oszt. Csengery: A Mocsarak királya. (2 példány.) Szatmári K.: Törökvilág Magyarországon. Hoffmann Ferenctől a következő művek: Az Úr szava. Régi jó időkből. Egy család története. Erlich Jakab. — Böngérfi J.: Az álhatatlan herceg. Dr. Koltai Virgil: Diáktörténetek. Cooper: A tenger réme. Győri S.: Kalandok Indiában. Bánfy J.: A rongyszedő fia. Ifjúsági szinház. Benedek E.: Nagy Magyarok élete. Twain M.: Tamás úrfi csínyjei. Twain M.: Koldús és királyfi. Áldor I.: Kossuth Lajos élete. Hevessy L.: Felki András kalandjai. Domány F.: Ozdor Telegd. Dickens: Cooperfield Dávid. Cholnoki: Pali a gyermekhős. Lőrinczy Gy.: Bujdosók. Gaál M.: Csontos Sigfried és niebelungok.

II. oszt.: Hoffmann Ferenctől a következő művek: Az ezüst garas. A régi jó időkből. A szenvedések iskolája. A hóban eltemetve. A madárkereskedő. Frigyes és Náci. Böngérfi: Kádár Pali a kis magyar Robinson. Zempléni Gy.: A vadember. Dávid M.: Huncut Böske kalandjai. Benedek E.: A tatárjárás mondái. Jókai M.: A cseregyermekek. Gaál M.: Komédiás Palkó. Sas E.: Ahol a gólya fészkel. Bánfy J.: A drótosfiú. Az Én Újságom (1905. évf.). Lampérth G.: A nagy dárdás, meg a kis dárdás. Győry V.: A legújabb Robinson. Bródi S.: Egri diákok. Andersen összes meséi. Benedek—Bánfy: Arany kalászok a mesék mezejéről.

I. oszt. Cervantes: Don Quijotte. Győri I.: Vidám mesék. Czigány Árpád: A répacsősz. Zempléni Gy.: Mackó Feri története. Höcker Ő.: Münchausen báró kalandjai. Nagyapó meséi. Székely V.: Tündérmesék — aranyvilág. Böngérfi: Hegyeken völgyeken által. Dávid M.: Hauf meséi. Swift: Guliver utazásai. Gaal M.: Koldús herceg. Sebők Zs.: Mackó úr első, második és harmadik utazása. Benedek E.: Táltos Jankó. Az Én Újságom. (1910.) Gaus V.: Fajankó a híres bártfai fabáb. Benedek E.: Katonamesék. Böngérfi J.: Az állhatatlan herceg. Krudy Gy.: A dévényi fazekas. Muray K.: Komédiás Palkó. Radó A.: Robinson. Solymossy S.: Az áruló. Krudy Gy.: Sziklazúzó hajók.

Haraszti Sándor III. o. t. Verne Gy.: Kérabau a vasfejű c. művet, Vidovszky László III. o. t. pedig Az Én Újságom XX. évfolyamát ajándékozta a könyvtárnak. Így az összes szaporulat ez évben 91 kötet. A könyvek bekötése is igen jelentékeny összeget emésztett fel.

A könyvtár múlt évi állománya 934 kötet volt. Kiselejteződött ez évben 36 darab megrongált könyv s így *állomány az iskolai év végén* az új könyvekkel együtt: 989 kötet.

A könyvtárnak nyomtatott katalogusa van.

Vidovszky Kálmán
könyvtáros.

II. CSOPORT.

A felsőbb osztályok könyvtára.

Könyvtárunk 1912. szeptember közepétől 1913. május végéig hetenkint egyszer állott nyitva, külön minden felsőbb osztály számára. A kivétel tartama 1, meghosszabbítással 2 hét. Egy tanuló csak

egy könyvet vehet ki egyszerre; ha azonban valamely kérdéssel (például önképzőköri felolvasások alkalmával) tüzetesebben foglalkozik, a felügyelő tanár beleegyezése mellett hosszabb használatra több könyvet is kaphat. A köteles olvasmányok jegyzékét az idén is kifüggesztettük a négy felsőbb osztályban; ezenkívül úgy tanítás közben, mint a könyvtári órákon többször rátereltük a tanulók figyelmét a nekik való könyvekre.

Könyvtárukn vétel útján a következő művekkel gyarapodott: Aujevszky: A baktériumok; Archibald: Ujkori híres utazók; Balla Ignác: Edison, Amerika koronátlan kir.; Gibbon—Hajós: A modern villamosság; Hankó: Universum; Jósika: Novellái. A zöld vadász; Marczali: Magyarorsz. tört. 2 kötet; Márki: Az ókor, a középkor, az újkor, a legujabbkor története; Rudnyánszky: Napszállat felé; Serényi: Repülőgépen a föld körül; Soddy—Salamon: A rádium.

Az előző évben a könyvtár állománya volt 1888 mű 1971 kötet, idei gyarapodás 16 mű 17 kötet; állomány: 1904 mű 1988 kötet. Könyvtárunknak nyomtatott katalógusa van, külön az V., a VI., s a VII—VIII. oszt. számára.

Mockovcsák János, dr. Rell Lajos
könyvtárosok.

B) Szertárak.

a) Bútorzat.

A természetrajzi szertár nagy üvegszekrényének 620 K árából 233·33 K-t törlesztettünk. Emelvény a tornaterembe 117 K. A vendégszoba berendezése összesen 901 K-ba került. Bútorjavításra 108 K-t fordítottunk.

b) Természetrajzi szertár.

Vétel: hangyász, tobzoska, tengeri sirály, flamingó, talpas tyúk, sügér. Összesen: 324 K.

Állomány az iskolai év végén: Állattanhoz fali táblákban 42, állatokban és ismertető alkatrészekben 1156; növénytanhoz fali képekben 65, utánzatokban 31, szárított növénygyűjteményben 1600; ásványtanhoz mintákban és fali képekben 323, ásványokban 1912; mikroszk. készítményben 42; vegyes apróságokban 2670.

Jéger József
a szertár őre.

c) Vegytani szertár.

Vétel: főzőpoharak, összekötőcsapok, chlorcalcium csövek, gázmosópalackok, kehelypoharak, kémlőcsövek, párologtató csészék, mérőpipetta, Deville-palack, gummicsövek, higanykád, higanyfogó, bolognai-üvegek, kvarc-lap és tégely, aszbeszt rézháló 73 K értékben.

Állomány az iskolai év végén: vegyi szerekben 87, eszközökben 350 drb.

Jéger József
a szertár őre.

d) Természettani szertár.

Vásároltuk a következő műszereket és eszközöket: 1 maximum-minimum-hőmérő (Six-féle), 6 elemből álló bemártási-telep, ívlámpavezeték falraerősítéséhez való kellékek (szigetelő porcellánok, csavarok, dugós kapcsoló, Bergmann-cső), 2 drb. Edison-foglalvány, 1 fűrész, 1 csavarmenetvágó-felszerelés. A folyó iskolai évi átalány legnagyobb részét egy esztergapad árának törlesztésére fordítjuk. Összes kiadás: 227·08 K.

A szertár állománya az iskolai év végén: 762 drb.

Frank Dezső
a természettani szertár-őre

e) Történelem-földrajzi szertár.

Megrendelve: Dr. Kogutowicz: „Világ Atlasz“ 50 K értékben.

Állomány az iskolai év végén: 93 térkép; 4 földgömb; 2608 arany-, ezüst-, réz- és papirpénz; 538 pecsétlenyomat; 85 néprajzi, 18 őskori, 2 népvándorláskorabeli eredeti, 65 utánzott tárgy; 50 gipsz, 55 bronz, 2 ezüst emlékérem; 1 gipsz mellszobor, 3 gipsz domormű; 180 sztereoszkop-kép; 2 néprajzi, 12 földrajzi, 2 művelődéstörténelmi fali kép.

Laurovics Ferenc
a történelem-földrajzi szertár őre.

f) Classica-philologiai könyvtár és képtár.

Az ezen szakba vágó s a folyó iskolai évben szerzett könyvek a „Tanári könyvtár“ címe alatt vannak részletesen felsorolva. — *Állomány az iskolai év végén:* a) Görög irodalmi művek: 50 mű

72 kötetben. — b) Latin: 61 mű 103 kötetben. — c) Képtár: 82 darab, a hellén-római világot ábrázoló művészeti képek.

Balázs Ádám
a class.-phil. gyüjtemény őre.

g) Rajzszertár.

Vétel: Lyka K.: Művészet, 1912. évfolyam 5., 6. és az 1913. évfolyam 1., 2., 3., 4. füzete: 1 drb kis porcellán-szobor, 19 drb üveg- és porcellánedény, híres festők után készült, 25 drb színes reproductió, összesen 132 korona értékben.

Állomány az iskolai év végén: 107 kötet mű, 2536 rajz- illetőleg festőminta, 390 drb modell a szabadkézi rajzhoz; 463 drb mértani rajzminta, 38 drb modell és 5 drb rajzeszköz a mértani rajzhoz; 2 drb virágtartó (beállítható) a szabadkézi rajzhoz és 65 drb falikép a művészeti oktatáshoz.

Zvarínyi Lajos
a rajzszertár őre.

h) Tornaszertár.

Vétel: 5 drb football-labda 82 korona értékben. 25 drb kis labda 10 korona értékben.

Állomány az iskolai év végén: 467 darab.

Achim Károly
a szertár őre.

i) Zeneszertár.

Állomány az iskolai év végén: 28 darab partitúra, 12 darab kettős, 2 darab egyes hangjegy állvány, 1 nagybőgő, 1 kisbőgő, 1 viola tokkal, 1 ütempálca, 1 síp, 1 partitúra-könyv.

Achim Károly
a szertár őre.

X.

Gyámintézet.

Ifjúsági gyámintézetünk az elmúlt iskolai év folyamán is kielégítő eredménnyel végezte nemes hivatását. Az egyesületnek vezetését ez évben is alúlírottra bízta a tanári kar. — Alakúlógyülésünk a tisztviselőket a következőkben választotta meg: Jegyző lett Járossy Pál VII. o. t. és Varga Gyula VII. o. t., pénztárosok: Hegedűs Károly VIII. o. t., Szende Pál VII. o. t., Solymossy Árpád br. VI. o. t., Áchim Mihály V. o. t., Petrás János IV. o. t., Karlecsik János III. o. t., Pusztai Károly II. o. t. és Péchy Tibor I. o. t.

A tagok száma az I. o.-ban 18 rendes, a II. o.-ban 14 rendes, a III. o.-ban 13 rendes, 2 pártoló, a IV. o.-ban 14 rendes, 15 pártoló, az V. o.-ban 14 rendes, a VI. o.-ban 10 rendes, 1 pártoló, a VII. o.-ban 17 rendes, 14 pártoló, a VIII. o.-ban 11 rendes, 7 pártoló tag. Összesen tehát 111 rendes és 39 pártoló tag.

Befolyt az I. o.-ban 13 K 40 f, a II. o.-ban 13 K, a III. o.-ban 12 K 50 f, a IV. o.-ban 27 K 10 f az V. o.-ban 12 K, a VI. o.-ban 10 K 23 f, a VII. o.-ban 22 K 50 f és a VIII. o.-ban 14 K 29 f. Összesen tehát 125 K és 2 fillér.

Ezen összegnek negyedrésze — 32 K — az egyetemes gyámintézetet illeti. Az „Isten Igéje“ című előfizetési díja 4 K 80 fillérbe, a bélyegköltségek 1 K 10 fillérbe kerültek. A fennmaradt összeget a következőképen osztottuk fel: A pozsonyi Theol. Otthonnak 13 K-t juttattunk, az eperjesi Theol. Otthonnak 12 K-t, a békéscsabai ref. templomra 10 K-t, a torzsai árvaháznak 10 K-t, a szakadáti evang. egyháznak 10 K-t, a nyitrai evang. templomra 10 K-t, a nagyszentmiklósi evang. egyháznak 15 K-t, a kisenyedi ref. templomra 5 K-t. — Az év folyamán egy szekrényt kellett beszereznünk, a gyámintézet iratai s könyvei számára, melynek árát — 40 K — az „Aradi Ipar- és Népbank Békésmegyei Fiókintézetében“ elhe-

lyezett pénzünkből vontuk el s így ott az iskolai év végén 41 K és 6 fillér vagyonunk van, melyhez hozzájárúl készpénz állományunk 5 és 89 fillér.

Egyesületünk ez évben egy alakúló, egy ügyviteli, egy záró és négy felolvasó gyülést tartott. Felolvasó gyüléseink célja, hogy éneklés, vallásos tárgyú költemények (ima) előadása, bibliamagyarázat, továbbá a tagok vallásos tárgyú, vagy egyháztörténeti felolvasása révén vallásosságunkat mélyítsük, hazánkhoz s evang. egyházunkhoz való ragaszkodásunkat erősítsük. Örömmel jelenthetjük, hogy az összejöveteleket szépen látogatták a tagok. — E gyüléseken bibliamagyarázatot tartott egy ízben a kör elnöke. Felolvastak: Járossy Pál: „Luther és a reformáció", Wagner Dani: „Luther a kolostorban", Jeszenszky Pál: „A reformáció terjedése hazánkban Bocskayig", Szeberényi Zoltán: „Három fohász", Bielik Sándor: „A prófétákról", Patay András: „Dévai Biró Mátyás, János király börtönében". — Vallásos tárgyú költeményeket adtak elő, illetőleg építő iratokból olvastuk fel: Klein Géza (2 ízben), Orbán János, Kovács Gyula, Szimonidesz Gusztáv, Varga Béla és Petrás János. Az éneket Vidovszky László gimn. III. o. tanuló vezette harmoniumon.

Záró ülésünket 1913 junius hó 5-én tartottuk meg.

Vidovszky Kálmán
vallástanár, a kör elnöke.

XI.

Segítő-egyesület.

Egyesületünk a lefolyt iskolai évben a jótékonyságot akként gyakorolta, hogy 98 nyilvános és 6 magántanulónak adott ki használatra 853 drb kézikönyvet; 327 kiselejtezett könyvet újakkal cserélt ki; 585 K 18 fillért fordított új könyvekre; 7 tanulót 85 K 30 fillérnyi tandíj-, kettőt 23 K alumneumi-díj- s egyet 11 K 40 f kórházi díjsegélyben részesített; két tanulónak 45 K 25 f erejéig ruhát vett; egy tanulónak ingyenes reggelit és vacsorát eszközölt ki; több tanulót füzetekkel látott el.

Ezt az eredményt úgy érte el, hogy intézetünknek nagyrabecsült pártfogói az idén is hathatósan támogatták egyesületünket; így pld. a helybeli nőegylet a jelen iskolai évben is fölruházta egyik IV. oszt. tanulónkat; a szíves közreműködők (kiválóképen az osztályfők) most is serényen buzgólkodtak a taggyűjtésen és adományszerzésen.

A nemesen érző pártfogók pénz- és könyvadománnyal is törekedtek egyesületünket céljához eljuttatni.

Pénzt adományoztak: Baros Lajos 1 K, B. A. 2 K, Beliczey Géza 50 K, Fábry Károly 4 K, Fischer Ignác 1 K 50 f, Fischer Imre 1 K, Gremsperger József 10 K, Juhász István 3 K, Juhász Károly 6 K, Koós György 2 K, Korcsok Béla 1 K, Maczák András 1 K, Magyar László 3 K, Mittl Jenő 1 K, N. N. 29 f, Nagy László 1 K, özv. Nagy Móricné (három ízben) 47 K 62 f, Pataky Bertalan 5 K, Pepa György 1 K, Petz József 2 K, Propper István 1 K, Réthy István 8 K, Réthy Károly 1 K, Solymosy Árpád br. 10 K, Szabó István 1 K, Szende Pál 1 K, Székely Anna 3 K, Szimonidesz Gusztáv 1 K, Tabaydy A. 1 K, Tóth Mátyás 1 K, Vas László 1 K, Vámos György 3 K, Wagner Dániel 1 K, Zvarínyi Lajos 2 K, Neumann Manó 6 K, Orbán Emil 1 K. Összesen 185 K 41 f.

Könyvet adományoztak: Balázs Ádám tanár 2, Bielik Sándor IV. o. 4, Danielisz János IV. o. 2, Csörföly Mihály IV. o. 1, Fábján Ferenc III. o. 6, Kaczkó György VIII. o. 3, Kádár László IV. o. 1, Karlecsik János III. o. 3, Varga Gyula VIII. o. 1, Kirschbaum Jenő V. o. 1, Máthé József III. o. 9, Pataky Bertalan II. o. 5, Rapos Mihály VII. o. 1, Szeberényi Zoltán VII. o. 2, Tóth Mátyás VII. o. 3, Wágner Béla VII. o. 1; a tavalyi érettségit tett tanulók közül: Becher Imre 5, Botyánszky János 2, Donner Paula 11, Faragó László 1, Udvardy Guidó 1 és Simig Rezső 1 drbot. Összesen 66 drb.

Segítették egyesületünket tagjai is.

Rendes tag volt az I. osztályban 28, a II-ban 14, a III-ban 36, a IV-ben 18, az V-ben 11, a VI-ben 29, a VII-ben 20, a VIII-ban 16. Összesen 172.

Pártoló tag volt az I-ben 5, a II-ben 2, a III-ban 3, a IV-ben —, az V-ben 4, a VI-ban 1, a VII-ben 5, a VIII-ban 3. Összesen 23.

A rendes tagok 2, a pártolók 1 koronát fizettek.

A könyvek beszedésénél, rendezésénél, leltározásánál, beszerzésénél és kiosztásánál az idén is négy tanuló nyújtott segítséget.

Midőn az igen tisztelt pártfogóknak és a szíves közreműködőknek hálás köszönetünket nyilvánítjuk, kérjük őket, ne vonják meg tőlünk ezután sem becses támogatásukat, mert hiszen a jövőben is lesznek olyanok, akik kérő karjukat a jótékonyság felé terjesztik ki majd.

Az 1913. évi junius 5-én tételről-tételre átvizsgált és nyugtákkal igazolt számadás a következő eredményt tünteti fel:

Bevétel:

Tavalyi maradék	395 K	72 f
Tavalyi érettségi-bál jövedelméből	100 „	59 „
Adományok	185 „	41 „
Tagsági díjak	367 „	— „
Benhagyott kamat	199 „	42 „
Idei hangverseny jövedelméből	50 „	— „
Összesen:	1298 K	14 f

Kiadás:

Benhagyott kamat	199 K 42 f
Betét	50 „ — „
Könyvekért	585 „ 18 „
Könyvkötésért	73 „ 20 „
Füzetekért	7 „ 20 „
Pénzsegélyek	119 „ 70 „
Ruháért	45 „ 25 „
Kulcs	1 „ — „
Levelezés	— „ 45 „
Összesen:	1081 K 40 f

Egyenleg: 1298 K 14 f összes bevétel
1081 „ 40 „ „ kiadás
216 K 74 f maradék, amely folyó összegként szerepel.

Az egyesület vagyona a bemutatott takarékpénztári könyvecske szerint 4021 K 61 f; tavaly volt 3779 K 81 f, az idei szaporodás, a folyó összeget nem teknitve, 241 K 80 f.

Majoros József
elnök.

XII.

Önképzőkör.

Önképzőkörünk életének tizennegyedik évét a következőkben vázolhatom:

Az önképzőkör megalakításával és szervezésével az idén is az alulirottat bízta meg a tanári kar. Az alakuló gyüléstől, 1912 szeptember 30-től kezdődőleg, az iskolai szünetek kivételével, minden hét szombat délutánján összegyülekezve folytatták munkájukat a tagok egészen május végéig; zárógyülésünket június 7-én tartottuk. A jeleztem időn belül 22 rendes s egy ünnepi ülést tartott a kör. A rendes üléseket a tagok szavalatai, munkái, ezeknek írásban és szóban való megbírálása s a folyó ügyek elintézése töltötték be. Működése az idén nem volt nyilvános, bár a március 15-iki ünnep tárgysorozatát önképzőkörünk tagjainak szavalatai és munkái alkották. Március 15-én kívül a magunk körében megültük még október 6-ának évfordulóját. Ekkor s más alkalommal is vendégeinkül tisztelhettük a tanári kar több tagját s Bukovszky János igazgató úr az idén is, miként eddig minden évben, többször jelét adta munkánk iránt való rokonszenvének és élénk érdeklődésének.

A kör ez évi munkálkodásának vázlata a következő:

a) volt 29 szavalat,
b) 8 szabad előadás,
c) 3 beszéd,
d) 10 értekezés,
e) 8 szépirodalmi mű,
f) minden műhöz bírálat.

Ezeken kívül minden szavalatot, felolvasott művet és bírálatot szóval is megbíráltak a tagok az üléseken.

Ha működésünk eredményét a tavalyival összehasonlítjuk, azt

találjuk, hogy a kör munkássága az idén 15 szavalattal, 6 szabadelőadással, 5 értekezéssel volt gazdagabb s 6 szépirodalmi művel szegényebb.

Itt kell kiemelnem, hogy a mult évben próbaképen bevezetett zenei előadások az idén gyakoriak voltak. Amellett, hogy változatossá tették az üléseket, jó hatást gyakoroltak az ülések látogatottságára is. Réthy István és Vámos Sándor VI. o. t. igen dicséretes buzgalmat fejtettek ki e tekintetben.

Pályázatot egyszer hirdettünk, március 15-ike alkalmából. A pályázatra 3 mű érkezett be s a bíráló-bizottság és ennek jelentése alapján a kör jutalomra méltónak találta *Petz Gyula* VIII. o. t. művét, melyet a szerző a március 15-iki ünnepen köztetszés mellett föl is olvasott. A jutalmat (20 K-s arany) *Bohnert* József úr, a Békésmegyei Általános Takarékpénztár igazgatója volt szíves kitűzni. Érdeklődéseért és áldozatkészségeért fogadja e helyütt is hálás köszönetünket.

Ezenkívül a kör március 15-dike alkalmából 5 K jutalomban részesítette Sándor Lajos VIII. o. t. szavalatáért, az év végén *Maros* Jenő titkárt 10 K és *Petz* Gyula VIII. o. t. 5 K jutalomban évközben kifejtett szorgalmukért.

Buzgó működést fejtettek ki értekezéseikkel és szabad előadásaikkal: Bőhm Pál, Flamm Jenő, Maros Jenő VIII., Pepa Mózes, Wagner Dani VII., Fábry Károly, Friedmann László VI. o. t. A szavalók közűl Maros Jenő, Petz Gyula, Sándor Lajos VIII. o. t., Maczák András VI. o. tanulókat emeljük ki.

Pénztárunk forgalma:

Bevétel (a mult évi maradvánnyal együtt)	574·96 K
Kiadás	133·35 K
Maradvány ...	441·61 K

melyet takarékpénztári betétképen helyeztünk el.

Az önképzőkör az önképzés munkájának segédeszközéül olvasótermet tart fenn, melyben a következő folyóiratok állanak a tagok rendelkezésére: Vasárnapi Ujság, Új Idők, Természettudományi Közlöny, Magyar Nyelvőr, Mathematikai Lapok, Uránia. Olvasó-óra 3 volt hetenkint: vasárnap délelőtt, szerdán és szombaton délután.

Az önképzőkör tisztviselői voltak:

Elnök: Dr. Rell Lajos tanár.

Titkár: Maros Jenő VIII. o. t.

Jegyzők: Sándor Lajos VIII. o. t. és Wagner Dani VII. o. t.

Pénztáros: Wagner Béla VII. o. t.

Ellenőr: Réthy Károly VIII. o. t.

Levéltáros: Torkos Béla VIII. o. t.

Laptárosok: Sailer Ferenc VIII., Wilim Tibor VII., Nagy László és Wilhelm Ferenc VI. o. t.

Legyen szabad végűl a kör összes tagjainak nevében köszönetet mondanom mindazoknak, akik munkánk iránt érdeklődtek s céljaink elérésében bennünket támogattak.

Dr. Rell Lajos
elnök.

XIII.

Gyorsírókör.

Főgimnáziumunk „Gyorsírókör"-e a tanári kar által megállapított és a fenntartó hatóság részéről 1912 december 7-én jóváhagyott alapszabályok értelmében 1912 dec. 11-én alakult meg.

A Gyorsírókör megalakításával és vezetésével az alúlírottat bízta meg a tanári kar. Alakulógyülésünk a tisztviselőket a következőkben választotta meg: titkár lett Szilágyi Béla VII. o. t., pénztáros: Réthy Károly VIII. o. t., jegyző: Székely Elek VIII. o. t., könyvtáros: Nagy László VI. o. t., ellenőr: Rapos Mihály VII. o. t., levelezőírási tanfolyamvezetők voltak: Bőhm Pál VIII. o. t., Braun András VIII. o. t. és Kvasz György VIII. o. t., a vitaírási tanfolyam vezetője Szilágyi Béla VII. o. t. volt.

A körbe összesen 68 tanuló iratkozott be és pedig 52 hallgató, 10 rendes és 6 pártoló tag.

Az év folyamán 1 alakuló, 4 rendes és 1 zárógyülést tartottunk. A rendes gyülések tárgysorozatát gyorsírástárgyú felolvasás, hallgató és rendes tagok próbaírása, szorgalmi dolgozatok megbírálása képezte; azonkívül minden héten egyszer gyakorló órát tartottunk, melyet Szilágyi Béla titkár vezetett.

Körünk a következő lapokat járatta: „Szegedi Gyorsíró" (mint hivatalos lap), „Az Irás", „Gyorsírástudomány" és „Diák Gyorsíró Világ." Könytárunk alapját is megvetettük különféle szaklapokból.

Egyes tagok résztvettek a május 10., 11. és 12-én Budapesten tartott országos gyorsíróversenyen, a március 20-án Budapesten tartott szabatos versenyen s az április 15-én Szegeden tartott szabatos versenyen, ahol a résztvevők pénz-, könyv- és oklevéljutalomban részesültek.

A rendes tagok felhasználták minden alkalmat, hogy gyorsírásbeli tudásukat fejlesszék; — iskolai ünnepélyek alkalmával

gyorsírták a szónokok beszédeit és az iskolában is értékesítették tudásukat.

Pénztárunk forgalma:

Bevétel --- --- ---	134 K 60 f
Kiadás --- --- ---	25 „ 15 „
Maradvány --- ---	109 K 45 f

Mockovcsák János
elnök.

XIV.

Alumneum.

A lefolyt 1912—13. iskolai évben 98 tanuló részesült élelmezésben. Az élelmezési díj a jövő iskolai évben is 150 K lesz ebédért és vacsoráért 10 hónapra. Csak ebédért 90 K fizetendő; a vacsoradíjat — 10 hónapra 60 K — minden tanuló tartozik megfizetni, az ebéddíj elengedéseért folyamodni lehet.

Az alumneum számára a következő adományok folytak be: 1. Gremsperger József (Csorvás) 10 K; 2. Fischer Salamon 10 K; 3. Beliczey Géza 50 K; 4. A Polgári Kör 30 K; 5. A Békés-Csabai takarékpénztár egyesület 100 K; 6. Neumann Manóné 10 K; 7. Az Árúforgalmi részvénytársaság 25 K; 8. A Békéscsaba városi takarékpénztár r. t. 50 K; 9. A nagylaki ág. h. ev. egyház 5 K; 10. Neumann Manóné 10 liter paszulyt és 3 véka burgonyát adományozott.

A mult évi szupplikáció eredménye:

a) Hont-, Jász-Nagykún-Szolnok- és Pest m.	510·— K
b) Abaúj-, Bácsbodrog-, Szepes m. és Pozsony város	280·50 „
c) Arad-, Békés-, (Békéscsaba kivételével), Csanád-, Csongrád- és Hunyad m.	680·— „
d) Bihar-, Hajdú-, Szabolcs- és Zemplén m.	87·90 „
e) Gömör-, Liptó-, Túróc- és Zólyom m.	340·— „
f) Árva-, Bars-, Nyitra- és Trencsén m.	168·60 „
g) Bereg-, Borsod-, Sáros-, Szatmár m. és Békéscsaba	290·60 „
Összesen	2357·60 K
A szupplikánsok jutaléka	820·86 „
Maradvány	1536·74 K

mely összeget az alumneum kiadásainak fedezésére fordítottuk.

Az elmult iskolai évben a következő tanulók részesültek alum-

neumi díjelengedésben: az I. osztályból: Kőhler József 30 K, Lászik Mihály 63 K, Marcsek Jenő 30 K; — a II. osztályból: Pusztai Károly 63 K; a III. osztályból: Bella Gyula 30 K, Karlecsik János 36 K, Kirilla Traján 30 K, Rapos János 20 K, Vadászy Béla 25 K; — a IV. osztályból: Bencze László 24 K, Csath Béla 27 K, Juhász Imre 72 K, Orbán János 60 K, Petrás János 45 K; — az V. osztályból: Rovács Andor 27 K; — a VI. osztályból: Sáfár Pál 45 K; — a VII. osztályból: Rapos Mihály 20 K, Szeberényi Zoltán 45 K, Szende Pál 40 K; — a VIII. osztályból: Braun András 50 K.

Az 1909-ben érettségizett ifjak alapítványából Sándor Lajos VIII. o. tanuló — alumneumi díjának fedezésére — 27 K segélyt kapott.

Az alumneum vagyoni helyzete a következő:

1. Ki van kölcsönözve	22530·— K
2. Takarékbetét	6691·36 „
Vagyon ...	29221·36 K

Midőn e helyen is hálás köszönetet mondunk úgy a helybeli m. t. adakozóknak intézetünk iránt tanusított áldozatkészségükért, valamint a vidéki m. t. közönségnek, kik részint szíves adományukkal, részint szupplikánsaink ellátásával intézetünk ügyét és célját előmozdították: egyuttal kérjük is a nagyérdemű közönséget, hogy a jövőben se vonja meg tőlünk szíves pártfogását!

Figyelmeztetés! A főgimn. bizottságnak 1910 június 7-én tartott ülésének határozatából kifolyólag figyelmeztetem úgy a t. szülőket, mint a tanulókat, hogy minden alumnista tiz hónapon keresztül oly mértékben köteles az alumneumban való étkezést igénybe venni, ahogy szeptember havában beiratkozott. Tehát, ha ebédre és vacsorára iratkozott be, minden hónapban 15 K-t, ha csak ebédre, akkor minden egyes hónapra 9 K-t köteles fizetni. E határozathozatalra azon körülmény birt bennünket, hogy a tanulók az étkezésre fordítandó pénzt igen sokszor heszontalan dolgokra elfecsérelték. Tudvalevő dolog pedig, hogy az ifjúkorban a kellő táplálék hiánya úgy a testi, mint a szellemi fejlődésnek kárára van.

Kívánatos, hogy a szülő az élelmezési díjat az eforus nevére küldje be!

Mockovcsák János
főgimn. tanár, eforus.

XV.

Pénzbeli segélyek, adományok és alapítványok.

A)

A nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1913 február 19-ikén 5828. sz. a. kelt leiratával az 1913. évi január 1-től kezdve évi 38,000 K fenntartási államsegélyt engedélyezett.

B)

Békéscsaba nagyközség részéről 1913-ra 10,000 K.

C)

A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület 1912. évi közgyülése ösztöndíjakra 400 K.

D)

A békéscsabai ágost. hitv. evang. egyházközség a hitoktatás céljaira 150 K.

E)

A „Békés-Csabai takarékpénztár egyesület“ ösztöndíj-alapítványának gyarapítására 100 K. Az alapítvány összege ezzel az adománnyal együtt 900 K.

F)

Szegénysorsú tanulók iskolai szükségleteire 1912 július 1-től 1913 június 15-ig adakoztak: a „Békés-Csabai takarékpénztár egyesület“ 100 K, a „Békéscsaba-városi Takarékpénztár“ 50 K, a „Békésmegyei Általános Takarékpénztár“ 50 K, az „Aradi Ipar- és Népbank“ Békésmegyei Fiókintézete 50 K, a „Korponai Takarékpénztár“ Békéscsabai Fiókintézete 20 K. — A segélyalap álladéka az 1911/12.

iskolai év végén 78 K 91 f; felszaporodva a kimutatott adományokkal (270 K) és az időközi kamatokkal (14 K 12 f) 363 K 03 f. Kiadás az 1912/13. iskolai évben 184 K 27 f, maradvány 178 K 76 f. (A betéti könyv az igazgató-tanárnál van.)

G)

Rosenthal Adolf gyáros 4 drb egyenkint 200 K névértékű Békésmegyei Ált. Takarékpénztári részvényt adományozott azzal a rendeltetéssel, hogy ezen alapítvány „*Rosenthal Adolf és neje Kun Gizella*“ nevét viselje s hogy „a részvények évi osztalékai minden évben kiadandók egy, a főgimnázium bármelyik osztályában rendes tanulóként beírt és osztályvizsgát tett tanulónak, aki jó magaviseletű tanuló, vallásküllömbség nélkül.“

H)

Az 1912. évben érettségizett ifjak 330 K 59 f-t adományoztak. Ebből az összegből a *segítő-egyesület* 100 K 50 f-t kapott, 100 K-t a *zongora-alapra*, 100 K-t a *kirándulási alapra* és 30 K-t *rajzdíjakra* fordítottunk.

—

Az 1909. évben érettségizett ifjak 306·70 K összegű alapítványt létesítettek, melynek kamataiból egy vagy több szegénysorsú tanuló alumneum díja fedezendő. A takarékpénztári könyvecskét az alapító-levél értelmében az eforus őrzi.

Az 1910. és 1911. érettségizett ifjak alapítványát: 320·26 K-t az időközi kamatokkal együtt — 342·05 K összegben — átvette a főgimnázium pénztárosa.

A kirándulási-alap vagyona: Az 1911—12. iskolai évről áthozott pénzösszeg mint vagyon: 445 K 65 f. — Az 1912—13. iskolai év folyamán: a) *Bevételek:* 1. Az 1912. június végi „érettségizők mulatságának“ jövedelméből: 100 K. — 2. 1912. január—júniusi kamat: 5 K 96 f. — 3. Az 1913. április 5-iki ifjúsági hangverseny jövedelméből: 100 K. — 4. 1912. júli—decemberi kamat: 10 K 33 f. — 5. Az 1913. május 10-iki fiumei—pólai kirándulásban részt vevő tanulók befizetett járulékaik fennmaradt részét ezen alapnak ajándékozták: 81 K 13 f. — Összes bevétel: 297 K 42 f. — b) *Kiadás:* A fiumei—pólai kirándulásban résztvevő négy tanulónak költségeire adtunk egyenkint 35 K, összesen 140 K. — *Maradvány:* 157 K 42 f., melyet a tőkéhez csatolván, ezen alap vagyona 1913. június 1-én: 603 K 7 f. — (A betéti könyv *Balázs* Ádám tanárnál van.)

A *„Zongora-alap“* tőkéje az 1911—12. évi Értesítő szerint: 305·50 K. Bevétel: 213·25 K. Álladék: 518·75 K. (A betéti könyv az igazgató-tanárnál van.)

A *„Rudolf-főgimnáziumi tanári könyvtár“* tőkéje az 1911—12. évi Értesítő szerint: 1458·86 K. Bevétel: 1292·04 K, mely összegből 1070 K a megrendelt könyvtári vasállványok árának 1913. évi törlesztésére fordítandó. Álladék: 2750·90 K. (A betéti könyv az igazgató-tanárnál van.)

A *„Daloskör“* tőkéje az 1911—12. évi Értesítő szerint: 107·56 K. Bevétel: 57·83 K. Kiadás: 116·08 K. Álladék: 49·31 K. (A betéti könyv *Székely* Vilmos tanárnál van.)

—

Az Alumneumra, a Segítő-egyesületre és más célokra befolyt adományokról részletes kimutatást közölnek az illető fejezetek.

—

Fogadják a nemesszívű pártfogók és adakozók ezúton is intézetünk hálás köszönetét.

XVI.

Kézikönyvek az 1913—1914. iskolai évre.

I. OSZTÁLY.

Bereczky S.: Ószövetségi élet- és jellemképek s tanítások. (6. kiadás.) Kókai. 80 f.

Szinnyey J.: Iskolai magyar nyelvtan. I. (15. kiadás.) Hornyánszky. 120 f. (1565—1910.)

Császár E. és Váczy J.: Magyar olvasókönyv. I. (2. kiadás.) Athenaeum. 240 f. (82836—1907.)

Schuster A.: Elemi latin nyelvtan. I. Athenaeum. 240 f. (39545—1911.)

Lasz S.: Földrajz. I. (6. kiadás.) Lampel. 260 f. (71563—1911.)

Paszlavszky J.: Kis természetrajz. I. (3. kiadás.) Athenaeum. 220 f. (93898—1911.)

Kogutovicz M.: Középiskolai földrajzi atlasz. I. rész. (4. kiadás.) Kogutovicz és Társa. 200 f. (20572—1898.)

Mérey Gy.: Számtan. I. (2. kiadás.) Dobay. 200 f. (62941—1912.)

Gerevich E. és Király L.: Rajzoló geometria. I. Planimetria. Athenaeum 180 f. (2222—1905.)

Vajda P.: Szépírási minták. Franklin-T. 80 f. (19406—1888.)

II. OSZTÁLY.

Bereczky S.: Jézus élete és tanítása. (6. kiadás.) Kókai 80 f.

Szinnyey J.: Iskolai magyar nyelvtan. II. (11. kiadás.) Hornyánszky. 80 f. (144571—1911.)

Császár E. és Váczy J.: Magyar olvasókönyv. II. (2. kiadás.) Athenaeum. 280 f. (95637—1909.)

Jegyzet: A könyv ára után zárjelbe tett szám: a miniszteri engedélyezés száma.

Schuster A.: Elemi latin nyelvtan. II. Athenaeum 200 f. (76623—1909.)

Lasz S.: Földrajz. II. (4. kiadás.) Lampel 350 f. (85755—1911.)

Paszlavszky J.: Kis természetrajz II. (2. kiadás.) Athenaeum. 280 f. (42546—1909.)

Kogutovicz M.: Középiskolai földrajzi atlasz. II. Kogutovicz és Társa. 240 f. (20572—1898.)

Mérey Gy.: Számtan II. (2. kiadás.) Dobay. 250 f. (62941—1912.)

Gerevich E. és Király L.: Rajzoló geometria. II. Stereometria. Lauffer. 200 f. (55501—1906.)

Vajda P.: Szépírási minták. Franklin-T. 80 f. (19406—1888.)

III. OSZTÁLY.

Bereczky S.: A keresztyén egyház rövid története. (7. kiadás.) Kókai. 80 f.

Szinnyei J.: Rendszeres magyar nyelvtan. (12. kiadás.) Hornyánszky. 120 f. (132376—1911.)

Császár E. és Váczy J.: Magyar olvasókönyv. III. (2. kiadás.) Athenaeum. 340 f. (Engedélyezés alatt.)

Pirchala I.: Latin olvasókönyv. I. (5. kiadás.) Athenaeum. 270 f. (111418—1907.), és II. (6. kiadás.) Athenaeum. 270 f. (111418—1907.)

Schuster A.: Német nyelvtan. I. (3 kiadás.) Athenaeum. 240 f. (2373—1905.)

Kelemen B.: Magyar-német és német-magyar zsebszótár. (13. kiadás.) I. II. Athenaeum. 500 f. (3003—1904.)

Schmidt A. dr.: Fizikai és mathematikai földrajz. (11. kiadás.) Lampel. 120 f. (36—1902.)

Lasz S.: Földrajz. III. (3. kiadás.) Lampel. 120 f. (31714—1911.)

Kogutovicz M.: Középiskolai földrajzi atlasz. III. Kogutovicz és Társa. 160 f. (20572—1898.)

Szigethy L. dr.: Magyarok története. I. Singer és Wolfner. 200 f. (3548—1900.)

Kogutovicz M.: 10 térkép a hazai történelem tanításához. Kogutovicz és Társa. 200 f. (2604—1897.)

Mérey Gy.: Számtan. II. (2. kiadás.) Dobay. 250 f. (62941—1912.)

Horti—Szinte: Rajzoló geometria. III—IV. (5. kiadás.) Lampel. 240 f. (141406—1911.)

IV. OSZTÁLY.

Koren P.: Dr. Luther M. kiskátéjának magyarázata. (Csak 5. kiadás.) Békéscsaba. Corvina-könyvkereskedés. 50 f.

Góbi I.: Stilisztika és verstan. (6. kiadás.) Franklin-Társulat. 240 f. (19595—1912.)

Arany J.: Toldi. Magyarázta Lehr A. (11. kiadás) Franklin-Társulat. 240 f. (51922—1892.)

Pirchala I.: Latin nyelv. (11. kiadás) Athenaeum. 200 f. (111418—1907.)

Pirchala I.: Latin olvasókönyv. I. (5. kiadás.) Athenaeum. 270 f.; II. (6. kiadás.) 270 f. (111418—1907)

Schuster A.: Német nyelvtan I. (3. kiadás) Athenaeum 240 f. (2373—1905.)

Kelemen B.: Magyar és német zsebszótár. (13 kiadás.) I. és II. Athenaeum. 500 f. (3003—1904.)

Szigethy L. dr.: Magyarok története. II. Singer és Wolfner. 200 f. (2091—1901.)

Kogutovicz M.: 10 térkép a hazai történelem tanításához. Kogutovicz és Társa. 200 f. (2604—1897.)

Róth—Tőkés: A növénytan alapvonalai. (6. kiadás.) Franklin-Társulat. 320 f. (3035—1901 e.)

Sárkány L dr.: Algebra. Athenaeum. 400 f. (2006—1905)

Horti—Szinte: Rajzoló geometria. III—IV. (5 kiadás.) Lampel. 240 f. (141406—1911.)

V. OSZTÁLY.

Batizfalvy—Bereczky: Bibliaismertetés. (4 kiadás.) Kókai. 160 f.

Hetvényi—Jausz—Adorján: Bibliai olvasókönyv. Hornyánszky 240 f.

Riedl F.: Rhetorika. (6. kiadás) Lampel. 300 f. (4863—1905. e)

Kossuth Lajos július 11. beszéde. Magyar Könyvtár. 36 sz. 30 f.

Pirchala I.: Latin nyelvtan. (11. kiadás.) Athenaeum. 200 f. (111418—1907.)

Cserép J. dr.: Szemelvények Ovidius műveiből. (3. kiadás.) Lampel. 200 f. (156535—1911.)

Cicero pro Licinio Archia Poëta. Magyarázta Kapossy L. (3. kiadás) Franklin-Társulat. 60 f. (157944—1911.)

M. Tullii Ciceronis De imperio Gnaei Pompeii oratio ad Quirites. Magyarázta dr. Kont I. (3. kiadás.) Athenaeum. 100 f. (24805—1911.)

Cserny—Dávid: Latin stilusgyakorlatok. I. (6. kiadás.) Stampfel. 200 f. (1111—1903.)

Hittrich Ö. dr.: Római régiségek. Kókai. 250 f. (59832—1910.)

Schmidt: Latin-magyar, magyar-latin szótár. (3. kiadás.) Athenaeum. 440 f. (4610—1901.)

Maywald J. dr: Görög nyelvtan. (6. kiadás.) Kókai. 280 f. (112919—1911.)

Maywald J. dr.: Görög gyakorló és olvasókönyv. I. (5. kiadás.) Athenaeum. 220 f. (98452—1910.)

Badics F.: Magyar irodalmi olvasókönyv. I. (6. kiadás.) Athenaeum. 280 f. (2225—1911.)

Hittrich Ö. dr.. Görög régiségek. Kókai. (60416—1912.)

Homeros Odysseiája, ford. Gyomlay Gy. dr. (3. kiadás.) Athenaeum. 280 f. (135764—1908.

Homeros Iliasa, ford. Csengery J. dr.: (3. kiadás.) Athenaeum. 300 f. (141740—1908.)

Dr. Geréb J.: Szemelvények Herodotos műveiből. (4. kiadás.) Franklin-Társulat. 150 f. (145913—1911.)

Kemény F.: Rendszeres német nyelvtan. (2. kiadás.) Lampel. 200 f. (24667—1906.)

Timár P.: Német olvasókönyv. II. (2. kiadás.) Singer és Wolfner. 350 f. (104248—1906.)

Orosz A.: Német stílusgyakorlatok. (4. kiadás.) Athenaeum. 160 f. (112923—1911.)

Kelemen B.: Magyar és német zsebszótár. (13. kiadás.) I. és II. Athenaeum. 500 f. (3003—1904.)

Szigethy L. dr.: Egyetemes történet. I. Ó-kor. Singer és Wolfner. 240 f. (2089—1902.)

Ajánlatos segédkönyv: Kogutovicz M.: Történelmi iskolai atlasz. 600 f. (2604—1897.)

Róth—Vángel: Állattan alapvonalai. (5. kiadás.) Franklin-Társulat. 400 f. (3625—1901 e.)

Sárkány L. dr.: Algebra. Athenaeum. 400 f. (2006—1905.)

Sárkány L.: Mértan. (3. kiadás.) Athenaeum. 460 fillér. (60388—1907.)

VI. OSZTÁLY.

Bereczky S.: A keresztyén egyház története. Kókai. 250 f.

Riedl F.: Poétika és Poétikai olvasókönyv. (5. kiadás.) Lampel. 300 f. (3642—1904.)

Segédkönyvek: Shakspere: Coriolanus, Petőfi S. fordításában, magyarázta Szigetvári I. Franklin-Társulat. 120 f.

Zrinyi M.: Szigeti veszedelem. Olcsó könyvtár. 937—940. Franklin-Társulat. 80 f.

Katona J.: Bánk-Bán. Magyar könyvtár. I. sz. 30 f.

Kisfaludy K.: Csalódások. Jeles írók iskolai tára. XXVI. (2. kiadás.) Franklin-Társulat. 60 f.

Pirchala I.: Latin nyelvtan (11. kiadás.) Athenaeum. 200 f. (111418—1907.)

P. Vergilii Maronis Aeneidos libri XII., I. kötet, magyarázta Pirchala I. (5. kiadás.) Athenaeum. 180 f. (99206—1909.)

Pirchala I.: Jegyzetek Vergilius Aeneisének I—XII. énekéhez. (2. kiadás.) Athenaeum. 160 f. (199900—1882.)

Bartal—Malmosi: Titi Livii Ab urbe condita liber XXI., XXII. (5. kiadás.) Athenaeum. 180 f. (66092—1909.)

Hittrich Ö. dr.: Római régiségek. Kókai. 250 f. (59832—1910.)

Cserny—Dávid: Latin stílusgyakorlatok. II. (6. kiadás.) Athenaeum. 200 f. (2381—1901.)

Schmidt: Latin-magyar, magyar-latin szótár. (3 kiadás.) Athenaeum. 440 f. (4610—1901.)

Maywald J. dr.: Görög nyelvtan. (6. kiadás.) Kókai. 280 f. (112919—1911.)

Maywald J. dr.: Görög gyakorló és olvasókönyv. II. (4. kiadás.) Kókai. 250 f. (83441—1906.)

Sophokles Antigone, ford. Csiky G. Franklin-Társulat. 100 f. (22434—1883.)

Badics F.: Magyar irodalmi olvasókönyv. II. (5. kiadás.) Athenaeum. 220 f. (144322—1911.)

Schill S.: Görög régiségek és művészettörténet. (3. kiadás.) Franklin-Társulat. 280 f. (37302—1891.)

Kemény F.: Rendszeres német nyelvtan. (2. kiadás.) Lampel. 200 f. (24667—1906.)

Timár P.: Német olvasókönyv. II. (2. kiadás.) Singer és Wolfner. 350 f. (104248—1906.)

Orosz A.: Német stílusgyakorlatok. (4. kiadás.) Athenaeum. 160 f. (112923—1911.)

Kelemen B.: Magyar-német és német-magyar zsebszótár. (13. kiadás.) I., II. Athenaeum. 500 f. (3003—1904.)

Szigethy L. dr.: Egyetemes történet. II. Középkor. Ujkor. (1648) Singer és Wolfner. 300 f. (2746—1902.)

Ajánlatos segédkönyv. Kogutovicz M.: Történeti iskolai atlasz. 600 f. (2604—1897.)

Róth—Hankó—Melczer: Ásványtan és chemia. Franklin-Társulat. 320 f. (4161—1901 e.)

Sárkány L. dr.: Algebra. Athenaeum. 400 f. (2006—1905.)

Sárkány L. dr.: Mértan. (3. kiadás.) Athenaeum. 460 fillér. (60388—1907.)

Sárkány L. dr.: Négyszámjegyű logaritmus-táblák. Athenaeum. 150 f. (3169—1909.)

VII. OSZTÁLY.

Bereczky S.: Az egyetemes keresztyén egyház története és A magyar evangelikus egyház története. (2. kiadás.) Kókai. 200 f.

Váczy J. dr.: A magyar irodalom története. I. (3. kiadás.) Lampel. 480 f. (149537—1911.)

Szinnyei J. dr.: A magyar nyelv. (7. kiadás.) Hornyánszky. 100 f. (82114—1909.)

Ajánlatos segédkönyvek: Koltai: Az okt. mese és szemelv. a magyar meseíróktól. Athenaeum. 140 f. — Berzsenyi válogatott művei. Athenaeum. 140 f. — Csokonai válogatott műveiből. 160 f. — A kuruc költészet. 30 f. Magyar Könyvtár.

Pirchala I. Latin nyelvtan. (11. kiadás.) Athenaeum. 200 f. (111418—1907.)

M. Tullii Ciceronis In. L. Sergium Catilinam orationes quattuor. Magyarázta: Köpesdy S. (3. kiadás.) Franklin-Társulat. 120 f. (159605—1911.)

Sallusti C.: Bellum Jugurthinum. Magyarázta: Dr. Hittrich Ödön. (3. kiadás.) Franklin-Társulat. 100 f. (113684—1911.)

P. Vergilii Maronis Aeneidos libri XII. Magyarázta: Pirchala I., II. (3. kiadás.) Athenaeum. 180 f. (19990—1882.)

Pirchala I.: Jegyzetek Vergilius Aeneisének I—XII. énekéhez. (2. kiadás.) Athenaeum. 160 f. (19990—1882.)

Cserny—Dávid: Latin stílusgyakorlatok. III. rész a VII. és VIII. osztály számára. (4. kiadás.) Athenaeum. 270 f. (1766—1902.)

Hittrich Ö. dr.: Római régiségek. Kókai. 250 f. (59832—1910.)

Schmidt: Latin-magyar, magyar-latin szótár. (3. kiadás.) Athenaeum. 440 f. (4610—1901.)

Maywald J. dr.: Görög nyelvtan. (6. kiadás.) Kókai. 280 f. (112919—1911.)

Ajánlatos segédkönyvek: Lévai—Vida: Görög-magyar és magyar-görög szótár. Lampel. 1200 f. (12053—1888.) — Elischer—Fröhlich: Szótár Homeros két eposzához. Lauffer.

Kempf J.: Szemelvények Homeros Iliasából. (2. kiadás.) Franklin-Társulat. 280 f. (161779—1911.)

Dávid J.: Szemelvények Herodotos műveiből. (4. kiadás.) Lampel. 180 f. (148290—1911.)

Badics F.: Magyar irodalmi olvasókönyv. III. (5. kiadás.) Athenaeum. 360 f. (139261—1911.)

Szilasi M. dr.: Szemelvények Thukydidesből. (2. kiadás.) Lampel. 280 f. (2304—1912.

Demosthenes válogatott beszédei. Földi J. dr. (2. kiadás.) Lampel. 150 f. (112772—1911.)

Schill S.: Görög irodalomtörténet. (3. kiadás.) Franklin-Társulat. 280 f. (4487—1896.)

Schill S.: Görög régiségek és művészet története. (3. kiadás.) Franklin-Társulat. 280 f. (37302—1894.)

Heinrich G.: Német tan- és olvasókönyv. III. (8. kiadás.) Lampel. 240 f. (3914—1904 e.)

Goethe: Hermann und Dorothea. Magyarázta: Wéber R. (8. kiadás.) Franklin-Társulat. 80 f. (221—1912.)

Lessing: Minna von Barnhalm. Magyarázta: Teisz Gy. dr. Lampel. 70 f. (2508—1901 e.)

Orosz A.: Német stílusgyakorlatok. (4. kiadás.) Athenaeum. 160 f. (112923—1911.)

Kelemen B.: Magyar-német és német-magyar zsebszótár. (13. kiadás.) I., II. Athenaeum. 500 f. (3003—1904.)

Szigethy L. dr.: Egyetemes történet. III. Új-kor. Singer és Wolfner. 320 f. (1590—1903.)

Ajánlatos segédkönyv. Kogutovicz M.: Történeti iskolai atlasz. 600 f.

Sárkány L. dr.: Algebra. Athenaeum. 400 f. (2006—1905.)

Sárkány L. dr.: Mértan. (3. kiadás.) Athenaeum. 460 fillér. (60388—1907.)

Sárkány L. dr.: Négyszámjegyű logaritmus táblák. Athenaeum. 150 f. (3169—1909.)

Szíjgyártó M.: Kisérleti fizika. I. (2. kiadás.) Lampel. 340 f. (142089—1911.)

Fodor-Gerlóczy: Egészségtan. (4. kiadás.) Lampel. 280 f. (144816—1911.)

VIII. OSZTÁLY.

Bancsó A.: Keresztyén hittan és erkölcstan. (2. kiadás.) Kókai. 150 f.

Váczy J. dr.: A magyar irodalom története. (2. kiadás.) Lampel. 380 f. (26392—1907.)

Szinnyei J. dr.: A magyar nyelv. Hornyánszky. 100 f.

Ajánlott segédkönyvek: Katona Bánk bánja. Athenaeum. 180 f.

Petőfi válogatott lírai költeményei. 100 válogatott elbeszélő költemény. Athenaeum. 100 f.

Madách: Az ember tragédiája. Athenaeum. 300 f.

Horatii Opera. I., II. Bartal-Malmosi. Átdolgozta: Csengeri. (3. kiadás.) Athenaeum. 180 f. és 160 f. (1550—1903). és (3396—1904.)

Schmidt A. dr.: Szemelvények Tacitus műveiből. (2. kiadás.) Franklin-Társulat. 120 f. (160649—1911.)

Pirchala I.: Latin nyelvtan. (11. kiadás.) Athenaeum. 200 f. (111418—1907.)

Cserny—Dávid: Latin stílusgyakorlatok. III. (4. kiadás.) Athenaeum. 270 f. (1766—1902.)

Cserép J. dr.: Római régiségek. (6. kiadás.) Franklin-Társulat. 320 f. (139780—1911.)

Schmidt: Latin-magyar, magyar-latin szótár. (3. kiadás.) Athenaeum. 440 f. (4610—1901.)

Maywald J. dr.: Görög nyelvtan. (6. kiadás.) Kókai. 280 f. (112919—1911.)

Kempf J.: Szemelvények Homeros Odysseiájából. Franklin-Társulat. 240 f. (5273—1905.)

Simon J.: Szemelvények Platonból (2. kiadás.) Franklin-Társulat. 200 f. (140693—1911.)

Schill S.: Görög irodalmi történet. (3. kiadás.) Franklin-Társulat. 280 f. (4487—1896.)

Schill S.: Görög régiségek és művészet története. (3. kiadás.) Franklin-Társulat. 280 f. (37302—1891.)

Alexander B.: Szemelvények Platon és Aristoteles műveiből. (4 kiadás.) Franklin-Társulat. 300 f. (9714—1894.)

Heinrich G. Német tan- és olvasókönyv. IV. (7. kiadás.) Lampel. 240 f. (5102—1900 e.)

Goethe: Dichtung und Wahrheit. Magyarázta: Tiber Á. Lampel. 70 f. (1512—1901 e.)

Heine, Uhland, Lenau költeményeiből. Kolbach B. dr. Lampel. 70 f. (3903—1904 e.)

Schiller: Wilhelm Tell. Magyarázta: Heinrich G. (7. kiadás.) Franklin-Társulat. 120 f. (583—1912.)

Kelemen B.: Magyar-német és német-magyar zsebszótár. (13. kiadás. I., II. Athenaeum. 500 f. (3003—1904.)

Szíjártó M.: Kisérleti fizika. II. Lampel. 280 f. (3392—1903 e.)

Szigethy L. dr.: A magyar nemzet története. Kókai. 320 f. (3329—1904.)

Kogutovicz M.: 10 térkép a hazai történelem tanításához. 200 fillér. (2604—1897.)

Szitnyai E.: Lélektan és logika. (6. kiadás.) Franklin-Társulat. 280 f. (132342—1911.)

Sárkány L. dr.: Algebra. Athenaeum. 400 f. (2006—1905.)

Sárkány L. dr.: Mértan. (3. kiadás.) Athenaeum. 460 fillér. (60388—1907.)

Sárkány L. dr.: Négyszámjegyű logaritmus-táblák. Athenaeum. 150 f. (3169—1909.)

Fodor-Gerlóczy: Egészségtan. (4. kiadás.) Lampel. 280 fillér. (144816—1911.)

—

Az előírt tankönyveken kívül az ág. hitv. ev. tanulók kötelesek még a „Békéscsabai Énekeskönyv"-et is beszerezni s minden egyházi jellegű iskolai ünnepre (reformáció, deprekáció) s minden istentiszteletre magukkal elhozni.

Más vallásfelekezethez tartozó tanulók vallásuk tankönyveit illetőleg hitoktatóik utasításaihoz alkalmazkodjanak.

—

Beszerzendő rajzeszközök.

Egy darab negyedíves rajztábla betolható rajz-sínnel és rajztáblatartóval. — Egy 60 fokú és egy 45 fokú háromszög. — 10—12 darab rajzszeg, egy puha és kemény radirgummi. — Egy rajzeszköz, körző és kihuzó tollal. — Egy darab kettes és egy darab hármas számú jóminőségű irón. — Egy kis üveg oldott tus. — A mértani rajzokhoz *„A békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf-főgimnázium"* felírással és kerettel ellátott rajzpapír használandó, míg a görögpótló- és magánrajzokhoz keret és felírás nélküli fiumei papirt is lehet használni. — Vízfesték, festő-pohár és ecsetek a tanév folyamán szerzendők be a szaktanár utasításai szerint.

XVII.

A jövő iskolai évre szóló figyelmeztetés.

A javító- és pótló-vízsgálatok szeptember 1-én lesznek, délelőtt 9 és délután 3 órától kezdve a kijelölt tantermekben. Irásbeli magán- és fölvételi vizsgálatok szeptember 2-ikán délelőtt 8 órakor kezdődnek, a szóbeliek szeptember 3-ikán és 4-ikén. Javító-vizsgálatra csak az az egy vagy két tantárgyból elégtelen osztályzatú tanuló bocsáttatik, akit a tanári testület, illetőleg egyházunk főhatósága a javításra feljogosított; pótló vizsgálatra csak az a tanuló bocsáttatik, kinek a vizsgálatról való elmaradását a tanári testület eléggé megokoltnak találja. Az egyházi főhatóság engedélyét a két tantárgyból elégtelen osztályzatú tanuló folyamodás útján keresse. Az idevonatkozó s Méltóságos és Főtisztelendő Scholtz Gusztáv bányakerületi püspök úrhoz címzett folyamodványokat *július hó 6-ig az igazgatósághoz* kell benyujtani. Az itt kitűzött időben javító s illetőleg pótvizsgára jelentkezők ingyen vizsgáltatnak meg; az itt kijelölt idő előtt vagy után jelentkezők tárgyanként 10 koronát fizetnek.

Az 1913—14. iskolai évre szóló beiratás szeptember 2., 3., 4. napjain tartatik meg az igazgatóság hivatalos helyiségében, ezután az osztálytanároknál a kijelölt helyiségekben. *Békéscsabai illetőségi tanulók,* vallásfelekezeti külömbség nélkül, már *augusztus 28—30-ig jelentkezzenek végleges felvételre;* más illetőségű tanulók ezeken a napokon csak előjegyeztetnek.

A t. szülők és gyámok tájékozására megjegyzendők a következő feltételek:

A) A fölvételnél minden tanuló tartozik *személyesen* szülője, gyámja vagy ezek megbízottja kiséretében az igazgatónál és az osztálytanárnál megjelenni és utolsó iskolai bizonyítványát, születési bizonyítványát, továbbá orvosi bizonyítványt arról, hogy mikor

volt utólszor beoltva s mily eredménnyel, előmutatni. Azok a szülők vagy gyámok, kik nem laknak Békéscsabán, gyermekük vagy gyámoltjuk beiratásakor alkalmas helyettest tartoznak bejelenteni, kire a házi felügyeletet bízzák.

B) A főgimnázium első osztályába csak oly növendékek vétetnek föl, kik életük 9-ik évét már betöltötték és vagy szabályszerű iskolai bizonyítvánnyal, vagy ha magánúton készültek, vizsgálat útján kimutatják, hogy az elemi negyedik osztály tantárgyait sikerrel tanulták.

C) Felsőbb osztályba legalább is elégséges gimnáziumi bizonyítvánnyal léphet fel a tanuló, miből következik, hogy saját tanítványaink is tartoznak felvételük alkalmával előző évről szóló bizonyítványukat (ugyszintén születési bizonyítványukat is) felmutatni.

A reáliskolából, polgári iskolából vagy felsőbb leányiskolából gimnáziumba átlépni kivánó tanuló, az elhagyott iskola és a gimnázium tanterve közt mutatkozó lényeges különbözetből fölvételi vizsgát tesz, amely vizsga ügyében a tanári karhoz címzett s *minden osztályról való* bizonyítvánnyal felszerelt kérvényét *augusztus 20-ikáig* nyújtsa be az igazgatóságnál.

Az elutasított vagy rossz erkölcsi fokozattal jövő tanuló nem vétetik fel.

D) A főgimnázium V. osztályába jelentkező tanulónak szülője illetőleg gyámja a beiratás alkalmával köteles kijelenteni, vajjon a fia, illetőleg gyámoltja a görög nyelvet vagy az 1890. évi XXX. törvénycikkben megszabott tantárgyakat fogja-e tanulni?

Az a tanuló, aki a nyelvekben már a IV. osztályban jobb előmenetelt tanusított, mint a reáliákban, válassza a jövő évre a görög nyelvet; az pedig, ki nagyobb tehetséget és hajlamot érez és tanusít a reáliák, mint a nyelvek iránt, a görögöt helyettesítő tárgyakat válassza (8579—1891. sz. min. rendelet.)

Aki pedig a görög nyelvet, akár az azt helyettesítő tárgyakat megakarná változtatni, azt csak kellőleg indokolt esetben, a tanári karhoz beadott folyamodványra és a szabályszerű felvételi vizsgálat kötelezettsége mellett teheti meg (54.833—1894. sz. min. rendelet). Ennek a vizsgálatnak díja 20 K.

E) A tanuló egész évi fizetni valója: tandíj fejében 60 K, járulék az orsz. tanári nyugdíj- és gyámintézet alapja javára 6 K, az ifjúsági könyvtárra 1 K és 2 K 30 fillér bizonyítványdíj. A tandíj első fele a járulékokkal és bizonyítványdíjjal együtt, tehát 39 K 30 f a beiratáskor, a tandíj másik fele — 30 K — február hó első

hetében fizetendő. Tandíjelengedésért az igazgatóság által megszabott határidőn belül a főgimnáziumi kormányzó-bizottsághoz kell folyamodni.

F) Szállást, ellátást csak oly helyeken szabad fogadni, amelyeket erre a célra az igazgatóságnak bejelentettek s amelyek megfelelőknek találtatván, tulajdonosuk „Jelentkező-lap"-ot kapott. A szállásra vagy teljes ellátásra nézve szívesen ad felvilágosítást az igazgatóság.

G) A gimnáziumi tápintézetben az egész iskolai évi (tíz havi) étkezés (ebéd, vacsora) díja 150 K, ebédért 90 K. Ezek az összegek félévenként előre fizetendők, még pedig mindenkor a tápintézet *eforusánál;* kivételes és indokolt esetekben havi részletekben is törleszthetők.

A tápintézetbe fizető tagnak fölvétetik a *gimnázium bármely növendéke.* Az alumneumi díj elengedésében *csak kifogástalan magaviseletű és nagyon szegény tanulók részesülhetnek.* Megjegyzendő, hogy a vacsoráért járó 60 K díj fizetése alól senkit sem menthetünk fel s hogy a tápdíjnak legalább egy részét mindjárt a jelentkezés alkalmával mindenkinek meg kell fizetni. Az ebédért járó díjnak elengedését kérő s a főgimnáziumi bizottsághoz címzett folyamodásokat a kitűzött határidőn belül az igazgatóságnál kell benyújtani.

H) Használt tankönyvekből is tanulhat a tanuló, de ilyenek bevásárlásánál óvatosan járjanak el a szülők, mert rongyos, piszkos, vagy régi kiadású tankönyveket nem szabad használni.

I) A módosabb szülőket felkérjük, hogy a beírás alkalmával az osztályfőnöknél az e célra készen tartott ívre bármily csekély összeget jegyezzenek a szegény tanulókat gyámolító főgimnáziumi Segítő-egyesület javára; megjegyezvén, hogy 2 K kozzájárulással a tanuló rendes tagja lesz az egyesületnek.

J) Izraelita tanulóknak a szombati és más ünnepnapi írás és rajzolás alól való fölmentés tárgyában az 55.711—1882. számú miniszteri rendelet intézkedik, amely rendelet értelmében a fölmentést az igazgató adja meg, még pedig *„a szülőknek az aláírására nézve hatóságilag igazolt írásbeli kérvénye alapján".*

XVIII.

Függelék.

A békéscsabai ág. h. ev. Rudolf-főgimnázium fegyelmi székének szabályrendelete.

1. §.

A békéscsabai ág. h. ev. egyház a magyarhoni ág. h. ev. gimnáziumok rendtartása 26. §. és a középiskolai bizottságról szóló szabályrendelet 16. §. értelmében középiskolai fegyelmi széket alkot.

2. §.

A fegyelmi szék tagjai hivatalból: *a)* a főgimnázium igazgatója, *b)* a kormányzó-bizottság jegyzője, aki mindig tanár, *c)* az osztályfőnök, *d)* a főgimnázium felügyelője, *e)* az egyházi felügyelő, *f)* igazgató-lelkész. Választás útján a főgimnázium kormányzó-bizottságának két tagja, kiket a saját kebeléből minden tanév elején egy évre választ a főgimnázium kormányzó-bizottsága.

3. §.

A fegyelmi szék elé tartozik a súlyosabb természetű erkölcsi vétségek feletti ítélkezés. Az elővizsgálatot a tanári kar eszközli. Az elővizsgálatról szóló jegyzőkönyvet a főgimnáziumi igazgató átadja a fegyelmi szék elnökének, aki minden esetben a főgimnázium felügyelője vagy annak helyettese. A főgimnáziumi felügyelő három nap alatt a kormányzó-bizottság jegyzője által, aki egyszersmind a fegyelmi széknek jegyzője, összehívatja a fegyelmi szék tagjait. A fegyelmi szék a benyujtott jegyzőkönyv alapján végérvényesen határoz afelett, hogy vajjon szükségesnek tartja-e a további eljárást, vagy pedig kisebb jelentőségűnek minősíti a vétséget és azt a tanári kar további eljárására utasítja.

4. §.

A fegyelmi szék súlyosabb természetűnek minősítve a vétséget, maga elé idézi a vétséget elkövető tanulót, tanukat, minden esetben kihallgatja az illető tanuló osztálytanárát, szüleit. A tárgyalást megtartva, ítélethozatalra vonúl vissza. Az ítélethozatalnál az elnök egyenlő szavazatok esetén döntő szavazatjoggal bír. Az összes intézetekből való kizárásra csak egyhangú határozat alapján ítélhető el a vétkes. Ez esetben az összes jegyzőkönyvek az egyházi főhatóság útján a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz felterjesztendők.

Ezen szabályrendeletet az arad-békési esperesség 1905 augusztus 29-iki közgyülése a békéscsabai egyház felterjesztése alapján jóváhagyta jegyzőkönyve 7. pontjában. Ezt hivatalosan bizonyítja.

Békéscsabán, 1906 szeptember 10.

Csepregi György
esperes.

Dr. Daxer György
esperességi jegyző.

Megerősítette a bányai ág. hitv. ev. egyházkerület a Budapesten 1907. évi szeptember hó 18—20. napjain tartott rendes közgyülésén a 81. jkönyvi pont alatt hozott határozattal.

Budapesten, 1907 október 1-én.

Zsilinszky Mihály
bányaker. felügyelő.

Scholtz Gusztáv
bányaker. püspök.

Dr. Szelényi Aladár
bányaker. vil. főjegyző.

—

A békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf-főgimnáziumi „Gyorsírókör“ alapszabályai.

1. §.

A kör neve.

A békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf-főgimnázium „Gyorsírókör“-e.

2. §.

A kör célja.

A tagok gyakorlati kiképzése a Gabelsberger-Markovits gyorsírásban, ezen rendszer művelése és terjesztése.

E cél elérése végett:

a) tanítja a levelező- és vitagyorsírást és gyakorló órákat tart;

b) gyüléseket tart;

c) gyorsírási könyvtárt alapít és gyorsírási lapokat járat és azokat a tagok rendelkezésére bocsájtja;

d) tagjai között pályázatot hírdet szabatos levelező és vitagyorsírási tételekre és az évvégi versenyeken a nyerteseket tehetségéhez képest pénzbeli jutalomban részesíti.

3. §.

A kör tagjai.

Tiszteletbeli, rendes, hallgató és pártoló tagok.

a) Tiszteletbeli tagokul olyanokat választ a kör, akik gyorsírásunk ügye, nevezetesen pedig gyorsírókörünk körül kiváló érdemeket szereztek;

b) rendes tagjai a körnek azon tanulói, akik legalább a levelezőírásban jártasok;

c) hallgató tagok azon III—VIII. osztályú tanulók, akik levelező tanfolyamra iratkoznak be;

d) pártoló tagok mindazon tanulók, akikgyorsírást nem tudnak ugyan, de ügyei iránt érdeklődnek.

4. §.

A tagok kötelességei.

a) A belépés a tagsági ív aláírásával történik és a belépés idejére való tekintet nélkül az egész iskolai évre kötelező;

b) a tiszteletbeli tagok tagsági díjat nem fizetnek;

a rendes tagok évenként 2 korona,

a hallgató tagok évenként 4 korona,

a pártoló tagok évenként 1 korona tagsági díjat fizetnek, melyet tartoznak legkésőbb április végéig a kör pénztárába befizetni;

c) úgy a gyüléseken, mint az illető tanfolyam óráin az összes rendes, illetve hallgató tagok kötelesek megjelenni, igazolatlan óramulasztás esetén 20 fillér, elkésés esetén 10 fillér büntetést fizetnek a tagok;

d) a gyülések határozatainak minden tag köteles magát alávetni és a tagsági ív aláírásával elismeri, hogy a gyorsírókör alapszabályai kötelezők reá nézve;

e) az esetleg okozott kárt az illető tag megtéríteni tartozik;

f) a levelezőírási tanfolyam hallgatóinak kötelessége az év

végén a kiküldött bizottság előtt vizsgát tenni és csak sikeres vizsga esetén iratkozhatik be a vitaírási tanfolyamra;

g) minden tag köteles legalább egy munka beadására és megbírálására.

5. §.

A tagok jogai.

a) A rendes tagoknak a kör ügyeiben választási, választhatási, szólási, szavazási és indítványozási joguk van, a pályázatokon és versenyírásokon részt vehetnek, dolgozatokat beadhatnak és bírálhatnak, használhatják a levéltárt és könyvtárt; egy tag legfeljebb két kötet könyvet vehet ki, melyet legfeljebb két hétig tarthat magánál, ellenkező esetben minden további hétre 10 fillér büntetést fizet;

b) a kör gyülésein a pártoló tagok is megjelenhetnek, azonban felszólalási, szavazási, indítványozási és könyvtárhasználati joguk nincsen;

c) a titkár engedélyével azonban a könyvtáros a hallgató és pártoló tagoknak is adhat könyveket.

6. §.

A kör tisztviselői.

Elnök, titkár, tanfolyamvezetők, jegyző, pénztáros, könyvtáros és ellenőr.

Az elnökséget a tanárelnök és a titkár képezi.

a) A választmány élén mint tanárelnök, a főgimnázium azon tanára áll, kit a felügyelettel a főgimnázium tanári kara megbízott.

b) Titkárt a kör a VII—VIII. osztályú tanulók közül egy évre választ az alakulógyülésen.

c) A kör az alakulógyülésen a vitaírásban jártas tagok közül a hallgató tagok számához mérten megfelelő számú tanfolyamvezetőt választ egy évre.

d) Jegyzőt a kör az alakulógyülésen a rendes tagok közül választ egy évre.

e) Pénztárost, könyvtárost és ellenőrt a kör az alakulógyülésen választ egy évre.

7. §.

A gyülések.

a) Az alakulógyülés a tanév elején történik, tárgyát az alapszabályok felolvasása után a tisztviselők megválasztása, a gyorsíróköri bizottság és a bíráló-albizottság megalakítása képezi;

b) az évzáró gyülésen a titkár a tisztviselők jelentése alapján a kör évi működéséről jelentést tesz, utána a többi tisztviselők nevében is állásáról lemond;

c) rendes gyülést a kör a szükséghez képest tart, idejét az elnökség állapítja meg; tárgya a mult gyülés jegyzőkönyvének hitelesítése, esetleg a rendes és hallgató tagok versenye, félévenként a tisztviselők jelentése, szakbavágó munkák felolvasása, megvitatása és megbirálása, folyó ügyek és esetleg indítványok elintézése;

d) a rendes tagok $^1/_3$-dának kérésére rendkívüli gyülés hívandó össze, melynek idejét az elnökség állapítja meg.

8. §.

Bizottságok.

A gyorsíróköri bizottság tagjai az elnök, a titkár, a tanfolyamvezetők, a jegyző és azok közül, akik a vitaírási tanfolyamot legalább egy évig látogatták, annyi tag, amennyi a nevezett tisztviselőket 9-re kiegészíti.

Ezen bizottság feladata: a kör ügyeinek fokozott ellenőrzése és vezetése és a levelezőírási tanfolyam évvégi vizsgálatának megtartása.

A gyorsíróköri bizottság kiegészítő részét képezi a „biráló albizottság", melynek tagjai a titkár és a tanfolyamvezetők; e bizottság feladata a pályázatok és a versenyírásra beadott munkák megbírálása.

9. §.

1. Ezen alapszabályok csak a főgimnázium kormányzó-bizottságának jóváhagyása után válnak kötelezőkké és az alapszabályokon teendő mindennemű módosítás a tanári karnak esetről-esetre bejelentendő;

2. ha a kör bármely oknál fogva megszűnnék, mihez a rendes tagok $^3/_4$ részének szavazata szükséges, a kör vagyonát a főgimnáziumi igazgatóság veszi át kezelés végett, míg a kör újból meg nem alakul, mikor is ez a vagyon jogszerűen a kör birtokába megy vissza.

10. §.

A tisztviselők jogai és kötelességei.

Elnökség.

a) *Az elnök.*

Az elnök a kör mindennemű ügyeinek főintézője. Felügyel az alapszabályok pontos megtartására, a tanfolyamok vezetésére és a

kör egyéb ügyeire; elnöke a gyorsíróköri bizottság-, valamint a biráló-albizottságnak. Képviseli a kört úgy kifelé, valamint a főgimnázium tanári kara irányában;

1. a titkár előterjesztésére megállapítja a gyülések idejét, melyeken elnököl;

2. az alakulógyülésen kinevezi a gyorsíróköri bizottságnak a tisztviselőkön kívüli tagjait;

3. felülvizsgálja az összes tisztviselők és bizottságok jelentéseit és ha szükségesnek tartja, újabb bizottságot küld ki;

4. bármikor megvizsgálhatja a pénz-, könyv- és levéltárt;

5. utalványozza a kör 10 koronán felüli kiadásait;

6. évvégén átveszi a pénztárostól a pénztári maradékot és azt a jövő év alakulógyüléséig megőrzi;

7. a fontosabb iratokat és leveleket átveszi a titkártól és vele együtt azok elintézéséről gondoskodik;

8. a jegyzőkönyveket hitelesíti;

9. minden tanfélév végén, az igazgató felhívására pedig ezenkívül bármikor, a tanári karhoz benyújtandó jelentésében köteles a kör beléletének minden fázisát részletesen ismertetni, s az igazgató által kért egyes felvilágosításokat megadni.

b) *A titkár.*

A titkár az elnök utasítása szerint vezeti a kör mindennemű ügyeit, felügyel az alapszabályok pontos megtartására, gondoskodik a határozatok végrehajtásáról és a tisztviselők működését ellenőrzi;

1. aláírási ívet bocsát ki a körbe való beiratkozásra;

2. az elnök megbízásából elnökölhet a rendes és rendkívüli gyüléseken; helyettesítheti az elnököt a gyorsíróköri bizottság- és a biráló-albizottságban;

3. összeállítja a gyülések tárgysorozatát és azt az elnökkel közli;

4. a gyülések idejéről a tagokat két nappal előbb értesíti;

5. gondoskodik a gyülések programmjának változatosságáról és felhívja a tagokat munkálkodásra;

6. utalványozza a 10 koronánál kisebb kiadásokat;

7. a vitaírási tanfolyam vezetője;

8. az írásversenyek vezetője;

9. az érkezett leveleket és iratokat átveszi és őrzi a kör levéltárát, melyről pontos jegyzéket vezet;

10. őrzi a kör pecsétjét;

11. az elnökkel együtt a jegyzőkönyveket hitelesíti;

12. az évvégi értesítő számára a statisztikát és a kör évi működéséről szóló adatokat összeállítja;

13. gondoskodik a járatott szaklapoknak az ifjúsági teremben való elhelyezéséről és a tagok számára való hozzáférhetővé tételéről.

c) *A tanfolyamvezetők.*

1. A vitaírási tanfolyamot a kör titkára vezeti heti 1 órában; a vitaírási tanfolyam tagjainak számához és képességéhez mérten, esetleg, ha az ismeretbeli külömbségek nagyok, több csoportba osztva hetenként egy (1) gyakorló órát tart mindegyik csoporttal.

2. A levelezőírási tanfolyamvezetők az anyagot heti egy órában adják elő.

d) *A pénztáros.*

1. Őrzi és kezeli a kör pénztárát, beszedi a tagsági díjakat és büntetéspénzeket;

2. az elnökség utalványára folyósítja a kiadásokat;

3. az összes bevételekről és kiadásokról pontos és áttekinthető jegyzéket vezet, összegyűjti a nyugtákat és számadásokat, hogy azokat bármely pillanatban előmutathassa;

4. a gyorsírókóri bizottság és a kör első rendes gyülése elé a titkárral átdolgozott költségvetést terjeszt;

5. félévenként a pénztár állapotáról beszámol;

6. év végén zárszámadást nyújt be;

7. év végén a pénztári maradékot az elnöknek átadja.

e) *A jegyző.*

A jegyző a tagok névsorát bejegyzi a jegyzőkönyvbe.

1. A gyorsírókör gyüléseiről pontos jegyzőkönyvet vezet, a hitelesített szavakat közönséges írással a jegyzőkönyvbe írja;

2. az elnök vagy a titkár utasítása szerint végzi a kör levelezéseit és írásbeli teendőit.

8. *A könyvtáros.*

1. A könyvtáros őrzi és kezeli a kör könyvtárát, amiért felelős;

2. az új könyveket és a teljes évfolyamú lapokat bekötteti és a könyvtárban elhelyezi;

3. hetenként egyszer alkalmas időben a könyvtárt megnyitja a kiadott könyvekről pontos jegyzéket vezet.

g) *Az ellenőr.*

1. Az ellenőr a pénztárost és könyvtárost működésében helyettesíti és segédkezik neki;

2. A pénztárt ellenőrízi.

Ezen alapszabályokat a békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf-főgimnázium kormányzóbizottsága 1912 december hó 7-én tartott ülésének 8. jegyzőkönyvi pontja szerint elfogadta és jóváhagyta.

Dr. Rell Lajos s. k.
a biz. jegyzője.

Dr. Sailer Vilmos s. k.
főgimn. felügyelő, a biz. elnöke.

(P. H.)

TARTALOM.

		Oldal
I.	Kirándulás a tengerre	3
II.	Az iskolai év története	30
III.	A főgimnáziumi kormányzó-bizottság	49
IV.	Tanári kar	50
V.	Az elvégzett tananyag és heti óraszám kimutatása osztályonkint és tantárgyankint	55
VI.	Tornaügyek	77
VII.	A tanulók névsora. (Név, vallás, születés éve és helye.) Statisztikai kimutatás	80
VIII.	Értesítés az érettségi vizsgálatokról	99
IX.	A könyvtárak és szertárak szaporodása és állománya	102
X.	Gyámintézet	109
XI.	Segítő-egyesület	111
XII.	Önképzőkör	114
XIII.	Gyorsírókör	117
XIV.	Alumneum	119
XV.	Pénzbeli segélyek, adományok és alapítványok	121
XVI.	Kézikönyvek az 1913—14-ik évre	124
XVII.	A jövő iskolai évre szóló figyelmeztetés	133
XVIII.	Függelék	136

S. VÉRDOST FERENCZ UTÓDAI KÖNYVTÁRA BUDAPEST